

Ida Emilie Fick

En analyse av forskjeller i meningsinnhold og bruk av populismebegrepet i Norge mellom periodene 1969-1975 og 2015-2021.

Masteroppgave i samfunnsfag MGLU 5-10

Veileder: Roar Madsen

Juni 2022

Ida Emilie Fick

En analyse av forskjeller i meningsinnhold og bruk av populismebegrepet i Norge mellom periodene 1969-1975 og 2015-2021.

Masteroppgave i samfunnsfag MGLU 5-10

Veileder: Roar Madsen

Juni 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Institutt for lærerutdanning

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

I denne masteroppgaven undersøkes likheter og forskjeller i bruken og innholdet i begrepet populisme mellom to ulike tidsperioder, henholdsvis 1969-1975 og 2015-2021. Oppgavens problemstilling er som følger: *En analyse av forskjeller i meningsinnhold og bruk av populismebegrepet i Norge mellom periodene 1969-1975 og 2015-2021.* Jeg har også formulert en hypotese for oppgaven som antar at begrepet har blitt brukt som selvdefinisjon og at det ikke finnes noe endring i begrepet fra den første til den andre perioden. Min egentlige antakelse er at det finnes en betydelig forandring og at begrepet har gått fra å bli brukt som selvdefinisjon i den første perioden, til å i større grad bli brukt som skjellsord i den andre tidsperioden. Jeg har likevel valgt å formulere en hypotese om det motsatte med tanke på å finne ut om denne kan falsifiseres med referanser til min empiri.

Problemstillingen besvares ut fra datamateriale som er innhentet digitalt gjennom tidsskriftartikler. Den kvalitative empirien analyseres gjennom en idéanalyse med innslag av elementer fra argumentasjonsanalyse, og tolkes i lys av teori og forskning fra populismefeltet. I praksis vil denne oppgaven kunne fungere som nyttig forskning i forbindelse med populismen i Norge. I forbindelse med samfunnsfaget vil funnene i oppgaven spesielt være relevant for samfunnsfaglærere i undervisning i forbindelse med demokrati, medborgerskap og kritisk tenking.

Analysene viser at det har skjedd en endring i bruken av begrepet i meningsinnhold og bruken av populismen i de to analyseperiodene. Etter en sammenligning av analysene har jeg funnet at forskjellene bunner i at begrepet blir brukt i ulike kontekster. Eksempelvis brukes begrepet i stor grad i forbindelse med distriktpolitikk i første perioden, mens det i den andre perioden i stor grad brukes i forbindelse med spørsmålet om populismen og demokratiet er forenelig. Begrepet brukes ikke i stor grad som selvdefinisjon i noen av periodene, det brukes oftere til å harselere med andre. Analysene viser likevel at begrepets definisjon og mottakernes konnotasjoner har endret seg fra den første til den andre perioden.

Abstract

In this master's thesis, similarities and differences in the use and content of the term populism between two different time periods, 1969-1975 and 2015-2021, are examined. The thesis' problem is as follows: An analysis of differences in meaning content and use of the concept of populism in Norway between the periods 1969-1975 and 2015-2021. I have also formulated a hypothesis for the thesis which assumes that the term has been used as self-definition and that there is no change in the term from the first to the second period. My real assumption is that there is a significant change and that the term has gone from being used as a self-definition in the first period, to being used to a greater extent as an insult in the second period.

The problem is answered from data material that has been obtained digitally through journal articles. The qualitative empiric is analyzed through an analysis of ideas with elements of argumentation analysis, interpreted in the light of theory and research from the field of populism. In practice, this thesis will be able to function as useful research in connection with populism in Norway. In connection with the social studies subject, the findings in the thesis will be particularly relevant for social studies teachers in teaching about democracy, citizenship and critical thinking.

The analysis shows that there has in fact been a change in the use of the term in content and the use of populism in the two analysis periods. After a comparison of the analyzes, I have found that the differences are since the term is used in different contexts. For example, the term is largely used in connection with district politics in the first period, while in the second period it is largely used in connection with the question of whether populism and democracy are compatible. The term is not widely used as a self-definition in any of the periods, it is often used to harass others. Despite that, the analyzes show that the definition of the term and the recipients' connotations have changed from the first to the second period.

Forord

Å skrive denne oppgaven har vært lærerikt og interessant, men også utfordrende. Det å kunne avslutte seks år på NTNU med å skrive en masteroppgave har vært en glede. Det har gitt meg en mulighet til å se inn i en forskers hverdag, samtidig som det har gitt meg en innsikt og forståelse av tilegnelse av kunnskap som jeg kan ta med meg inn i læreryrket.

Tusen takk til min veileder Roar Madsen for at han har bidratt med gode råd og har veiledet i tide og utide. Tusen takk for realistisk, direkte og svært god veiledning. Uten deg ville ikke oppgaven ha vært i nærheten av det den har blitt. Din veiledning har gjort at jeg kan føle meg stolt over både prosessen og resultatet av masteroppgaven.

Jeg vil også takke min samboer Olav for tålmodigheten han har vist gjennom alle seks årene med eksamensperioder og ikke minst nå med masteroppgaven. Andre som fortjener en stor takk er blant annet mine bibliotekpartnere Amalie og Sofie, som har bidratt til at skrivingen av masteroppgaven har blitt lettere å motivere seg til gjennom godt humør og gode samtaler. Vil også takke min mamma, Lene, for gjennomlesing og støtte underveis i skrivingen. Til slutt vil jeg takke alle som har lyttet når jeg har hatt behov for å snakke om prosjektet, funnene og temaet.

Innhold

1	Innledning	11
1.1	Problemstilling	11
1.2	Relevans for samfunnsfaget og skolen.....	12
1.3	Samfunnskontekst	12
1.4	Metode	14
1.5	Oppgavens oppbygning	14
2	Faglige tilnærminger til populisme	15
2.1	Populisme	15
2.2	Populisme i Norge.....	18
2.3	Teknokrati og elitisme	20
2.4	Populisme og demokrati	22
2.5	Populisme og kapitalisme.....	23
2.6	Overnasjonalitet og populisme.....	23
2.7	Populisme og distriktspolitikk.....	24
2.8	Populisme og innvandring	25
2.9	Annen referanselitteratur	26
2.9.1	Begrepshistorie.....	26
2.9.2	Konkurrerende kulturelle verdier	27
2.9.3	Semiotikk	28
3	Forskningsmetode.....	30
3.1	Kvalitativ tekstanalyse.....	30
3.2	Hermeneutikk	31
3.3	Datainnsamling	31
3.4	Dataanalysen.....	32
3.5	Forkningens kvalitet.....	32
3.6	Forskningsetiske refleksjoner.....	33
4	Empiri.....	34
4.1	Omfang	34
4.2	Avgrensninger og utvalg av empirien	34
4.2.1	Inkluderingskriterier	34
4.2.2	Eksklusjonskriterier	35
4.2.3	Saksfeltet økologi.....	35
4.2.4	Avgrensninger av periodene	35
4.3	Refleksjoner rundt studien	36
4.4	Presentasjon av tidsskrift fra 1960-1975	36

4.5	Presentasjon av tiddskrift fra 2015-2021	37
5	Analyse av tidsskriftsartikler i perioden 1969-1975	38
5.1	Samtidsbilde for perioden 1969-1975.....	38
5.2	Definisjonen	40
5.3	Begrepets konnotasjoner	44
5.4	Styreform	45
5.5	Distriktpolitikk	47
5.6	Overnasjonale samarbeid.....	48
6	Analyse av tidsskriftsartikler i perioden 2015-2021	50
6.1	Samtidsbilde for perioden 2015-2021.....	50
6.2	Definisjonen	52
6.3	Begrepets konnotasjoner	55
6.4	Styreform	58
6.5	Innvandring.....	59
7	Sammenlignende analyse av periodene.....	62
7.1	Definisjonen	62
7.2	Begrepets konnotasjoner	63
7.3	Styreform	64
7.4	Samfunnsmessige spørsmål som splitter befolkningen	65
7.4.1	Overnasjonale samarbeid	65
7.4.2	Distriktpolitikk.....	66
7.4.3	Innvandring	66
7.4.4	Oppsummerende helhetskonklusjon.....	67
8	Konklusjoner og videre arbeid	68
8.1	Konklusjon	68
8.2	Videre arbeid	68
	Referanser	70
	Empirireferanser.....	75
	Vedlegg	78

1 Innledning

Forestillingen om at politikk er en kamp mellom folket og eliten har eksistert svært lenge. Begrepet *populisme* fungerer som en merkelapp på noen av de samfunns- og politikkforståelser som bygger på at det er klare motsetningsforhold mellom folket og eliten. Populisme er et omdiskutert begrep som har blitt brukt for å beskrive ulike politisk-ideologiske fenomen, ytringer og standpunkt. Dette inviterer til ulike forståelser av begrepsinnholdet og begrepets funksjon. Denne masteroppgaven har som mål å undersøke, analysere og sammenligne hvordan, og med hvilket meningsinnhold, begrepet populisme ble brukt i Norge i to ulike tidsperioder. Disse tidsperiodene er fra henholdsvis 1969-1975 og 2015-2021 og empirien som undersøkes er tidsskriftartikler. Mellom ytterpunktene i de to periodene er det drøyt 50 år og det har vært store samfunnsendringer mellom slutten av 1960-tallet og det tidlige 2020-tallet. Disse endringene gjør at samfunnskontekstene rundt politisk diskusjon og bruken av populismebegrepet er vesentlig endret. Hva som er aktuelle samfunnsspørsmål og politiske stridstema og hvordan disse blir omtalt i det politiske offentlige rommet, er også påvirket av disse endringene.

Populismebegrepet brukes mye i offentlig debatt i Norge, i likhet med andre deler av verden. Et søk på Google viser at det norske begrepet populisme får over to millioner treff (28.04.2022). Hvis man søker på Google Scholar, som består av faglige arbeider, får man opp 27200 treff på populisme, hvor 15600 er i perioden 2012-2021 (28.04.2022). Bruksmengden gjør det altså umulig å analysere all bruk av begrepet kvalitativt innenfor rammene av en masteroppgave, med andre ord har jeg måttet finne en overkommelig delmengde. Populisme blir brukt om politiske ideer og standpunkt både av politiske aktører og av kommenterende og analyserende aktører uten tydelig politisk tilhørighet eller rolle. I prinsippet kan begrepet brukes som selvdefinisjon, som kritisk karakteristikk eller som kategori i analyserende framstillinger. Fenomenet populisme har heller ikke noen tydelig tilhørighet eller noe allmenn akseptert plassering til høyre eller venstre i politikken, noe som gjør at begrepet er brukt svært ulikt i debatter. Bruken av populismebegrepet med ulikt begrepsinnhold og bruksfunksjon gjør det relevant å analysere, forstå og sammenligne dette i de to valgte periodene.

1.1 Problemstilling

Den overordnede problemstillingen i denne masteroppgaven er formulert slik: *En analyse av forskjeller i meningsinnhold og bruk av populismebegrepet i Norge mellom periodene 1969-1975 og 2015-2021.* For å kunne undersøke dette i dybden har jeg formulert noen mer presiserte forskningsspørsmål. Disse har som funksjon å operasjonalisere problemstillingen ved å stille mer konkrete spørsmål. Jeg vil først undersøke begrepet med fokus på hvilket betydningsinnhold det ble brukt med i de ulike tidsperiodene. Det neste forskningsspørsmålet er om det kan observeres endringer i dominerende begrepsinnhold, og hvordan slike eventuelle endringer kan beskrives og forstås. Dette krever en sammenligning av dominerende begrepsinnhold i de to periodene. Det tredje forskningsspørsmål formuleres som en hypotese og antar at populismebegrepet har blitt

brukt som selvdefinisjon og at det ikke finnes noe endring i begrepet fra den første til den andre perioden.

For å kunne analysere og undersøke problemstillingen vil jeg bruke eksisterende datamateriale, det vil si utvalgte tidsskrift fra de aktuelle tidsperiodene. Avgrensninger vil være nødvendig, da man etter raske søk finner store mengder med datamateriale ved søk på begrepet *populisme*. For å avgrense empirien har jeg i hovedsak gjort dette på to måter. Jeg har avgrenset til to konkrete tidsperioder, og avgrenset søkene mine til tidsskrift som publikasjonskategori. Det konkrete utvalget og sentrale premiss for valget av disse, vil bli klargjort når empirien for studien blir presentert i kapittel fire.

1.2 Relevans for samfunnsfaget og skolen

Begrunnelsen for at denne masteroppgaven er relevant for skole- eller lærerutdanningsfaget samfunnsfag er at populisme er et fenomen som tydelig er en del av de grunnleggende demokratispørsmålene. Samtidig utfordrer populisme dominerende politiske retninger og i sammenheng med dette uttrykker populisme en form for samfunnskritisk tenking. Det undersøkes også i denne oppgaven to hoveddiagnoser for populismen: er den en trussel mot eller et vern for demokratiet? Det kan argumenteres både for og mot begge standpunktene, uansett argument kan det gi læring om både demokrati og populisme. Av disse grunnene vil denne masteroppgaven om populisme på ulike måter ha relevans for skolefagets kjerneelementer i læreplanen av 2020, spesielt *Demokratiforståelse og deltakelse* og *Samfunnskritisk tenking og sammenhenger*. Det vil også falle naturlig inn under det tverrfaglige temaet *Demokrati og medborgerskap*.

Det å studere demokratiet er en måte å forstå det på. Det er derfor interessant å undersøke populisme i lys av demokrati i skolen. Olstad (2014) hevder eksempelvis at det har vært et utviklingstrekk de seneste tiårene at Norge fra å være et massedemokrati til å bli et elitedemokrati, noe som kan anses å være en avdemokratiseringskritikk av politikken i Norge. Om dette stemmer burde demokratiopplæringen i Norge behøve et annet innhold enn dersom dette ikke stemmer. Å være oppmerksom på at demokratiet ikke er feilfritt og undersøke ulike argumenter for og mot dette, vil kunne gi elevene et bedre grunnlag for å vurdere sin egen demokratiske deltakelse.

Populismen i seg selv kan sies å bunne i kritiske tanker om demokratiet, altså at den politiske eliten ikke representerer folkets interesser. Børhaug (2018) skriver at frykten for uinformerte velgere i et demokrati har eksistert i lang tid og det har i flere tiår vært et fokus på viktigheten av å kunne sette seg inn i aktuelle samfunns spørsmål og å ta stilling til dem (Børhaug, 2018, s. 270). Den politiske meningsdanningen er tett knyttet sammen med kritisk tenking, med tanke på kildekritikk og hvordan elevene vil plassere seg i det politiske landskapet.

1.3 Samfunnskontekst

Tidsperiodene jeg skal undersøke har ulik samfunnskontekst. Jeg vil derfor presentere noen antatt sentrale samfunnskontekster med utgangspunkt i et utvalg av sentral

faglitteratur om norsk politisk historie og norsk samtidspolitikk. Dette er en kort introduksjon, da samfunnskontekstene blir beskrevet mer utfyllende i analysekapitlene.

1969-1975

På 1960-tallet var det norske samfunnet preget av økende velstand og økende økonomisk vekst etter andre verdenskrig (Olstad, 2017, s. 13). I politiske spørsmål kunne man se økende tendenser til at man hadde en ungdomsgenerasjon som var skeptisk til de gamle vekstmønstrene. Det var fokus på økologi og lokalsamfunn, noe som sto i motsetning til sentralisering og produksjonsøkning. Folk var i økende grad velvillige til distriktsutbygging og skeptiske til sentraliseringen. Folkeavstemningen i 1972 om medlemskap i Det Europeiske Felleskap (EF) skapte splittelse og debatt blant folket. Nei-siden seiret og selv om avstemningen var rådgivende, og ikke politisk bindende, valgte Stortinget å følge folkets vilje.

I den første perioden var det to stortingsvalg med regjeringsskifte, henholdsvis i 1969 og i 1973. I tillegg var det i forbindelse med EF-striden konflikter som førte til at det i perioden 1971-1973 var fire ulike regjeringer som styrte landets politikk. Man kunne se en tendens til økende kritikk mot politikken som var blitt ført de siste tiårene, noe som førte til både splittelser i gamle partier og dannelser av nye. Det var en tid der Arbeiderpartiets dominans fra etterkrigstiden ble svekket til fordel for andre partier i det politiske landskapet.

2015-2021

Denne perioden er i større grad preget av en økende globalisering som har pågått siden 1990-tallet. Da med tanke på økonomi, teknologi og handel, men også befolkningsutvikling, migrasjon, sikkerhetspolitikk, konflikter og terror. Noen ser på utviklingen som positiv siden den kan se ut til å ha ført til nye og frigjørende muligheter, mens andre betrakter den som truende mot tradisjonelle institusjoner og levevis (Olstad, 2017, s. 349). Spørsmål fra befolkningen om den styrende eliten var mer opptatt av internasjonale forhold enn nasjonale har gjort seg mer gjeldene fra 2000-tallet og utover. Dette omtaler Olstad (2017) som *den globale utfordringen* (s. 349).

Også i denne perioden var det to Stortingsvalg, henholdsvis i 2017 og 2021. I 2017 fortsatte den borgerlige koalisjonsregjeringen med Solberg (H) i spissen, mens man i 2021 fikk ett regjeringsskifte ved at Arbeiderpartiet og Senterpartiet dannet regjering sammen. I 2016 foregikk både presidentvalget i USA der Donald Trump vant og EU-avstemningen i Storbritannia som senere førte til Brexit. Det var to politiske hendelser som sjokkerte store deler av den politiske verden. Selv om hendelsene ikke har noe direkte kobling til Norge er det liten tvil om at det vekket en diskusjon om EU og internasjonale samarbeid (Matlary, 2022).

Sentrale samfunnsspørsmål i periodene

I den første perioden var debattene om sentraliseringen og lokalsamfunnene viktig. Sentraliseringspolitikken i Norge møtte motstand fra distriktene. Det var en tydelig skillelinje i samfunnet mellom sentrum og periferien som skapte debatt i politikken. Motreaksjonen var desentralisering. Desentraliseringspolitikken ble i økende grad prioritert utover den første analyseperioden, eksempelvis gjennom etableringen av distriktshøyskolene (Skoie, 2021) og kortbaneflyplassene (Engerengen, 2021).

Innvandring i stor skala er et av de sentrale samfunnsspørsmålene som ikke ble aktuelt før den andre analyseperioden. På begynnelsen av 1970-tallet var innvandringstallene i underkant av 20 000 per år i Norge (Myhre & Tønnesen, 2022). Det var en massiv økning i innvandrere i tiårene som fulgte, blant annet arbeidsinnvandring og flyktninger, noe som førte til at man så et behov for å regulere lover og regler. Derfor ble det nødvendigvis også et politisk spørsmål som skapte splittelse i befolkningen mellom de som ville ha strengere asyl- og innvandringspolitikk og de som ikke ville det (Olstad, 2017, s. 398).

Deltakelse i overnasjonale samarbeid i EF/EU har vært et sentralt diskusjonstema i politisk debatt mer eller mindre siden 1960-tallet og frem til i dag. Spørsmålet har ført til to tilfeller av tilnærmet direkte demokrati i Norge, i form av folkeavstemningene i 1972 og 1994 (Tvedt, 2019). I 2016 ble igjen temaet om overnasjonale samarbeid satt i sentrum av debatt, i forbindelse med EU-avstemningen i Storbritannia. Flertallet ville forlate EU og etter lang politisk tautrekking ble *Brexit* en realitet. Debatten om overnasjonale samarbeid ses også i sammenheng med debatten om demokratiet, altså om de overnasjonale samarbeidene medfører en demokratikostnad sett i lys av tap av nasjonal suverenitet (Matlary, 2022, s. 145).

1.4 Metode

For å belyse min problemstilling analyserer jeg datamaterialet gjennom en historisk sammenlignende tekstanalyse. Jeg skal diskutere samfunnskonteksternes påvirkning for de endringene som eventuelt finner sted. Det finnes flere ulike måter å gjøre dette på, men jeg vil i hovedsak se på *bruken av* og *meningsinnholdet* i begrepet populisme i de ulike tidsskriftene. Det vil si at jeg først skal gjøre en innholdsanalyse og deretter sammenligne de to periodene og se på forskjeller og likheter mellom dem. Jeg vil i hovedsak bruke relevante aspekter fra ideanalyse, samt elementer fra argumentasjonsanalyse. Denne forskningsprosessen er en hermeneutisk prosess, der jeg blant annet gjennom teksttolkning av faglige og politiske tidsskriftsartikler ser på forholdet mellom tekst og kontekst. Den hermeneutiske inngangen fører til at jeg ikke går inn på «strengte» samfunnsvitenskapelige årsaksforklaringer. Dette utdypes i kapitlet om forskningsmetode.

1.5 Oppgavens oppbygning

Hovedmålet for oppgaven er å presentere en analyse av forskjeller i bruken av begrepet populisme i et empirisk materiale, ved hjelp av relevant referanselitteratur som støtte for analysen. Det finnes en del forskning og faglitteratur om populisme. En gjennomgang av sentrale forskningsforståelser og en kort presentasjon av den sentrale referanselitteraturen som skal brukes i analysene vil utdypes i presentasjonen av faglige tilnærminger. I metoddelen redegjør jeg for hvordan jeg har valgt å gå frem for å belyse problemstillingen og kvalitativ analysemetode. Videre kommer empirikapitlet, der jeg presenterer tidsskriftsartiklene, tidsskriftene, omfang og utvalg. Deretter kommer analysen som jeg har valgt å dele i tre ulike kapitler. Første analysekapittel er av den første perioden (1969-1975), andre analysekapittel er av den andre perioden (2015-2021) og tredje analysekapittel inneholder en sammenligning av periodene. Avslutningsvis vil jeg sammenfatte de viktigste funnene og resultatene og skissere muligheter for videre arbeid med problemstillingen.

2 Faglige tilnærminger til populisme

Populisme er et begrep mange har prøvd å definere uten at man har kommet til en allmenn enighet om hva populisme inneholder. De aller fleste forklaringene av fenomenet populisme inneholder likevel en referanse til folket (Fieschi, 2004, s. 237). Noe som kjennetegner populismen er at populistene utgir seg for å representere «folket» med sine felles interesser. I dette ligger det ofte at populistene har et antagonistisk forhold til «eliten». Det som ofte kjennetegner kritikken populistene har av eliten bunnar i at de ser på det liberale representative demokratiet som «okkupert» av en selvcentrert elite (Andersson, 2010, s. 272). Populismen kjennetegnes også ved at den står i kontrast til teknokratiet, altså et ekspertvelde der eksperter får urimelig gjennomslag innenfor sitt felt (Hofstad, 2022). Populistene mener teknokratens råd ikke har tatt nok hensyn til folkets preferanser, mens teknokratene mener populistene ikke er kunnskapsbaserte nok (Hofstad, 2022). Sentrale sider av faglitteratur rundt dette vil jeg klargjøre i dette kapitlet.

I presentasjonsgjennomgangen av litteratur er utvalgspremisset relevans for bruken i oppgaven. Kapitlets første del inkluderer en gjennomgang av sentrale forskningsforståelser av populisme og en kort presentasjon av den referanselitteraturen som er sentral i denne masteroppgaven. Kapitlet starter med en forklaring av hva populisme kan være og ulike tilnærminger til begrepet og fenomenet, populisme i Norge og populisme i kontrast til teknokrati. Deretter presenterer jeg populisme i forhold til demokrati, kapitalisme, overnasjonale samarbeid, distriktspolitikk og innvandring. Til slutt presenterer jeg referanser som er relevante for analysen, men som ikke nødvendigvis havner under noen av disse kategoriene.

I kapitlet blir Mudde og Kaltwasser (2017), Matlary (2022), Olstad (2017) og Furedi (2020) brukt systematisk, samtidig som andre referanser dukker opp i enkelte sammenhenger. Mudde og Kaltwasser (2017) blir i stor grad brukt som utgangspunkt for definisjonen i analysene. Matlary (2022) er relevant i analysene i forbindelse med hvordan populismen påvirker demokratiet, spesielt gjennom overnasjonale samarbeid. Olstad (2017) blir i stor grad brukt til å støtte opp under historiske hendelser og viktige historiske elementer. PAG (1972) sin bok om norsk populisme brukes også som referanse.

2.1 Populisme

Faglitteratur og forskning på populisme ser ut til å ha vokst betydelig i antall de siste tiårene. Hvis man søker på 'populisme' under kategorien bøker på Nasjonalbibliotekets nettside får man opp ett treff fra 1600-tallet, men ellers ingenting før i 1960. Fra 1960 og frem til 2022 får man over 2900 treff. Mudde og Kaltwasser (2017) skriver samtidig at populisme er et politisk moteord for 2000-tallet (s. 1). Selv om oppmerksomheten rundt populisme har økt vesentlig de siste tiårene, har populisme som politisk fenomen eksistert lenger. Frank (2020) fester fenomenet til å ha oppstått så tidlig som i 1880-årene i USA, da bønder gjorde et populistisk opprør ved at tusenvis av bønder meldte seg inn i en samarbeidsbevegelse som ble kalt *The Farmers Alliance* (s. 20). De kjempet mot

økonomiske vansker som oppstod på grunn av fallende priser, uoverkommelige tollsatser på nødvendige varer og utenlandsk konkurranse (Lumen, 2022).

Begrepet populisme brukes for å beskrive ulike politiske posisjoner. I Latin-Amerika brukes populisme i stor grad for å beskrive venstreorienterte presidenter, i Europa brukes det ofte for å beskrive høyreorienterte opposisjonspartier og i USA brukes det blant annet for å beskrive både venstre- og høyreorienterte presidentkandidater (Mudde & Kaltwasser, 2017, s. 1). I en norsk sammenheng kan vi eksempelvis se bruken av populismebegrepet i et innlegg i den maktkritiske avisa *Klassekampen*. Rødt-politiker Mímir Kristjánsson stiller her spørsmål om en *ny* populistisk vending kan bli veien ut av venstresidens krise? Han tenker da på ett opprør mot elitene (Kristjánsson, 2020). Noe som kan sies å kjennetegne populismebegrepet er at det kan brukes til å beskrive ulike politiske posisjoner, men et mindretall bruker begrepet til å beskrive egen politikk.

Mudde og Kaltwasser (2017) definerer begrepet populisme som:

a thin-centered ideology that considers society to be ultimately separated into two homogeneous and antagonistic camps, "the pure people" versus "the corrupt elite", and which argues that politics should be an expression of the *volonté générale* (general will) of the people. (s. 6)

Ved å definere populisme som en tynn ideologi mener Mudde og Kaltwasser (2017) at det kan være lettere å forstå formbarheten til konseptet. I motsetning til "tykke" eller "fullstendige" ideologier (f.eks. liberalisme og sosialisme) som har et syn på hvordan verden er og burde være, har tynne ideologier begrensede innholdselementer. Det er de begrensede innholdselementene som gjør at fenomenet knyttes til andre ideologier (Mudde og Kaltwasser, 2017, s. 6). Mudde og Kaltwasser (2017) presiserer at deres definisjon kun gir mening hvis det motsatte av populisme finnes, slik som elitisme og teknokrati (s. 7). Dette er begreper jeg kommer tilbake til senere i kapitlet.

Ved å betrakte populismen som en tynn ideologi kan man se at populisme kan ta mange forskjellige former (Mudde og Kaltwasser, 2017, s. 6). Akademikere strides om populisme er en tynn ideologi, en politisk stil eller et sett av kjerneverdier (Goodhart, 2017, s. 54). Å definere populismen som en politisk stil vil mer spesifikt kunne være å se på det som en argumentasjonsform eller retorisk stil som man kan benytte seg av (Hvidsten og Thorsen, 2017), mens Sætra (1969) eksempelvis bruker en *prioriteringsliste* for populistiske interesser som kan bli tolket som kjerneverdier. Det er ulike syn på populisme egentlig er. Populisme tilhører ikke et bestemt politisk program, mye fordi man finner populisme over hele det politiske spekteret. Man finner populismen på høyresiden, i sentrum og på venstresiden av politikken. Populismen hører heller ikke til en bestemt type bevegelse eller parti (Jenssen, 2021, s. 27). Det at populisme generelt ikke er knyttet til en overordnet ideologi og brukes svært bredt gjør at det kan være vanskelig å få til en enighet rundt en spesifikk definisjon. Det kan også skyldes at populismen er grunnleggende kontroversiell og at representantene for *eliten* og *folket* ikke er enige med hverandre i utgangspunktet. I likhet med andre begrep i samfunnsvitenskapen og humaniora finnes det ikke en klar enighet om definisjonen på populisme. "*It means slightly different things at different times and places, and parties or movements seldom self-describe as populist*" (Goodhart, 2017, s. 54).

Populisme kommer av det latinske ordet *populus*, som betyr *folk*. Ifølge Mudde og Kaltwasser (2017) beskriver populismen en viktig forskjell "between the *pure* people and the *corrupt* elite" (s. 11). Populistene ønsker å føre en politikk som er et uttrykk av det ekte folkets vilje. I denne skildringen kan vi se de tre populistiske kjernekonseptene de presenterer, altså folket, eliten og den generelle viljen. Mudde og Kaltwasser (2017) mener en svakhet med populisme er at populistene kan opptre med vage forståelser av *hvem* folket og eliten er. Folket defineres noen ganger som 'folket som suverene' og andre ganger som 'vanlige folk'. Eliten refererer ikke alltid bare til den etablerte politiske eliten, men også til den økonomiske eliten, den kulturelle eliten og medieeliten. Populismen handler altså om en appell *til* folket, men på samme tid også en kritikk *av* eliten.

Hvordan man definerer, beskriver og tolker populisme kan ha vesentlig betydning for hvordan en vurderer dens funksjon i den politiske kulturen. Noe som igjen vil være svært vesentlige premisser for konklusjoner om populismen fremmer *eller* motvirker demokratisk eller autoritær samfunnsutvikling. På den ene siden kan populisme bli sett på som demokratiserende, da den forsvaret prinsippet om folkelig suverenitet med mål om å styrke grupper som ikke føler seg representert av den etablerte politiske eliten. På den andre siden skriver Furedi (2018) at antipopulistiske skribenter hevder at oppfatningen av folket som blir presentert av populistiske politikere minner om den tyske høyreorienterte rettsteoretikeren Carl Schmitt (s. 128). Schmitt mener eksistensen av et folk som er homogent er essensielt for demokratisk orden. På denne måten er den generelle viljen i populismen basert på folket som en enhet og en klar avgrensning på hvem som tilhører folket og hvem som ikke gjør det. Dette kan føre til at populismen legitimerer illiberale angrep på de som truer folkets homogenitet (Mudde & Kaltwasser, 2017, s. 18).

Furedi (2018) hevder imidlertid også at antipopulistene har ideer som har likhet med Schmitt sine ideer. Schmitts politiske teori appellerte til mange intellektuelle tilhengere av nazistpartiet og er fortsatt attraktiv for deler av nåtidens ytre høyre, men hans argumentasjon mot liberalismen har imidlertid en likhet med retorikken som nåtidens antipopulister bruker overfor sine motstandere. Schmitt har hevdet at all sann politikk er basert på et skille mellom venn og fiende, som ikke gir rom for den typen debatt som er forbundet med et åpent demokratisk samfunn. Furedi (2018) hevder at det dessverre er slik antipopulistiske politikere og tenkere oppfatter det politiske samfunnet, og derfor kommuniserer de ofte denne holdningen i det offentlige liv (s. 128). Han mener den Schmittske venn-fiende-dikotomien har fått alt for mye innflytelse i utformingen av overordnet verdikonflikt i Europa, en konflikt som vil få enda større styrke i årene som kommer. Det er for få som er forberedt på å opprettholde en genuin og liberal orientering i det offentlige liv.

Populismebegrepet forbindes ofte med ulike faktorer i de ulike delene av verden. Mudde og Kaltwasser (2017) viser til at populisme ofte blir forbundet med antimigrasjon og fremmedfrykt i Europa, mens det i Latin Amerika ofte forbindes med klientelisme og økonomisk vanstyre (s. 2). De "fremmedfiendtlige" populistene i Europa definerer eksempelvis folket etter majoritetens etnisitet, noe som kan føre til at man får en ekskludering av immigranter og minoriteter. Mudde og Kaltwasser (2017) skriver at noe av grunnen til dette kan man finne igjen i argumentasjonen til populistene som hevder at eliten favoriserer interessene til immigrantene over interessene til de innfødte (Mudde &

Kaltwasser, 2017, s. 14). Klientelisme kan forstås som et forhold mellom valgkretser og politikere, der velgerne får goder, eksempelvis penger eller tilgang til arbeid, i bytte mot støtte til en person eller et parti. Mudde og Kaltwasser (2017) skriver at det uten tvil finnes populistiske ledere i Latin Amerika som har brukt og bruker klientelisme for å vinne valg og for å forbli ved makten (s. 8). Den eneste koblingen Mudde og Kaltwasser (2017) kan se mellom populisme og klientelisme er at ingen av dem tilhører en spesifikk side i politikken og kan ses på som både høyre- og venstreorienterte. Det er derfor ikke grunn til å tro at populisme har en spesifikk tilhørighet til klientelisme (s. 8).

Den økende interessen for populismen kan ses i sammenheng med både valget av Donald Trump som amerikansk president i 2016 og EU-folkeavstemningen i Storbritannia samme året som førte til Brexit. Matlary (2022) beskriver hvordan Norge reagerte da Brexit var aktuelt (s. 142). Hun beskriver Norges tette forhold til Britisk politikk, da spesielt på det sikkerhetspolitiske området og tendensen til at vi ofte følger deres politikk. De norske ekspertene og politikerne lot til å være enige med president Obama i sin advarsel mot Brexit. Det synes å være en interessant logisk brist i dette, at Norge ikke vil være med i EU selv, men synes heller ikke britene skal forlate den (Matlary, 2022, s. 142). På den ene siden hevder Matlary (2022) at man i Norge viker unna debatten som angår demokrati og EU og hvordan denne overnasjonale makten er et demokratisk problem. På den andre siden har norske politikereliter, særlig i de tradisjonelle styringspartiene, vært mer EU-positive enn folket i mer enn 60 år. Eksempelvis var 120 av 150 av medlemmene i Europabevegelsen stortingsrepresentanter i 1970 (Gleditsch & Hellevik, 1977, s. 183).

Likevel ble Brexit-debatten kommentert i Norge, ofte med negative konnotasjoner, for det var mange som ikke var tilfreds med resultatet av folkeavstemningen. Et eksempel er en kommentator som stilte spørsmål tuftet på stereotypier om det kun var «rasistiske idioter» som stemte for Brexit. Et annet eksempel kan man se beskrevet i *Hvor hender det?* at Donald Trumps 'America First' og Brexit begge er konsekvenser av populistiske bevegelser som bygger på blant annet fremmedfrykt og antielitistiske holdninger (Matlary, 2022, s. 145).

2.2 Populisme i Norge

Den norske samfunnsforskeren Tor Bjørklund (2005) omtaler populismens tankegods som en dyrking av folkevett og folket som forvalter av sannheten og fornuften (s. 35). Populismen, som han beskriver som en uklar ideologisk retning, kjennetegnes av en dyp skepsis til eliten som har fjernet seg fra folket. Han skriver også om antiintellektualisme som et element som preger de populistiske bevegelsene (Bjørklund, 2005, s. 35). Både høyre- og venstrepopulister ønsker ofte økt bruk av folkeavstemninger og direkte kontaktlinjer mellom politiske ledere og folket, som et våpen mot korrupsjon og vanstyre. Bjørklund (2005) trekker frem Fremskrittspartiet i Norge som en av partiene som i nyere tid har fått merkelappen høyrepopulisme, og skriver at partiet blant annet var for økt bruk av folkeavstemninger for å begrense politikerstyringen som partiet knytter til politikernes maktbegjær (s. 35). Olstad (2017) trekker i likhet med Bjørklund (2005) frem FrP som et parti som ble kalt høyrepopulistisk, og at partiet sto for den sterke opposisjonen ved å hevde å representere folket mot det offentlige byråkratiet (s. 300). Han hevder også i sin bok *Fra arbeiderpopulister til verdensborgere* at man i norsk

historie ikke bare finner populistiske tendenser i Fremskrittspartiet, men også i Arbeiderpartiet i mellomkrigstiden.

Samfunnsforskeren Ottar Brox «lanserte» i 1966 begrepet populisme i boka *Hva skjer i Nord-Norge?*, og det med svært positive konnotasjoner. Boka var en studie av norsk utkantpolitikk og var ment som et innlegg i den daværende politiske diskusjonen om mål og midler i distriktsutbyggingen. Boka var et oppgjør med det han kalte "teknokratiets innmarsj i distriktspolitikken i arbeiderpartistaten etter 1945" (Slagstad, 2021, s. 515). Brox var blitt oppmerksom på begrensninger i økonomisk utfoldelse i Nord-Norge som ikke hadde noe med naturlige vilkår å gjøre, men som var konsekvenser av politiske avgjørelser tatt utenfor lokalsamfunnet (Brox, 1966, s. 7). Selv om Brox «lanserte» begrepet i Norge, kan røttene til utkantpolitikken spores tilbake til bondemobiliseringen mot embetsmannsstaten i tiårene frem mot innføringen av parlamentarismen i 1884. Det kan også spores til målbevegelsen, etableringen av landsgymnasene og murringen som oppstod rundt den store bølgen av kommunesammenslåing tidlig på 1960-tallet. Under sistnevnte ble landets kommuneantall nesten halvert, og dette ble i samtiden av mange sett på som dramatisk (Wale, 2015, s. 301).

I den første analyseperioden kunne man finne populister i flere politiske parti, spesielt knyttet til navn som Ottar Brox og Hartvig Sætra som blant annet representerte Sosialistisk Folkeparti. Populismen var også knyttet til andre partier, spesielt de partipolitiske ungdomsorganisasjonene AUF, KRfU, Unge Venstre og Senterungdommen. I hovedsak representerte populistene en bred protest mot den daværende politikken, der de kritiserte den sentraliserende og teknokratiske politikken som ble ført i landet (Populistiske arbeidsgrupper, 1972, s. 161). Som nevnt tidligere er det et fåtall som brukte populisme som betegnelse på egen politikk, men det fantes unntak. Kjetil Paulsen, tidligere leder i Oslo Sosialistisk Venstreparti, skrev i 1984 en tidsskriftartikkel om da populismen seiret i Sosialistisk Folkeparti. I artikkelen, som omhandler SF sin distriktspolitikk på 1960-tallet, kommer det tydelig frem at SF hadde utviklet et program som skilte seg klart fra Arbeiderpartiets politikk og som utfordret den daværende økonomiske- og politiske tenkemåten. Paulsen (1984) omtaler det som en moderne populisme med tydelig innebygd vekstkritikk. På SFs landsmøte i 1967 var det tydelig at populismen gradvis vant innpass i programforslagene og litt over halve landsmøtet støttet et populistisk formulert program (s. 113). Litt mer mot sentrum av politikken, kan vi se at både Senterpartiet og Senterungdommen så på motstanden mot sentralisering og vilje til utbygging av distriktene som noe av det viktigste i politikken sin på slutten av 1960-tallet. I den andre halvdel av 1960-tallet ble de populistiske tankene klarere utviklet, i form av ideen om at enkeltmennesket kunne påvirke utviklingen i lokalsamfunnene (Madsen, 2001, s. 77). Madsen (2001) hevder også at noe av kritikken mot sentraliseringen var at den bygde på teknokratisk styre, motsatsen til populisme, fordi det fremmedgjorte og reduserte mennesket til "eit hjul i eit stort maskineri" (s. 77).

I 1971 ble den populistisk tverrpolitiske organisasjonen Populistiske Arbeidsgrupper i Bergen (PAG) dannet. Organisasjonen samlet aktivister, der mange av dem var studenter som tilhørte Venstre, Senterpartiet, KrF og SF («Populistiske arbeidsgrupper», 2020). Året etter ga de ut boka *Norsk populisme*. Boka ble skrevet som et forsøk på å klargjøre hva de mente med *populisme* ved å knytte sentrale populistiske begrep til viktige samfunnsområder, eksempelvis økologi og forvaltning. De forsøker blant annet å vise

leserne at vern av økologien og det økonomiske kapitalistiske systemet ikke går sammen. Dette fordi de rådende økonomiske systemene i verden ikke er basert på økologisk balanse, men på vekst, vinning og produksjonsøkning. Om økonomiske systemer skulle tatt hensyn til økologien, ville det blitt en forstyrrende faktor som ville satt begrensninger for vekst, vinning og produksjonsøkning (Populistiske arbeidsgrupper, 1972, s. 23). PAG mente at det ikke var avgjørende om kreftene var private eller statlige, om man ikke så nødvendigheten av å etterstrebe økologisk balanse, fikk man lite gjennomslag. PAG mener at det daværende politiske systemet underordnet sikringen av naturressurser, til fordel for den enkeltes frihet til å oppnå størst mulig økonomisk vinning av de fordelene som teknologien og markedet kunne gi (Populistiske arbeidsgrupper, 1972, s. 30).

Dagens populisme fremstår noe annerledes enn tidligere. Samfunnet har endret seg fra 1975 og frem til 2015. På disse årene har samfunnet og politikken i større grad enn tidligere vært preget av globalisering, økt innvandring og overnasjonale samarbeid og forpliktelser. Norge ble i 1994 en del av EØS-avtalen, som er et europeisk økonomisk samarbeid mellom EU, EUs medlemsstater og EFTA-landene (sistnevnte inkluderer Norge). Avtalen gir medlemmene tilgang til EUs indre marked (Knudsen, 2021). Matlary (2022) skriver at EØS-avtalen fører til en demokratikostnad i Norge ved at det til syvende og sist ikke er Norge selv som bestemmer lovene i visse sammenhenger (s. 145). I Norge har det aldri vært noen nasjonal debatt om den nye makten til Europaparlamentet eller om den overnasjonale migrasjonspolitikken som EU prøver å få til. Norge fungerer som det Matlary (2022) kaller «passive» medlemmer av EØS-avtalen ved at vi overtar og implementerer EU sine lover, utenom lover som gjelder landbruk, energi og fiskeri (s. 148). Norges inngåelse av EØS-avtalen har blitt kritisert av motstanderne og det argumenteres for at avtalen var i strid med folkeavstemningen om EF fra 1972. Stortinget gikk inn i EØS-avtalen med et $\frac{3}{4}$ -flertall og avviste disse argumentene (Knudsen, 2021). Da det i 1994 ble gjennomført en ny folkeavstemning om EU-medlemskap var det fortsatt et flertall som stemte mot norsk tilslutning (Tvedt, 2019). Dette er relevant fordi debatten rundt overnasjonale samarbeid skaper et skille med motsetninger i befolkningen, hvor populistene og antipopulistene begge har klare standpunkt. Innvandring, som blir beskrevet senere, er også relevant i forbindelse med populismen i Norge, mye grunnet FrP sin restriktive innvandringspolitikk i kjølvannet av masseinnvandringen på 2000-tallet.

2.3 Teknokrati og elitisme

Populisme blir ifølge Mudde og Kaltwasser (2017) først og fremst forstått i konteksten til det liberale demokratiet (s. 1). Populistene portretterer det representative liberale demokratiet som et system der eliten har mer makt enn de egentlig har legitimitet for. Det vil si at populistene mener at det representative demokratiet ikke gir utfall eller vedtak som er representative for majoriteten. Gjennom folkeavstemningen om EF-medlemskap i 1972 kan man eksempelvis se at folket gikk imot den politisk-økonomiske eliten ved at de ble nedkjempet av en folkedannet populistisk koalisjon (Slagstad, 1998, s. 429). Kritikken rammer blant annet den politiske eliten, kapitalister, teknokrater og media.

Teknokrati betyr ekspertvelde, altså at man overlater beslutningsansvar til spesialistene innenfor deres fagfelt. I Norge var 1970-årene preget av en tendens som stadig gikk i

retning av spesialisering og sentralisering, eksempelvis med den sterke offentlige utbyggingen av sykehus og sykehjem (Olstad, 2017, s. 165). Furre (1992) skriver at velferdsstaten etter hvert mistet sin moralske bærekraft. Han skriver samfunnet hadde blitt til et dyrt overflodssamfunn, som hadde et komplisert nett av offentlige institusjoner, en hær av offentlige funksjonærer, eksperter, terapeuter og stridende profesjoner (Furre, 1992, s. 429). Spørsmålet om velferd var ikke noe som lenger interesserte befolkningen og spørsmålet om man var villig til å ofre noe av velferden for de som faller utenfor dukket opp. Etter hvert ble også den politiske sfæren en spesialisertsfære, dermed ble det en karrierevei og en slags profesjon med politikere i ulike partier som var statsfinansierte. Profesjonaliseringen har skapt et grunnlag for tanker om at politikere ikke lenger representerer folket. Dette kan gi grunnlag for tanker som samsvarer med populistiske tankeretninger. Det moderne samfunnet legger til grunn at politiske vedtak skal baseres på kunnskap, men kunnskapen, eller ekspertisen, forvaltes av et mindretall som kan få stor innflytelse på hvordan samfunnet kan utvikle seg.

Reybrouck (2016) skriver om en deltakingskrise i demokratiet og undersøker ulike diagnoser for hvorfor. Det er en tendens til færre deltakere og at politikerne ikke er representative for folket. Han uttrykker en bekymring for at demokratiet ikke er så demokratisk fordi deltakelsen er begrenset til valg og i enkelte tilfeller folkeavstemninger (s. 163). Den populistiske diagnosen er at det representative demokratiet fungerer for dårlig. Han mener denne tendensen er farlig og at man må forsøke å redde demokratiet ved å demokratisere det. Han trekker også frem at den originale tanken bak valg var å ekskludere folk fra makt ved å utnevne en elite til å styre over dem.

Populismen kan sies å representere det motsatte av teknokratiet. Det er fordi populismen åpner for at folk skal få innflytelse i viktige beslutninger som påvirker samfunnet (Hofstad, 2022). Noe av kritikken mot teknokratiet er at det baseres på et regime der noen få styrer utviklingen i samfunnet på bekostning av innflytelse fra folket. Samtidig kan forkastelse av spesialviten undergrave samfunnets mulighet til å realisere sine mål på en effektiv måte (Johansen, 2018, s. 177). Elitister bruker å favorisere system som teknokratiet, og som Mudde (2004) hevder er elitismen også populismens "speilbilde" (s. 543). Eliten ser ofte et ansvarsløst folk som trenger eksperter og utdannede eliter til å styre dem. Troen på at folket er ansvarsløst eller uopplyst kan man spore tilbake til den greske antikken. Særlig Platon kan sies å være kritisk til demokratiet i den forstand at den ikke baserer seg på faktisk elite, men lar «hvem som helst» slippe til. Han argumenterte for ledere med kompetanse (Fossheim, 2020).

Furedi (2020) har skrevet om den politiske sakraliseringen, eller helliggjøringen, av ekspertisen. Han hevder at hovedargumentet for å støtte autoriteten til den politiske ekspertisen er påstanden om at vi lever i en stadig mer kompleks og raskt skiftende verden. Folkets evne til å håndtere viktige spørsmål blir stilt spørsmålsteget ved fordi det kan være vanskelig for folk flest å forstå kompleksiteten som beslutningstakere står overfor (s. 106) Dette kan man eksempelvis se i nylige folkeavstemninger om EU-medlemskap i Frankrike og Nederland, der motstanderne av folkeavstemningene hevder at EU-spørsmålet var for komplekst til at publikum kan forstå det (Furedi, 2020, s. 106). Lignende har blitt sagt i Norsk sammenheng i 2018 da daværende statsminister Erna Solberg uttalte i et intervju til nettstedet *Politico* at folkeavstemninger i forbindelse med EU-spørsmål var problematiske fordi velgerne tar stilling på et følelsesmessig nivå, istedenfor å overveie økonomiske fordeler og ulemper (Vermes, 2018). Furedi (2020)

hevder at det har oppstått en ny versjon av fortellingen om underlegenheten til folket og skriver at *"There has even been a return of the old class supremacist arguments, which regard citizens who display mistrust towards political expertise, or who vote 'the wrong way', as intellectually and mentally deficient"* (s. 107). Med dette menes at velgerne som er skeptiske til og stemmer imot ekspertisen, i noen tilfeller blir sett på som mindre evnerike. Det er som om Platons forakt for folket og hans respekt for ekspertenes autoritet har dukket opp igjen i en moderne form for antipopulisme (Furedi, 2020, s. 107). To ledende amerikanske statsvitere, Pippa Norris og Ronald Inglehart, har observert at populistene er stemmer for "vanlige folk", selv når de er i strid med ekspertvurderinger, da også inkludert de folkevalgte, vitenskapsmenn og lærde (Furedi, 2020, s. 108).

2.4 Populisme og demokrati

Demokrati er en styreform der folket har indirekte eller direkte innflytelse på beslutningene som vedtas. Demokrati, eller folkestyre, kjennetegnes blant annet av frie valg, ytringsfrihet, at flertallet styrer og at grunnleggende individuelle rettigheter ivaretas ("Demokrati", 2021). Det finnes noen forutsetninger for demokrati som ofte er skrevet ned i en grunnlov. Den beskriver de demokratiske institusjonene, regler for hvem som styrer hva etter maktfordelingsprinsippet og demokratiske rettigheter som stemmerett, ytringsfrihet og organisasjonsfrihet (Hovde et al., 2022) Det finnes ulike måter man kan beskrive demokratiet på. De fleste ser på et demokrati som den mest rettfærdige styreform, men det er uenighet om hvordan det bør organiseres og utøves (Sagdahl, 2021). *Representativt* demokrati går i hovedsak ut på at man styrer ved å velge hvem som skal representere folket og at alle har mulighet til å stille opp som kandidat til politiske verv (Hovde et al., 2022). De fleste demokratier i vår tid er av denne typen hvor man forventer at våre interesser, ideologi og verdier representeres av de valgte (Matlary, 2022, s. 48). Det *deliberative* demokratiet går ut på at noen mener at demokratiet må ha en viss grad av reell deliberasjon, ikke bare stemmegivning. Samfunnet må derfor organiseres slik at reell deliberasjon er mulig og fjerne muligheter for at ulik politisk makt skal påvirke den demokratiske prosessen (Sagdahl, 2021). Det *liberale* demokratiet bygger på en grunnleggende respekt for kollektive og individuelle rettigheter og friheter (Regjeringen, 2020).

Mounk (2018) skriver at det liberale demokratiet er i krise. Han mener at man må innse alvorligheten bak de populistiske opprørene, fordi de er demokratiske opprør. Hvis de ikke blir tatt alvorlig, hvis folket føler seg maktesløse og ender med å avvise det liberale demokratiet, kan det føre til en større demokratisk krise. Mounk (2018) anerkjenner at populismen både kan være demokratisk og antidemokratisk og skriver at *"To understand the nature of populism, we must recognize the fact that it is both democratic and illiberal - that it both seeks to express the frustrations of the people and to undermine liberal institutions"* (s. 35).

Matlary (2022) diagnostiserer noen problemer med demokratiet i Vesten. Hun skriver i likhet med Mounk (2018) at Europas demokratier er i krise (s. 58). Det mener hun blant annet er på grunn av polariseringen i samfunnsdebatten. Den er sterk og ikke minst moraliserende, noe som fører til marginalisering og stigmatisering av meningsmotstandere, slik som eksempelvis populistene. Hun anerkjenner et skille mellom eliten og populistene, der populistene ønsker at folket skal styre og ikke dikteres

av internasjonale aktører. Matlary (2022) skriver at populistene ofte stiller de riktige spørsmålene, eksempelvis om motstand mot illegal migrasjon, Brexit og konflikter om verdipolitikk, men at de ikke alltid har de riktige svarene. Spørsmålet om populisme er en trussel mot, en forutsetning for eller en ressurs for demokratiet dukker opp i analysene av begge periodene.

2.5 Populisme og kapitalisme

Ifølge PAG (1972) har populistisk politikk og strategi blant annet blitt til gjennom en kritikk mot den kapitalistiske politikken (s. 161). De hevder at populistiske ikke bare er antikapitalister i den forstand at de mener det økonomiske systemet i Norge og verden ødelegger fremtiden, men også på grunn av ett spesielt forhold mellom kapitalismen og demokratiet. Kjernen i et demokrati er at folk selv skal ha råderett over egen hverdag. I realiteten gjelder dette, ifølge PAG, innenfor de rammene som et liberalt og konservativt system former. Dette betyr at de spørsmålene som gjelder økonomisk demokrati ikke blir tatt i betraktning. Med andre ord er ikke arbeiderne med på å bestemme verken arbeidsvilkår, hva som skal produseres eller hva en eventuell fortjeneste skal brukes til. I et system som kapitalismen snakker man altså om demokrati som ser bort fra det grunnleggende med demokratiet (Populistiske arbeidsgrupper, 1972, s. 161). Forutsetningen for populistiske strategier er kunnskap og innsikt i hvordan det kapitalistiske systemet fungerer og hvordan man må arbeide med alternativ til kapitalismen gjennom strukturreformer.

2.6 Overnasjonalitet og populisme

Perioden etter Berlinmurens fall i 1989 var full av håp og en tanke om at det liberale demokratiet hadde seiret (Mishra, 2017, s. 7). I årene frem mot og etter 2015 preget forholdet mellom det nasjonale og overnasjonale den politiske historien i store deler av Vest-Europa. I Norge kan man se en slik type politikk siden slutten av 1900-tallet, selv om den virker å ha blitt en politisk kraft på 2000-tallet (Olstad, 2017, s. 405). I en slik type politikk, der internasjonale regler og lover har forrang over de norske, innsnevrer det nasjonalstatens handlingsrom. Nasjonalstaten taper da nasjonal kontroll og suverenitet. *Overnasjonal* betyr derfor den makt som utøves av internasjonale aktører uten mandat fra nasjonalstaten (Matlary, 2022, s. 112). Slik politikk har skapt store debatter og klare skillelinjer i befolkningen. Noen mener internasjonale samarbeid og forpliktelser, eksempelvis EU, er av interesse for Norge. Dette fordi det er av prinsipiell interesse å være en del av et føderalt Europa og det bør derfor være en kjerneinteresse for politikken. Andre mener det er udemokratisk at vesentlige deler av norsk folkestyre tilsidesettes.

Brexit handlet i hovedsak om overnasjonalitet, og at staten ville ha mer selvbestemmelse (Matlary, 2022, s. 145). Problemstillingen om overnasjonalitet har blitt mer aktuell de siste årene og gjelder ikke bare Storbritannia, men ethvert demokrati. Likevel har ikke debatten spilt noe stor rolle i Norden siden midten av 1990-tallet da Sverige og Finland gikk inn i EU og Norge i EØS-avtalen. Etter Brexit-avstemningen i 2016 var daværende statsminister Solberg og arbeiderpartipoliker Støre bekymret for hvordan dette ville påvirke Norge. Matlary, som selv er for EU-medlemskap, skriver at hun er skuffet over at så mange er naive i forhold til EU fordi ideen er god. Hun skriver at faktumet er at både ja- og nei-sidens argumenter er legitime og gode, og at selvstyreargumentet er vesentlig

viktigere nå enn ved tidligere EU-avstemninger fordi EU har blitt mye mer overnasjonalt (Matlary, 2022, s. 147). Det overnasjonale flytter, ifølge henne, avgjørelser unna folkevalgt kontroll og gir populistere av alle slag vann på mølla.

Debattene om overnasjonale samarbeid og forpliktelser i Norge kan man spore tilbake til tidlig 1960-tall (Seierstad, 2014, s. 22). Da var det konflikt om det burde være folkeavstemning om medlemskap i EEC eller om Stortinget, altså politikerelitene, kunne vedta dette (Tvedt, 2019). Mange kom med innvendinger mot EEC for å beskytte den nasjonale suvereniteten og pekte på at Grunnloven sto i veien for å overlate avgjørelsesmakt til overnasjonale organ (Furre, 1992, s. 323) På starten av 1970-tallet var debattene om medlemskap i EF i gang for fullt. Fra 1970 til 1972 overskygget dette spørsmålet alle andre politiske saker. Det endte med en folkeavstemning i 1972 der flertallet stemte mot EF-medlemskap (Tvedt, 2019). I 1992 sluttet Norge seg likevel til EU gjennom EØS-avtalen som skulle sikre Norge tilgang til det europeiske fellesmarkedet.

Østerud (2014) hevder at:

Tross noen usammenlignbare vilkår er det grunnlag for å hevde at suverenitetsbegrensningen gjennom eksternt pålagt utforming av det norske samfunnet går lenger under EU/EØS-avtalen enn tilfellet var under unionen med Sverige. Konstitusjonelt er EØS-avtalen en mer omfattende suverenitetsavståelse enn Mossekonvensjonen og November-grunnloven, ikke minst fordi EØS-avtalen er underlagt en dynamisk rettsutvikling som norske myndigheter ikke kontrollerer (s. 47).

Med dette mener Østerud (2014) at Norge har mindre grad av selvstendig handlingsrom under EØS-avtalen enn under unionen med Sverige. I 1994 ble det avholdt en ny folkeavstemning med spørsmål om EU-medlemskap der flertallet igjen stemte nei til medlemskap (Tvedt, 2019). Per i dag er Norge ikke medlem av EU.

2.7 Populisme og distriktspolitikk

Perioden 1969-1975 var en tid med sterk mobilisering for distriktsinteresser og motvekt til sentraliseringspolitikken som hadde pågått etter andre verdenskrig. Det var en form for vekstkritikk som kom som en reaksjon den økonomiske veksten og velstandsøkningen. Eksempel på dette er blant annet distriktshøyskolene som ble opprettet fra 1969 og utover. Distriktshøyskolene ble dannet med den hensikt å gi korte, yrkesrettede utdanningsalternativer i motsetning til lange universitetsstudier og møtte med dette behovet utdanning på nasjonalt og regionalt nivå. Fram til 1994 var distriktshøyskolene innlemmet i det regionale høgskolesystemet, etter 1994 ble de innlemmet i de statlige høyskolene (Skoie, 2021). Kortbaneflyplassene i Norge, det vil si mindre flyplasser med korte rullebaner som ble bygget på slutten av 1960-tallet og starten av 1970-tallet, var også et resultat av distriktspolitikk der målet var å styrke infrastrukturen i distriktene (Engerengen, 2021). Dette er to eksempler på hvordan distriktspolitikk i denne perioden ble prioritert.

Goodhart (2017) foreslår begrepene *Somewheres* og *Anywheres* som et verktøy for å forstå grunnleggende motsetninger i befolkningen, som motsetningsforholdet mellom populistere og antipopulistere. Disse begrepene er mye brukt i populismelitteraturen fordi

populister, altså Somewheres, ofte er opptatt av det nasjonale og det lokale, mens antipopulistene, Anywheres, gjerne fremstår som globale verdensborgere. Selv om begrepene er laget rundt den britiske politikken, kan man likevel trekke linjer til den mer generelle populismen og derfor også til populismen i Norge. Goodhart (2017) skriver at populisme er en motvekt til Anywheres dominans i den forrige generasjonen (s. 5). Anywheres er mer urbane og komfortable med immigrasjon og europeisk integrasjon. Dette er noe Somewheres mener over tid utvanner grensene for den tilhørigheten de ønsker, og de kan ofte føle på at dagens raske endringer ikke tjener dem. Samtidig er Somewheres i større grad ukomfortable med for mye kulturell og økonomisk forandring, som eksempelvis masseimmigrasjon. Det er ikke slik at man må velge mellom et «åpent» eller «lukket» land, men Somewheres vil gjerne ha en åpenhet som ikke gir ulemper for dem selv (Goodhart, 2017, s. 5). Selv om de fleste populister er Somewheres, kan det være greit å presisere at ikke alle Somewheres stemmer populistiske parti og at gruppen er både stor og variert. Goodhart (2017) skriver at boka hans delvis handler om å beskrive at Somewheres har mange gode ideer, men det finnes også rå og fremmedfiendtlige versjoner av deres politikk hvor populismen sklir langt til høyre (s. 14).

Olstad (2021) skriver om arbeiderpartiets utvikling fra tidlig 1900-tall til i dag. Det er en utvikling han omtaler som «fra arbeiderpopulister til verdensborgere». Han skriver om arbeiderpartivelgere som etter hvert har følt seg sviktet av at partiet ikke lenger fungerer som et talerør for vanlige arbeidsfolk (Olstad, 2021, s. 7). Olstad (2021) hevder at med en spisset forståelse av populismen kan man plassere arbeiderbevegelsen i dens oppbyggingsfase tidlig på 1900-tallet under kategorien populisme. Arbeiderpartiet var et parti for arbeidsfolk på felles marsj mot samfunnsmakten (s. 8). Han fremmer et syn på partiet i dag som dominert av «verdensborgere» med liten appell til arbeidere og mener partiet har mistet sitt arbeiderklassegrunnlag. Det kan ifølge Olstad (2021) se ut som om partiet har gjennomgått en forandring fra Somewheres til Anywheres.

2.8 Populisme og innvandring

Innvandring til Norge var, som tidligere nevnt, relativt lav fram til 1970-tallet. Fra da har den steget i ulike faser med arbeidsinnvandrere, familieinnvandrere, asylsøkere og flyktninger fra land både i og utenfor Europa (Myhre & Tønnesen, 2022). I 2015, da den såkalte flyktningkrisen ble en realitet, kom det i løpet av to måneder i overkant av 16.000 asylsøkere til Norge (Olstad, 2017, s. 403). Situasjonen skapte sterke politiske diskusjoner og forsterket motsetningene i samfunnet. Spørsmål om mulighetene til å kontrollere Norges grenser, og om menneskerettighetene og internasjonale organers tolkning av forpliktelser som er overordnet folkemeningen og nasjonale interesser, ble svært viktige (Olstad, 2017, s. 403). Hvis man ser antall innvandrere i forhold til innbyggere, ble Norge i perioder et av verdens fremste innvandringsland (Olstad, 2017, s. 378). Innvandrerbefolkningen var preget av et rikt mangfold. De brakte med seg mye nytt inn i den norske kulturen, blant annet i form av mat, livsstil og trosforhold (Olstad, 2017, s. 379). I områder der innvandrere med samme geografiske opphav bodde konsentrert, satte de også et tydelig preg på hverdags- og samfunnslivet, slik som eksempelvis i Oslo-regionen. I 2015 ble det konstatert at all sysselsettingsvekst i Norge siden 2008 var gått til ikke-norske, noe som med andre ord kan beskrives som færre jobber for de norske (Olstad, 2017, s. 381). De fleste nordmenn setter pris på innvandrere som kollegaer, naboer og venner, samtidig som det vokste frem en debatt

om det på lang sikt ville undergrave den norske velferdsstaten (Olstad, 2017, s. 384). Debatten var knyttet til innvandrernes arbeidsdeltakelse som av ulike grunner viste seg å være lavere enn for nordmenn, samtidig som den norske velferdsstaten bygger på høy sysselsetting (Olstad, 2017, s. 384).

Bø (2019) skriver at Norge i etterkrigstiden var avhengig av utenlandsk arbeidskraft, og at myndighetene derfor førte en liberal innvandringspolitikk i årene etter krigen (s. 242). De siste tiårene har europeisk asyl- og innvandringspolitikk i større grad vært preget av innstramminger og utvidelse av grensekontroll. Dette, skriver Eggebø og Staver (2020), henger sammen med «framveksten av høyrepopulistiske partier og en offentlig debatt hvor innvandrere i økende grad har blitt omtalt som et økonomisk og sosialt problem» (s. 125). Som tidligere nevnt førte rekordhøye ankomsttall av flyktninger i 2015 til en «krise» i Europa. Dette førte til at flere land bestemte seg for å innføre ekstraordinære innstrammings tiltak for å begrense antallet flyktninger som kom over grensene. Innstrammingerne omfattet blant annet grensekontroll, asylpolitikk og integreringspolitikk (Eggebø & Staver, 2020, s. 125).

2.9 Annen referanselitteratur

I analysen bruker jeg også andre referanser som hjelpemiddel enn de som omhandler sentral faglitteratur om populisme og aspekter ved populismen.

2.9.1 Begrepshistorie

Jeg har valgt å ha med elementer fra begrepshistorie i sammenligningen og analysene av periodene. Dette fordi begrepshistorie kan ses på som en tilnæringsretning som er egnet for undersøkelse av betydningsendringer over tid. Dette vil være relevant for oppgaven da jeg skal undersøke populismebegrepets meningsinnhold og bruk i to ulike tidsperioder. Jeg skal deretter sammenligne begrepets utvikling i de to periodene. Jeg tror en kombinasjon av idéanalyse og argumentasjonsanalyse, som også kan lene seg på innsikter fra feltet begrepshistorie, vil kunne styrke denne masteroppgaven.

Det sosiale og politiske språket er rikt på begreper og konsepter. Noen begreper har blitt borte nesten like fort som de ble til, mens andre begreper har blitt brukt siden opprinnelsen i antikken. Disse begrepene blir i dag ofte brukt med noe endret mening og bidrar til det politiske og sosiale vokabularet (Koselleck, 2016, s. 31). Skinner (2016) skriver at interessen for å studere begrepshistorie oppstår gjennom de moralske, sosiale og politiske endringene begrepet gjennomgår (s. 135). Han slår fast at begrepene vi bruker har en historie og beskriver to måter de kan gjennomgå en endring på. Den første måten går ut på at fremveksten av nye former for sosial atferd i et samfunn generelt vil kunne gjenspeiles i utviklingen av et tilsvarende vokabular der atferden blir beskrevet og vurdert. Den andre måten oppstår når et samfunn gradvis mister følelsen av at en bestemt atferdsstil må beskrives og vurderes, noe som ender med redusering og forsvinning av deler av et vokabular (Skinner, 2016, s. 139). En annen form for konseptuell endring oppstår når en handling eller tilstand beskrives ved hjelp av et vurderende begrep som normalt ikke ville blitt brukt under visse omstendigheter. Målet er å overbevise et publikum om at begrepet kan brukes på den aktuelle saken. Lykkes man med dette, altså at publikum godtar en slik dom, kan man se den aktuelle saken i et nytt moralsk lys. Dette kalles en retorisk endring (Skinner, 2016, s. 151). En handling

som tidligere ble sett på som prisverdig og verdt å rose, kan komme til å virke verdig til å fordømmes og avvises, eller motsatt.

Begrepshistorien til populisme er interessant å studere fordi begrepet har gjennomgått moralske, sosiale og politiske endringer fra den første til den andre perioden. Målet mitt er å prøve å identifisere slike forskjeller, og det er disse som gjør begrepshistorien relevant (Skinner, 2016, s. 135). Det å diskutere hvordan nye former for sosial atferd i et samfunn gjenspeiler utviklingen i et begrep, er noe som treffer både den første og den andre perioden godt. En form for konseptuell endring innenfor begrepshistorie jeg vil benytte meg av er når endringen oppstår når publikum godtar bruken av et begrep under omstendigheter det vanligvis ikke ville blitt brukt. Slik ender man med å se begrepet i et nytt moralsk lys, en såkalt retorisk endring. Jeg kommer til å trekke inn teori om begrepshistorie inn i analysene mine ved å både se på hvordan den sosiale atferden i samfunnet kan ha påvirket utviklingen i begrepet, samt se på den retoriske endringen, altså hvordan den konseptuelle endringen har ført til at man kan se populisme i et nytt moralsk lys. Jeg vil gjennom sammenligningen av de to periodene undersøke om det har foregått en retorisk endring i bruken av begrepet og meningsinnholdet, eksempelvis ved at det har blitt sett på som et prisverdig begrep til å virke verdig for fordømmelse, eller motsatt.

2.9.2 Konkurrerende kulturelle verdier

I analysen har jeg valgt å bruke Furedi (2018) sine konkurrerende kulturelle verdier som et hjelpemiddel. Furedi (2018) hevder at Platon, talsmannen for autoriteten til ekspertene, forakt mot *demos* (folket) i dag kommer til syne gjennom en ny form for antipopulisme. Tanken om at folket er moralsk og intellektuelt mindreverdig deres opplyste eksperter utgjør grunnlaget for den antipopulistiske tankegangen. Furedi (2018) skriver at det er ironisk at antipopulister er opprørte av populistisk illiberal tankegang, når de selv inntar illiberale holdninger (s. 127). Han hevder at antipopulistene kontinuerlig bruker fryktpolitikk og advarsler mot populisme i et forsøk på å påvirke offentligheten. Antipopulismen er for transnasjonale institusjoner og kosmopolitiske verdier og fokuserer derfor på grupperettigheter fremfor individuelle rettigheter. Furedi (2018) har laget en tabell som beskriver hovedforskjellene mellom de to sidene i «Europe's Culture War» (s. 128). Tabellen *Competing cultural values* blir presentert her:

Uphold tradition	Post-tradition
Historical continuity	Year Zero history
National culture and sovereignty	Denationalized identity
Attachment to nation state	Attachment to transnational institutions
Community	Diversity
Popular sovereignty	Authority of the expert

(Furedi, 2018, s. 129)

Innholdet i tabellen viser at den venstre siden i stor grad representerer populistene, mens den høyre siden representerer antipopulistene. Flere av disse begrepsparene brukes for å belyse empirien i analysene av periodene og i sammenligningen. Tabellen

skisserer det Furedi hevder er de viktigste forskjellene mellom de to sidene i Europas kulturkrig. Det at man i sammenheng med et nasjonalt fellesskap utvikler sin mening og identitet er hovedårsaken til at spørsmålet om nasjonal suverenitet har blitt så viktig i den nåværende kulturkonflikten i Europa. Dette er grunnen til at debatten om migrasjon og grenser i Europa ikke bare er en konflikt om innvandring, det handler også om et mye bredere eksistensielt spørsmål som «*Who am I and where do I stand in this world?*» (Furedi, 2018, s. 129). Furedi (2018) hevder holdningen EU har om grenser er tuftet på fiendtlighet mot prinsippet om nasjonal suverenitet, noe som betyr at EU foretrekker at folk ønsker tilknytning til transnasjonale institusjoner og mener lojalitet til det nasjonale er en markør for populisme. Grenser, som er avgjørende for å opprettholde nasjonal suverenitet, er det eneste grunnlaget mennesker har for institusjonalisering av demokratisk ansvarlighet (s. 129). Det fordi det er innenfor grensene at innbyggerne føler seg trygge nok til å kommunisere i en åpen demokratisk debatt. Furedi (2018) hevder at man som borger uten nasjonale grenser blir underlagt en makt som ikke kan stilles til ansvar. Fra et demokratisk perspektiv er dette årsaken til hvorfor det er viktig å motarbeide det antipopulistiske korstoget mot nasjonal suverenitet (s. 129).

Furedi (2018) hevder at erfaring fra historien tilsier at folkesuverenitet er det mest robuste grunnlaget for det offentlige livet, men at prinsippet dessverre konstant blir utfordret av antipopulistene som ikke har tillit til folkets kapasitet til å ta intelligente valg. Furedi (2018) hevder derfor at illiberal antipopulisme i dag utgjør den viktigste trusselen mot demokratiet i Europa. Dette er en analyse som er stikk motsatt av hovedtradisjonen av populismetilnærminger og skiller seg fra andre tilnærminger som problematiserer populismen.

2.9.3 Semiotikk

Semiotikk er en moderne kommunikasjonsteori som handler om hvordan man kan kommunisere meningsfulle budskaper ved hjelp av tegn (Heradstveit & Bjørge, 1992, s. 15). Det kan ifølge Heradstveit og Bjørge (1992) være nyttig å bruke semiotikk til å avdekke hvordan mening blir etablert og kommunisert i politiske prosesser. Jeg kommer til å fokusere på to sentrale begrep i semiotikken, henholdsvis *denotasjon* og *konnotasjon*. Denotasjonen til et begrep forklares gjerne som den bokstavelige eller direkte betydningen av et begrep, mens konnotasjonen eller konnotasjonene gjerne forklares som verdi- og følelsesladde tilleggsassosiasjoner til begrepet (Heradstveit & Bjørge, 1992, s. 41). Det finnes flere ulike beskrivelser av denotasjon og konnotasjon, eksempelvis beskriver noen denotasjon som den kollektive og alminnelige betydningen, mens konnotasjonene relateres til det subjektive og individuelle (Heradstveit & Bjørge, 1992, s. 41).

Når man analyserer politisk begrepsbruk kan man ofte se at for samme typen begrep vil den denotative koden være svært styrende for de leddene av konnotasjoner som begrepet kan gi opphav til. Andre begreper er derimot langt mer åpne og lar mottakerne fritt skape individuelle verdibaserte konnotasjoner (Heradstveit & Bjørge, 1992, s. 49). Noen begreper vekker en hel konnotasjonsrekke hos mottakerne som ofte er knyttet til deres kulturelle kontekster (Heradstveit & Bjørge, 1992, s. 49). Populisme kan ses på som et slikt begrep da de ulike ideologiske gruppene ofte har svært forskjellige konnotative underkoder, selv om de deler de denotative kodene. Dette er ikke en særegen ting for populisme, men gjelder flere begreper i det politiske livet (Heradstveit &

Bjørge, 1992, s. 48). Det som kan være spesielt interessant for denne oppgaven vil være at når et begrep skifter mening, så vil også konnotasjonsrekkene som aktiveres endres.

3 Forskningsmetode

Datamaterialet i denne masteroppgaven er hentet fra tekster, derfor skal jeg benytte meg av tekstanalyse som metode. I dette kapitlet beskrives analysemetode og metodevalg, altså hvilken fremgangsmåte som blir brukt for å besvare problemstillingen. Metoden man velger for en slik oppgave kan gi både muligheter og begrensninger, derfor skal jeg så godt som mulig beskrive hvilke valg jeg har tatt og hvorfor. Datamaterialet i denne masteroppgaven er kvalitativt og gjelder tidsskriftartikler fra to ulike perioder. Oppgaven har som mål å analysere forskjeller i meningsinnhold og bruk av populismebegrepet i Norge, altså skal jeg undersøke egenskaper og kjennetegn på fenomenet *populisme* gjennom kvalitativ metode. Oppgaven har en induktiv tilnærming til tekstanalysen. Det vil si at jeg begynte med å samle inn datamateriale uten noe teoretisk utgangspunkt, med den hensikt å finne generelle mønstre som kan ses i sammenheng med teorier og generelle begreper (Johannessen et al., 2016, s. 47).

Kapitlet begynner med en gjennomgang av kvalitativ tekstanalyse før jeg skriver om hermeneutikken i forbindelse med fortolkning av tekstene. Deretter beskriver jeg prosessen rundt datainnsamlingen og dataanalysen. Sist i kapitlet finner man refleksjoner rundt forskningens kvalitet og forskningsetiske prinsipper som har blitt ivare tatt under forskningsprosessen.

3.1 Kvalitativ tekstanalyse

For å svare på problemstillingen gjennomfører jeg en historisk sammenlignende analyse. Hovedkarakteren for metodevalget mitt er at det er analyse av foreliggende tekster, altså tekster om er skrevet til andre formål enn forskning (Edgren et al., 2021, s. 150). Tekstanalyse er et stort felt og det finnes ulike måter å gjennomføre en slik analyse på. Jeg skal diskutere og sammenligne datamateriale fra to ulike perioder gjennom en kvalitativ tekstanalyse. Dette vil jeg gjøre ved å analysere de aktuelle tidsskriftsartiklene opp mot kategorier som er peilet ut av temaene som tidsskriftene omhandler, eksempelvis overnasjonale samarbeid. Deretter vil jeg sammenligne kategoriene og meningsinnholdet i periodene og diskutere likheter og forskjeller. Det finnes flere ulike måter å gjennomføre en kvalitativ tekstanalyse på, men siden jeg skal se på bruken av og meningsinnholdet i begrepet *populisme*, vil jeg gjøre en innholdsanalyse. Jeg kommer i hovedsak til å benytte av idéanalyse, med element fra argumentasjonsanalyse.

Bratberg (2017) avgrensner idéanalyse til å være en «*kvalitativ analyse av ideers tilstedeværelse i tekst, der fortolkning er en vesentlig side ved analysen*» (Bratberg, 2017, s. 67). I forbindelse med idéanalyse handler fortolkning om mer enn å bare observere innholdet. Det handler også om å gå bak teksten og få tak i tekstens underliggende antakelser og overbevisninger (Bratberg, 2017, s. 68). Idéanalysen er en del av den samfunnsvitenskapelige kvalitative innholdsanalysen, men siden den begrenser seg til ideer som analytiske kategorier er den også mer avgrenset. Ideene som aktørene bærer er viktige, da man ved kartlegging av disse kan forklare handlingsvalg (Bratberg, 2017, s. 70). Dette er relevant for min oppgave da jeg skal sammenligne og forstå språkhandlinger, altså omtalen av populisme, i to ulike perioder.

En idé kan forklares som enten kollektiv eller individuell tankekonstruksjon. Altså kan en idéanalyse både handle om en aktørs individuelle ideer, men også om ideologiske bevegelser og kollektive politiske prosjekter eller bevegelser. Felles er at man antar at ideene utgjør grunnlaget for måten vi betrakter verdens rundt oss og derfor også former våre holdninger og ulike former for politisk handling (Bratberg, 2017, s. 72). Idéanalysens mål kan være så mangt, et eksempel er kartlegging. Det vil si at man kartlegger hvilke ideer som er fremtredende i de tekstene man undersøker og utgangspunktet er da deskriptivt. Analysen skal fange opp og destillere ideer fra tekstene, noe som krever en etablert for forståelse av tekstens budskap, og evnen til å kontekstualisere, kontrastere og sammenligne teksten med tidligere tekster, empiriske forventninger eller andre aktører (Bratberg, 2017, s. 75). I mitt tilfelle skal også periodene sammenlignes. Bratberg (2017) skriver at analysen kan være en *"nærstudie av hvordan en politisk idé har blitt grepet av bestemte aktører, fått gjennomslag innenfor en gitt kontekst og derigjennom ledet frem til en politisk beslutning"* (s. 75). Jeg har valgt å ha fokus på å identifisere ideer hos ulike aktører i to perioder for å så sammenligne periodene og se om det har skjedd en innholdsending.

I tillegg til ideanalyse inkluderes det noen få elementer fra argumentasjonsanalyse. Det er en type retorisk analyse som har som hensikt å kartlegge et arguments oppbygning (Bratberg, 2017, s. 142). Argumentasjonsanalyse kan også være bevisende, som vil si at man undersøker hvordan de aktuelle argumentene støtter under eller sier imot et standpunkt (Edgren et al., 2021, s. 152). Det er elementer fra den bevisende argumentasjonsanalysen jeg i hovedsak vil benytte meg av, da i forbindelse med argumentene forfatterne har omkring populismen i forbindelse med de ulike kategoriene og om forfatterne støtter opp under eller er imot populismen.

3.2 Hermeneutikk

Hermeneutikken knyttes gjerne til fortolkning og forståelse av tekster (Myhre, 2014, s. 18). Det å forstå tekster hermeneutisk betyr at man ser på de som en del i lys av en helhet, og motsatt. For å forstå ord, må man se på hele konstruksjonen. *Den hermeneutiske sirkel* er en fortolkningsprosess der man ser på forholdet mellom helhet, tekst-kontekst og tekst-leser (Myhre, 2014, s. 19). Forskningsprosessen i denne masteroppgaven kan ses på som hermeneutisk. Delvis som overordnet orienterende og delvis med tanke på å brukes aktivt eller for å informere tolkningsprosessene. Det vil blant annet si at min for forståelse av tematikken har en betydning for hvordan jeg har gjennomført undersøkelsen og hvordan jeg har tolket datamaterialet. Samtidig har jeg undersøkt begrepet populisme som en del av en helhet. Jeg har forsøkt å sette tekstene i datamaterialet inn i en kontekst for å få en bedre forståelse av teksten. Et annet grep jeg har gjort for å tydeliggjøre konteksten i forhold til tidsskriftsartiklene er at jeg har prioritert å ha med samtidskontekster i de to første analysekapitlene.

3.3 Datainnsamling

Datainnsamlingen har bestått i å velge ut tidsskrifter fra offentlige digitale nettsider og for å få til dette har inkluderings- og eksklusjonskriteriene vært viktige. Jeg vil her argumentere for dataenes kvalitet ved å gjøre rede for datainnsamlingen. Presentasjon og forklaring av empirien følger i neste kapittel.

Tekstmaterialet i oppgaven er tilgjengelige digitaliserte tidsskriftartikler fra Nasjonalbiblioteket og Idunn. Det å bare innhente tidsskriftartikler fra to ulike nettsider er en begrensning i seg selv, da jeg har utelukket å hente artikler fra tidsskrifter som ikke dukker opp gjennom søkemotorene der. Søkene på Nasjonalbiblioteket og Idunn er gjennomført i perioden november 2021 og mai 2022. Søkene ble kun gjennomført under søke termen *populisme*. Siden målet mitt er å undersøke og sammenligne to ulike tidsperioder, ble også disse naturligvis inkludert i hver sin omgang. Fra den første perioden gjelder det datoene fra 01.01.1969 til 31.12.1975, mens i den andre perioden gjelder det fra 01.01.2015-31.12.2021. Ikke alle artiklene som dukket opp under søkene er tatt med videre til analysen. Noen av tidsskriftsartiklene handlet ikke om populisme selv om begrepet forekom i teksten, andre handlet om populismen utenfor norsk kontekst og i noen var populisme bare nevnt i forbifarten uten noe meningsbærende rundt begrepet eller fenomenet. Inkluderings- og eksklusjonskriterier beskrives nærmere i empirikapittlet. Det viktigste inklusjonskriteriet var likevel at det som skulle være med videre til analysene måtte kunne belyse ulike sider ved populismen. Det var en vurdering jeg måtte gjøre underveis, der jeg hadde fokus på forfatter, kontekst, hovedpunktene i dokumentet, budskapet og kategorien det kunne plasseres innenfor. Jeg prøvde også å identifisere retoriske grep og vesentlige særtrekk ved formuleringer i tidsskriftsartiklene.

3.4 Dataanalysen

Det analytiske arbeidet har blitt gjennomført gjennom å tolke tekst, nærmere beskrevet tidsskriftartikler. Analysen av datamaterialet ble gjennomført gjennom en metode der jeg organiserte tekstene etter relevante tema. Dette gjorde jeg ved å systematisere og ordne tidsskriftene. Når det var gjort fortsatte jeg med å utvide fortolkningene og perspektivene på den informasjonen som lå i datamaterialet.

Jeg forsøkte videre å identifisere temaer og mønstre rundt begrepet populisme som jeg gjennom analysekapitlet viser som en form for rapportering. Analysen besto av å finne en meningsfull inndeling på tvers av det innsamlede datamaterialet. Dette gjorde jeg gjennom en kategoriinndeling. Det vil si at jeg plasserte setninger eller avsnitt under valgte kategorier, noe som gjorde det mulig å finne igjen temaer i datamaterialet. Det vil si at det jeg plasserte under de ulike kategoriene hadde fellestrekk (Johannessen et al., 2016, s. 165). Resultatet av denne klassifiseringsprosessen kan avleses i vedlegg 1 og 2.

3.5 Forkningens kvalitet

For å styrke reliabiliteten i denne oppgaven har jeg gitt en åpen og detaljert fremstilling av prosessen og fremgangsmåten under hele forskningsprosjektet. Validiteten i denne oppgaven omhandler i hvilken grad mine fremgangsmåter og funn reflekterer formålet med studien og representerer virkeligheten på en riktig måte (Johannessen et al., 2016, s. 232). Forskningsarbeidet skal resultere i et forenklet, men mest mulig dekkende bilde av virkeligheten. Derfor kan man også stille seg spørsmålet om resultatet kan overføres til liknende fenomen eller prosjekt. I denne undersøkelsen utvikles fortolkninger som belyser fenomenet populisme. I forbindelse med empirien kan man tenke gjennom i hvilken grad utvalget er representativt for den offentlige samtalen.

Bekreftbarheten skal sikre at funnene er et resultat av forskningen og ikke et resultat av mine subjektive holdninger (Johannessen et al., 2016, s. 234). Dette handler om i hvilken grad resultatene i denne kvalitative undersøkelsen kan bekreftes av andre forskere gjennom liknende undersøkelser. Metodekapitlet er der jeg beskriver min fremgangsmåte og legger vekt på beslutningene jeg har tatt. Da kan leseren vurdere disse valgene. Det er i en slik klargjøring for bekræftbarheten også viktig at jeg reflekterer over mine fordommer og oppfatninger som kan påvirke fortolkningen og tilnærmingen til prosjektet. Derfor er refleksivitet og posisjonalitet svært relevant for en slik oppgave, noe jeg skriver mer om i neste underkapittel.

3.6 Forskningsetiske refleksjoner

I denne oppgaven vil datamaterialet bestå av *offentlige* utgitte tidsskriftsartikler. Offentlig betyr i denne sammenhengen at forfattere, opphavspersoner og omtalte personer er offentlig kjente fra før, derfor kan det ikke stilles krav til anonymisering. Noen av tidsskriftene måtte jeg søke om tilgang til på Nasjonalbiblioteket, noe jeg fikk innvilget grunnet forskningsmessige formål med masteroppgaven.

Det er visse etiske forpliktelser man må forholde seg til som forsker. I Norge finnes det nasjonale retningslinjer som man må følge gjennom hele forskningsprosessen, fra utforming av problemstilling til publisering. De nasjonale forskningsetiske komiteene (2021) har formulert forskningsetiske prinsipper som jeg har fulgt i prosessen. Eksempelvis at jeg prøvde å unngå selektiv kildebruk, motvirke sterk subjektivitet og var åpen for å inkludere alle funn i oppgaven. Under prosessen var jeg også bevisst på at valgene jeg tok påvirket resultatene og var derfor bevisst på egen refleksivitet og posisjonalitet (Gleiss & Sæther, 2021, s. 49). Det vil si at jeg var kritisk og spørrende til eget arbeid og min rolle som forsker gjennom hele prosessen. Det at jeg hele tiden var bevisst over bakgrunnen for valgene jeg tok og begrunnet disse i metodekapitlet, vil kunne være med på å styrke min oppgave og min forskning. Leseren kan på denne måten være med på å reflektere over hvorvidt mine resultater har sterk utsagnskraft eller ikke.

4 Empiri

I dette kapitlet skal jeg presentere datamaterialet for analysen, altså tidsskriftsartiklene. Kapitlet starter med en skildring av og refleksjon rundt empirien, inkludert eksklusjons- og inkluderingskriterier. Deretter kommer det en kort presentasjon av tidsskriftene fra de ulike periodene. Mer utfyllende informasjon om hver enkelt artikkel vises i vedlagte tabeller. Datamaterialet har et relativt stort omfang og må derfor organiseres. Jeg organiserer artiklene etter saksfeltsdefinerte analysekategorier som vil føre til at enkelte tidsskrift blir nevnt under flere kategorier. Kapitlet avsluttes med en refleksjon omkring de ulike typer tidsskrift jeg analyserer, samt forskjeller mellom forfatterne i valgte periodene.

4.1 Omfang

Noe av det første jeg gjorde i prosessen med denne masteroppgaven var å se på hva omfanget ville bli dersom jeg brukte Nasjonalbiblioteket og søkte på ordet populisme. Den første gangen søkte jeg så generelt som mulig og fikk da opp 580 treff på tidsskrift. Jeg valgte derfor å snevre inn søke termen ved å søke i de ulike tidsperiodene jeg hadde interesse av å undersøke. I perioden, fra 01.01.1969 til 31.12.1975, fikk jeg opp 77 treff i tidsskrifter på søkeordet *populisme*. Året med flest treff i denne perioden var 1972 (24 treff), og det var flest treff i perioden 1972-1973. I den andre perioden, fra 01.01.2015 til 31.12.2021, fikk jeg opp 42 treff på tidsskrifter med søkeordet *populisme*. Året med flest treff var 2016 (10 treff), og det var flest treff i perioden 2015-2017. I den siste perioden valgte jeg å søke i to tidsskrift på søkemotoren Idunn også. Noe av grunnen til dette var på grunn av at perioden hadde en mindre mengde oppdateringer på Nasjonalbiblioteket. Grunnen til at Nasjonalbiblioteket ikke var like oppdatert på den andre perioden kan være opphavsrettslige interesser og kommersielle interesser hos utgiverne. De to tidsskriftene jeg valgte å undersøke på Idunn var Nytt Norsk Tidsskrift og Agora. Dette fordi begge tidsskriftene er sentrale tidsskrift i norsk humaniora og samfunnsvitenskap og begge har tradisjon for å publisere om samtidens politiske stridssaker.

4.2 Avgrensninger og utvalg av empirien

For å få et håndterbart datamateriale til analysen var det viktig å gjøre gode avgrensninger og utvalg. Jeg måtte velge inkluderings- og eksklusjonskriterier når jeg skulle i gang med undersøkelsen av populisme. Videre følger en utdypende skildring av empirien.

4.2.1 Inkluderingskriterier

Når det gjelder hvilke tidsskrift som blir presentert i empirien og hvilke som blir analysert har jeg gjort et utvalg etter relevans for denne masteroppgaven. For å være relevant var det flere krav som måtte innfris. Empirien måtte være utgitt i et tidsskrift og det måtte inneholde begrepet populisme. Empirien måtte også være relevant for definisjonen av populisme eller populismen i Norge. Et siste krav var at det måtte være publisert

innenfor en av de to valgte periodene, altså enten mellom 01.01.1969-31.12.1975 eller 01.01.2015-31.12.2021.

4.2.2 Eksklusjonskriterier

Om artikkelen eller innlegget i tidsskriftene ikke var relevante for den norske populismen eller definisjonen, ble det ikke inkludert i mitt datamateriale. Et annet eksklusjonskriterie var om populismebegrepet bare ble nevnt i forbifarten og ikke kunne gi meningsbærende informasjon for min oppgave. Det var flere av treffene som var henvisninger og referanser til eksempelvis bøker med populisme i tittelen, disse ble heller ikke inkludert. Av forskningsøkonomiske grunner ble både leserinnlegg og bokanmeldelser ekskludert. I perioden 2015-2021 var det mye av empirien som omhandlet populisme i andre land enn Norge. Det er derfor en del empiri jeg har valgt å sile bort på grunn av liten direkte relevans for bruken av populismebegrepet i Norge. Samtidig valgte jeg å ta med det som på en eller annen måte kan overføres til en norsk kontekst. Følgende er eksempler på empiri jeg har ekskludert fordi de ikke var relevante:

- Skirbekk, G. (1971) *Ein skole for samtida?* Syn og Segn 77, 58-60.
- Kneppen, K. (2015) *Norsk sosialistisk arbeiderreising: historien om et dødfødt naziparti*. Fortid 12(4), 64-69.

4.2.3 Saksfeltet økologi

Jeg har valgt å ikke behandle saksfeltet som omhandler økologi som en egen kategori, da det ofte henger sammen med distriktspolitikk- og styreformkategoriene. Det er ikke fordi tematikken ikke er relevante for periodene, men rett og slett på grunn av at det som en egen kategori ville den blitt tynn. Det betyr altså ikke at økologi og økologiske argumenter ikke dukker opp i empiri og analyse. Innenfor kategorien distriktspolitikk, som i stor grad også omhandler vern om ressurser og fokus på det lokale, er det eksempelvis naturlig at økologi trekkes inn. Hartvig Sætra (1970) skrev i artikkelen *Populismen i sosialismen* at kjernepunktet i populismen i sosialismen er økologi. Det føles derfor naturlig å presisere ekskluderingen på grunn av økologiens betydning for populismen, spesielt i første periode.

4.2.4 Avgrensninger av periodene

Datamaterialet for denne undersøkelsen er tidsskrift fra periodene 1969-1975 og 2015-2021. Jeg finner det nødvendig å avgrense det empiriske materialet til disse to tidsperiodene, snarere enn å analysere perioden 1969-2021 i sin helhet. Dette fordi jeg skal gjøre en sammenligning mellom to perioder og ikke eksempelvis se på utviklingen fra 1969 til 2015. En annen årsak er knyttet til mengden og størrelsen på det empiriske datamaterialet. Det finnes andre substanskategorier jeg kunne undersøkt grundigere, slik som bøker og aviser, men disse har jeg valgt bort i denne undersøkelsen. Da jeg begynte innsamlingen av empirien på Nasjonalbibliotekets nettside fikk jeg opp 84 treff (4.februar, 2022) på den første perioden og 46 treff (5.februar, 2022) på den andre perioden. Et annet aspekt i avgrensningen av tidsperiodene er at tidsrammen for arbeidet med oppgaven er begrenset. En problemstilling med vekt på å følge utviklingen gjennom hele perioden ville blitt empirisk uhåndterlig i en slik oppgave, derfor har jeg valgt å undersøke periodene og sammenligne disse.

Argumentene for avgrensningene til første periode, 1969-1975, er at man var på vei inn i en utdanningsrevolusjon med blant annet utbygging av studiesteder, både Universitet og distriktshøyskoler. Det var og en periode der det nye ungdomsopprøret forandret politikken på flere ulike vis. Diskusjonen rundt medlemskap i EF dominerte også politikken i starten av perioden. Etter EF-avstemningen ble det både splittelser og nydannelser av partier på både ytre venstre og ytre høyre side av politikken.

I den andre perioden, fra 2015-2021, er hovedgrunnen til begrensningen at det er en periode som reflekterer hvordan begrepet populisme har blitt brukt de siste årene, altså så nært nåtiden som mulig. Noen norske spesifikke kontekster kan også være vanskelig å finne, men den norske politiske samtalen ble uten tvil påvirket av presidentvalget i USA og spørsmålet om Brexit. En spesifikk norsk kontekst man kan koble til temaet i perioden er derimot masseinnvandringen i Norge etter flyktningkrisen i 2015. Den førte til et splittet Norge i hvordan man ville håndtere den økende strømmen av innvandrere.

4.3 Refleksjoner rundt studien

Jeg har valgt å definere hva tidsskrift er på samme måte som nasjonalbiblioteket. Derfor har jeg ikke gjort et skille mellom det som er faktiske tidsskrift og eksempelvis fagaviser under den kategorien nasjonalbiblioteket har kalt *tidsskrift*. Likevel er det verdt å nevne at all empirien ikke er rene tidsskriftartikler, men i noen tilfeller er det artikler fra fagaviser eller politiske ukeblad. Eksempler på det siste er *Ukebladet Aktuell* som var et bilde- og reportasjeblad hvis hadde som hensikt å fremme arbeiderbevegelsen mellom 1945 og 1974 og billedbladet *Nå* som ble grunnlagt av den sterkt konservative gruppen Libertas som en motvekt til nettopp *Ukebladet Aktuell*.

En refleksjon jeg har gjort omkring mitt datamateriale er at søkene kan ha vært for smale. Et bredere søk, med flere søkeord, kunne muligens gitt ett fyldigere materiale. Det kunne dermed gitt et bedre utgangspunkt for å si noe om forskjellene og likhetene mellom meningsinnholdet og bruken i de to periodene jeg undersøker. Jeg merket eksempelvis under arbeidet med empirien at ord som *populist* og *populistisk* dukket opp andre steder i datamaterialet, men som selvsagt ikke kom frem under søket på ordet *populisme*. Likevel inkluderer søkene mange av tidsskriftene jeg allerede har med i mitt datamateriale. Alt i alt, mener jeg at det er en overvekt av sannsynlighet at resultatene ville blitt noenlunde like med et mer utvidet søk. Jeg har derfor valgt å gjennomføre studien med det opprinnelige søket på populisme som ble gjennomført høsten 2021 og våren 2022.

4.4 Presentasjon av tidsskrift fra 1960-1975

I denne perioden endte jeg opp med å analysere 24 tidsskriftsartikler, der to av dem er analysert i to ulike kategorier. Tidsskriftene i denne perioden tematiserer politikk i stor grad. Forfatterne av artiklene og innleggene var som regel politikere. I og med at forfatterne var politisk aktive og representerte ulike sider av politikken, er det noen som er for og noen som er mot populismen. Eksempelvis er Ottar Brox og Hartvig Sætra forsvarere av populismen, mens DKSF og Guttorm Hansen er mer kritiske til den.

Presentasjonen av tidsskriftsartiklene fra perioden finner man i Vedlegg 1. Der presenteres hver enkelt tidsskriftartikkel etter kategori med hvilket tidsskrift, utgivelsesår, tittel, forfatter og sidetall og en kort beskrivelse av tematikken i bidragene. Link til artiklene finner man i kildehenvisningen til empirimaterialet. I Vedlegg 2 finner man tabell som beskriver de ulike tidsskriftene som artiklene er publisert i for at man skal kunne få en bedre kontekstforståelse, og for å lettere forstå hvilket standpunkt forfatterne eventuelt hadde. Det ble undersøkt 84 tidsskriftartikler fra denne perioden, men alle presenteres ikke i vedlegget på grunn av eksklusjonskriterier. Samtidig kan enkelte tidsskriftsartikler dukke opp flere ganger i ulike kategorier. Dette gjelder også tidsskriftene i den andre perioden.

4.5 Presentasjon av tidsskrift fra 2015-2021

I denne perioden analyserte jeg 23 tidsskriftsartikler, der fire av dem er analysert i to eller tre kategorier. Et interessant trekk som er verdt å trekke frem som en forskjell mellom første og andre analyseperiode er at forfatterne i den andre perioden i stor grad ser ut til å være fagfolk. Tidsskriftene i denne perioden var i større grad vitenskapelige, dette fordi forfatterne av artiklene representerte yrker som statsvitere, samfunnsvitere og sosiologer. I denne perioden dukker forfattere som Øyvind Østerud, Anders Ravik Jupskås og Andreas H. Hvidsten opp flere ganger. I den første perioden var flertallet av de analyserte bidragene i kategoriene skrevet av politikere. Hva kan dette fortelle oss? En mulig forklaring kan være at det akademiskvitenskapelige miljøet i den første perioden var mindre enn i den andre perioden. I den første perioden kan det nok også sies at akademikere i større grad ble regnet som nærmere eliten. Flere i fagfolk miljøet skriver om populisme i dag enn den gang. Et annet aspekt kan være at i den første perioden var fenomenet ganske nytt og at politikere i større grad ønsket å få det inn i politikken og ut i det offentlige ordskiftet.

Presentasjonen av tidsskriftsartiklene fra denne perioden finner man i Vedlegg 3, mens man finner tidsskrifttabellen i Vedlegg 4.

5 Analyse av tidsskriftsartikler i perioden 1969-1975

I dette kapitlet skal jeg analysere datamaterialet i lys av oppgavens problemstilling: *En analyse av forskjeller i meningsinnhold og bruk av populismebegrepet i Norge mellom periodene 1969-1975 og 2015-2021*. Datamaterialet består av tidsskriftartikler fra 01.01.1969 til 31.12.1975. Jeg har strukturert det slik at jeg først presenterer sentrale samfunnskontekster fra perioden før jeg begynner på selve analysen. Jeg analyserer tidsskriftsartiklene kategori for kategori. For hver kategori starter jeg med å presentere og tydeliggjøre hvilken empiri som blir brukt. Videre kommer det en kort kontekstualisering der jeg også presiserer fagtilnærminger fra referanselitteraturen som jeg vil bruke i analysene. På grunn av strukturen i kapitlet kan én og samme tidsskriftartikkel dukke opp i analysen av flere kategorier, noe som gjelder alle tre analysekapitlene. Jeg har valgt å legge inn fotnoter med kontekstopplysninger om forfatterne for å kunne gjøre mer treffsikre analytiske vurderinger av det de har skrevet.

5.1 Samtidsbilde for perioden 1969-1975

En viktig politisk samfunnskontekst var at Arbeiderpartiet mistet etterkrigshegemoniet med sitt rene stortingsflertall ved valget i 1961. Furre (1992) har valgt å omtale denne perioden som *den sosialdemokratiske orden* og beskriver årene etter andre verdenskrig som glanstiden til sosialdemokratiet med arbeiderpartiregjering tilnærmet hele tiden (s. 248). Furre (1992) mener det er rimelig å avgrense perioden med den sosialdemokratiske orden fra 1952 til 1977. I 1952 var gjenreisningen etter krigen noenlunde fullført, mens man i 1977 tydelig kunne se utfordringer for den sosialdemokratiske politikken (s. 248). Seip (1963) omtaler omtrent den samme perioden, altså fra 1945 til 1963, som *ettpartistaten* (s. 21). Dette fordi den politiske avgjørelsesprosessen stort sett foregikk innenfor ett og samme partiapparat og fordi Stortinget var forsvunnet som politisk makt (Seip, 1963, s. 21). Som man kan se var perioden etter andre verdenskrig i stor grad preget av at Arbeiderpartiet styrte politikken, men som Furre (1992) skriver slo overtaket til sosialdemokratiet sprekker etter tapet av stortingsflertall i 1961. Verdien og autoriteten til det etablerte ble for første gang utfordret i oppgjøret om EF-medlemskap og de nye protestbevegelsene noen år senere (s. 296).

Resultatet av valget i 1965 blir av Ustvedt (1981) omtalt som en historisk borgerlig valgseier med Senterpartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre og Høyre i regjering (s. 222). Arbeiderpartiet kom i opposisjon og hadde sitt dårligste valg siden før krigen (Ustvedt, 1981, s. 222). I 1971 brøt den borgerlige koalisjonsregjeringen sammen og regjeringsoppdraget gikk videre til opposisjonen der Arbeiderpartiets formann Trygve Bratteli hadde etter få dager sin regjeringsliste klar (Ustvedt, 1981, s. 510). Etter nei-sidens seier i EF-saken trådte Bratteli-regjeringen tilbake fordi de i forkant hadde stilt kabinettsspørsmål til folket der et ja-flertall var vilkåret for å fortsette i regjeringsposisjon. Kristelig Folkeparti sin leder Lars Korvald, som var en nei til EF-mann, ble Norges neste statsminister. Det var enighet mellom Arbeiderpartiet og Høyre om at tiden var inne for

at EF-motstanderne overtok regjeringsansvaret (Ustvedt, 1981, s. 539). I 1973 var det tid for et nytt stortingsvalg, der Trygve Bratteli igjen ble statsminister for Arbeiderpartiet.

Norge var i perioden etter andre verdenskrig preget av både økende økonomisk vekst og økende velstand (Olstad, 2017, s.13). I Norsk økonomisk historie beskrives gjerne årene mellom 1950 og 1973 som "de gyldne tiårene", selv om det var først i 1960-årene at den økonomiske orden opplevdes som stabil. Dette var etter femtiårenes optimisme og slutten på de siste rasjoneringene etter andre verdenskrig rundt 1960 (Furre, 1992, s. 293). Det var industrien som skulle føre til velstand i Norge, og i likhet med store deler av Europa flyttet folk fra bygd til by og gikk fra jordbruk til industri (Olstad, 2017, s. 15). Olstad (2017) skriver at tiden fra 1970-årene, mer spesifikt fra 1968, er radikalismens tidsalder i både norsk og europeisk historie (s. 154). Selv om Norge ikke var like preget som eksempelvis Frankrike, med Studentopprøret i Paris i 1968, var «de lange 70-årene» en tid for oppbrudd og omprøving også i Norge. Den viktigste politiske saken var EF-saken, altså om Norge skulle bli medlem av det europeiske fellesskapet. I 1972 ble det gjennomført en folkeavstemning som splittet det norske folket i to, der nei-siden vant. EF-saken var komplisert og mangfoldig og folkets nei i 1972 var et slags oppbrudd fra etterkrigstidens politiske orden og Arbeiderpartiets politiske føringer. Noen samfunnsforskere så på nei-sidens seier som en seier for periferien over sentrum. Dette fordi den geografiske fordelingen av stemmene ga tydelige mønster (Olstad, 2017, s. 158).

Impulser fra «det populistiske utkantopprøret», som kritiserte markedsøkonomiens og industrisamfunnets tvang, spilte en stor rolle for den politiske venstresiden i 1970-årene (Olstad, 2017, s. 163). Olstad (2017) beskriver populismen i 60- og 70-årene som en kamp mot sentralisering, mot avfolkning av distriktene og mot kapitalismen og industrialismens logikk som gikk utover lokalsamfunnets tradisjoner angående næring (s. 164). Høyre var et av partiene som var mer distriktsvennlig i denne perioden enn i de senere år, da eksempelvis under den borgerlige firepartiregjeringen til Per Borten som blant annet bidro til etableringen av distriktshøyskolene.

Stortingsvalget i 1973 var preget av oppbrudd og velgerne ble beskrevet som om de var på vandring i det politiske feltet (Olstad, 2017, s. 162). Det var en økende mistillit til politikere og den tradisjonelle partiloyaliteten ble til dels brutt opp. Selv om EF-striden ikke alene var en årsak til oppbruddet, var den en viktig del av det. Nye politiske alternative partier fikk en sjanse fordi den turbulente EF-kampanjen tok fra systemet kontrollmekanismer som tidligere kvelte nye partier (Bjørklund, 2005 s. 14). Både grønne partier og nyliberale partier og allianser med trekk av høyrepopulisme ble etablert på 70-tallet, eksempelvis Sosialistisk Valgforbund og Anders Langes Parti (ALP) som begge etablerte seg i 1973. Bevegelse til velgerne økte, både mot venstre og mot høyre (Bjørklund, 2005, s. 42). En annen tendens var at flere av sentrumpartiene var på vei mot venstresiden, dette gjelder spesielt ungdomsorganisasjonene og deres syn på staten. De aksepterte og omfavnet en langt mer aktiv stat enn tidligere. Vedtaket om folketrygdloven i 1966 var kanskje den hovedloven i den fremvoksende velferdsstaten som indikerte dette. Dette kan man se av arbeiderpartiets «moterklæring» om en pensjonsordning som i hovedsak svarte på ordningen Venstre foreslo i 1961 og ved at de fleste partiene gikk med på dette. Det var ingen strid om prinsippet om at folketrygd skulle være en rett for alle (Furre, 1992, s. 316).

Glidningen til venstre i politikken på denne tiden ble inspirert av avkoloniseringa i den tredje verden, og ikke minst av voksende kritikk av USAs deltakelse i Vietnamkrigen. Flere av medlemmene i NATO var gamle europeiske kolonimakter og medlemsland var jevnt over innblandet i kriger i den tredje verden og ønsket støtte fra NATO (Furre, 1992, s. 286). *Solidaritetskomiteen for Vietnam*, som ville ha USA ut av Vietnam og Norge ut av NATO, fikk innpass i AUF og det nye klimaet krøp seg inn i de mest radikale delene av Arbeiderpartiet (Furre, 1992, s. 348).

5.2 Definisjonen

I denne delen av analysen blir disse empiridelene brukt:

- Guttorm Hansen (1969) *Stortingsforhandlinger 1969-1970* (s. 154-159)
- Hartvig Sætra (1969) *Populismen og den urbane fascismen* i Tuntreet (s. 10-11)
- Hartvig Sætra (1970) *Populismen i sosialismen* i Syn og Segn (s. 329-339)
- Arne Kielland (1970) *Sosialistisk populisme* i Syn og Segn (s. 463-479)
- Den Konservative Studenterforening (1972) i *Nærdemokrati i populisme og konservatisme* i Minerva (s. 2)
- Per Vassbotn (1973) *Venstre-sprekken måtte komme* i Syn og Segn (s. 9-13)
- Per Kleppe (1973) *Kvifor eg ikkje er populist* i Syn og Segn (s. 131-140)
- Egil Ulateig (1972) *Universitetet i Tromsø - nordligst i verden* i Aktuell (s. 20-23)
- Bjørn Unneberg (1970) *Populismen - den grønne sosialismen* i Syn og Segn (s. 84-91)
- Osmund Faremo (1972) *Stortingsforhandlinger 1972-1973* (s. 200-202)

Som nevnt tidligere er populisme et begrep som mange har prøvd å forklare eller definere, uten at man har kommet til noe allmenn definisjon eller enighet. Det er ikke uvanlig når det gjelder kontroversielle ideologibegrep. De fleste forklaringene av begrepet inneholder likevel referanse til folket (Fieschi, 2004, s. 237) og et antagonistisk forhold til eliten (Andersson, 2010, s. 272). På bakgrunn av dette kan man se populismen som en kontrast til teknokratiet og elitismen (Mudde og Kaltwasser, 2017, s. 7).

Hvis man tar utgangspunkt i Mudde og Kaltwasser sin definisjon av populisme (jfr. kapittel 2.1) kan man prøve å plassere andre forsøk på å forklare hva populisme er i forhold til denne. En motsetning til det Mudde og Kaltwasser (2017) definerer som en tynn ideologi er en mer fullstendig ideologi, slik som liberalisme og sosialisme. Dette er to ideologier som ofte blir nevnt i sammenheng med populisme. På den ene siden kan forekomsten av venstre- og høyrepopulisme støtte opp under ideen til Mudde og Kaltwasser om at populisme er knyttet til andre ideologier. På den andre siden kan det jo også finnes lignende logikker for andre ideologier, eksempelvis liberalisme, der det ikke er uvanlig å skille mellom høyre- og venstreliberal tenking.

Det er viktig å presisere at selv om jeg velger å ta utgangspunkt i Mudde og Kaltwasser (2017) sin definisjon betyr det ikke at det er allmenn enighet om den. Det er ikke fremmed i empirien at det er uenighet i populismens innhold. Jenssen (2021) mener at en av grunnene til at det kan være vanskelig å definere populismen er fordi den kan ta så mange former og at den ikke tilhører noen bestemt type ideologi, bevegelse eller parti (s. 27). Populismen, i likhet med andre ideologier, tar også "form og farge" av

samfunnet, samfunnsforholdene og av de politiske sakene som gir den aktualitet. Norge var en sosialdemokratisk velferdsstat i 1969-1975 med sterke likhetsidealer og allmenn politisk radikaliseringsprotest (Furre, 1992, s. 248). Da ga det kanskje mening at deler av populismen sto til venstre.

I empirien finner man noen klare forsøk på definisjoner, mens andre nøyer seg med å prøve å forklare hva populismen innebærer eller går ut på. Det er bred enighet om at begrepet populisme, i likhet med andre ideologibegrep som blir benyttet som kategorier i humaniorafaglige og samfunnsvitenskapelige analyser, er vanskelig å definere klart og tydelig. Arbeiderpartipolitiker Hansen (1969)¹ kaller populismen en *politisk retning* som romantiserer bygdesamfunnet slik som det er og viser en form for ulyst for utvikling av samfunnet. Retorikken til Hansen tyder på at han er antipopulist. Man finner likheter mellom synet hans, Goodhart (2017) sitt begrep om populistene som Somewheres og Furedi (2018) sin community-orientering. Hansen uttaler at han ikke har fått helt tak i hva elementene i populismen er og omtaler det som et fremmedord. Hansen (1969) gir oss en kort beskrivelse av hva han mener populisme kan være og inkluderer populistenes vernetanker. Han mangler referanser til motsetningsforholdet mellom eliten og folket, noe som både Fieschi (2004) og Andersson (2010) mener de fleste forklaringene har. Dette gir mening siden Hansen (1969) var nær eliten.

Sætra (1969)² ser populisme som et alternativ til teknokapitalismen, noe også Populistiske arbeidsgrupper (1972) uttalte at de gjorde. Sætra (1969) hevder det ikke er lett å definere populismen. Et fellestrekk for populistene er dog at de protesterer mot sentrale sider ved det teknologiske samfunns mønsteret og at populismen ikke er grunnet på en felles ideologi. Sætra (1969) beskriver de populistiske gruppene i samfunnet som en slags *populistisk allianse*, som eksempelvis inkluderer bygdefolket, venstreorienterte intellektuelle og studenter. Han formulerer en populistisk prioriteringsliste, som viser hva populistene er opptatt av. Sætra (1969) sin beskrivelse av populismen inkluderer flere elementer enn Hansen (1969), noe som naturlig kan forklares hvis man ser på deres ulike synspunkter på populismen. Sætra var populist, mens Hansen var antipopulist.

Sætra (1970) påstår dog at all norsk populisme i 1970 var sosialistiske bevegelser, til tross for at det fantes sosialister som dømte populismen nord og ned. Han mente det var mer korrekt å se på populismen i sosialismen, heller enn å snakke om populismen alene (s. 331). Sætra (1970) var medlem i Sosialistisk Folkeparti fordi de på den tiden var det eneste partiet som allment aksepterte de populistiske tenkemåtene. «*Fordi eg ser på populismen som ein sosialistisk ideologi, tvilar eg på at t.d. Senterpartiet nokon gong kan bli eit sant populistisk parti*» (Sætra, 1970, s. 339). Sætra (1970) argumenterer her for at populisme henger sammen med ideologien sosialisme. Gjennom slike utsagn ser man at Sætra, i likhet med Mudde og Kaltwasser (2017), ikke mener populismen er en ideologi som står alene, men at den knyttes til andre ideologier. Daværende arbeiderpartipolitiker Kielland (1970)³ stiller et relevant spørsmål i denne

¹ Guttorm Hansen: Arbeiderpartipolitiker og journalist. En del av partieliten til AP som var for EF-medlemskap og antipopulist.

² Hartvig Sætra: Politiker i SF, SV og senere NKP og samfunnsdebattant. Omtalt som en venstreradikaler og talsmann for populismen. Kritisk til vekstsamfunnet og industrielt landbruk. Opptatt av blant annet lokale løsninger og større grad av selvberging.

³ Arne Kielland: Daværende arbeiderpartipolitiker og journalist. Først Venstre, så AP og SF(SV). Forlot AP etter folkeavstemningen om EF i 1972.

sammenhengen; er populismen et supplement til sosialismen eller en del av den? Han hevder selv at populismen er en tenkemåte som peker på at samfunnsenheterne bør være små slik at enkeltmennesker kan følge med og at folket sammen må rå over ekspertisen. Om populismen blir forklart på denne måten kan populismen bli sett på som «*ei utdyping av sosialismen på eit særs viktig felt*» (s. 469). Senterpartipolitiker Unneberg (1970)⁴ forsterker argumentene for at populismen på denne tiden var en variant av sosialismen ved å anerkjenne at den grønne sosialismen var det samme som populisme. På grunn av velvilje til utbygging av distriktene på 60-tallet kan både Unneberg selv og de mest radikale i Senterpartiet ses på som talsmenn for populistisk politikk (Madsen, 2001, s. 77). Dette strider dog mot det Sætra uttaler i sitatet over om at Senterpartiet ikke kan bli et sant populistisk parti. Jenssen (2020) hevder at "*En kan definere populisme slik at begrepet omfatter all opposisjon som refererer til "folket"*" (s. 77). Med et så vidt begrepet vil Senterpartiet, og andre partier, være populistiske. Hvis en derimot inkluderer i definisjonen, slik som Mudde og Kaltwasser (2017) gjør, at populismen forherliger "folket" og demoniserer "eliten", er det urimelig å beskrive Senterpartiets retorikk som populistisk.

Arbeiderpartipolitiker Kleppe (1973)⁵ mener i likhet med Mudde & Kaltwasser (2017) at flere av de populistiske ideene kan holde fram ved å utvikles innenfor andre politiske idéretninger. Kleppe formulerer tydelig at han ikke er populist, men han mener at Arbeiderpartiet, på samme måte som populistene, legger vekt på interessene til lokalsamfunnene. Han kritiserer populistene Ottar Brox og Hartvig Sætra sine tanker om populismen fordi i det representative demokratiet kjempet populistene mot de kreftene som arbeider for å løse problemer for de store folkegruppene. "*Vi vil - i motsetning til populistene - få dette til å høve inn i ein samla politikk, med sterke, folkevalde organ også i storsamfunnet*" (Kleppe, 1973, s. 139). Kleppe (1973) synes heller ikke det er lett å definere populismen, men trekker i likhet med Hansen (1969) frem ulysten til å endre lokalsamfunnene og en uvilje ovenfor den tradisjonelle arbeiderbevegelsen. Dette fordi den var for sentraliseringen. Kleppe (1973) og Sætra (1970) anerkjenner begge, til tross for sine ulike forhold til populismen, at det finnes en form for antikapitalisme i populismen.

I forbindelse med nærdemokrati hevder DKSF (1972)⁶ at de populistiske ideene om at kommunene burde ha økonomisk uavhengighet er urealistiske og umulig å gjennomføre i praksis. Arbeiderpartipolitiker Faremo (1972)⁷ hevder også at den «overflatiske» populismen må ned på det konkrete planet for å få til utvikling og vekst. DKSF ser heller ikke på populismen som en fullverdig ideologi på grunn av mangel på konkrete holdepunkter. DKSF kritiserer de populistiske tankene og ideene rundt viktigheten av mindre enheter og større makt til lokalsamfunnet. Dette var tanker som vokste frem i kjølvannet av ulike distriktspolitiske endringer i samfunnet, blant annet den store kommunesammenslåingen som foregikk tidlig på 1960-tallet (Wale, 2015, s. 301).

⁴ Bjørn Unneberg: Senterpartipolitiker og ivrig samfunnsdebattant. Talsmann for populismen, som han også kalte grønn sosialisme.

⁵ Per Kleppe: Arbeiderpartipolitiker og samfunnsøkonom. Sterk og innflytelsesrik finansminister i Trygve Brattelis regjering. For EU-medlemskap.

⁶ Den konservative studenterforening: Tilhørende partiet Høyre i Oslo. Ga ut kvartalstidsskriftet Minerva. Minerva-kretsen besto hovedsakelig av unge intellektuelle.

⁷ Osmund Faremo: Arbeiderpartipolitiker og stortingsrepresentant 1965-1985. Jernbanemann av yrke.

Sætra (1970) skrev at populismen har hatt lange røtter i Norge, men at det nå har oppstått en ny krets, spesielt av ungdommer, med felles interesser som fulgte de populistiske antibyråkratiske og antikapitalistiske linjene. Vassbotn (1973)⁸ hevdet at Venstre-splittelsen i etterdønningene av EF-debatten hang sammen med de *nye strømningene* i det overindustrialiserte samfunnet. Han skrev at partipolitikken var preget av uro omkring utviklingen av industrisamfunnet og at de nye strømningene fikk en noe misvisende merkelapp som populisme. Dette fordi populismen gjerne ble framstilt karikert som et krav fra grasrota om enkel livsførsel. Vassbotn mente imidlertid at det var et oppgjør mot det industrialiserte storsamfunnet.

Ideologien, om ein kan kalla det slik, er uferdig og diffus. Det fell lett å skyve desse tankane frå seg i forakt. Men at dei representerer eit framhald av norsk radikalisme, bygt på nasjonalt sjølvstende og humanistisk tradisjon, kan det knappast vere tvil om (Vassbotn, 1973, s. 12).

Vassbotn (1973) formulerte ikke noen uttømmende populismedefinisjon, men han beskrev hvilket innhold han mener populismen har og hva den mangler. Det at populismen kan virke uferdig begrunner han, noe mildere enn DKSF (1972), med at det er en mangel på noen som setter tankegodset til populismen om til praktisk politikk. I likhet med Bjørklund (2005, s. 14), mener Vassbotn at EF-striden var en årsak til oppbruddet i partipolitikken som førte til at de nye strømningene fikk innpass i politikken.

I likhet med forskningen rundt populisme, finner man i datamaterialet ulike beskrivelser av populismen. Populisme blir blant annet kalt *en politisk retning* av Hansen (1970) og *en meningsretning* av Kleppe (1973). Vassbotn (1973) er usikker på om man kan kalle det en ideologi, isåfall er den uferdig og diffus. Mudde og Kaltwasser (2017) definerer populismen som en *tynn ideologi*, som blir sterkere når den er knyttet til andre såkalte fullstendige ideologier (s. 6). Det mener også både Sætra (1969) og Vassbotn (1973).

Det virker å være enighet om at fenomenet har vokst frem på nytt, selv om fenomenet slettes ikke er noe nytt historisk sett og kan spores tilbake til 1880-årene (Frank, 2020, s. 20). Sætra (1970) skriver eksempelvis at "*Populismen har lange røtter attende i norsk historie, samtidig som den er vår nyeste og mest avanserte strategi for framtida*" (s. 329). Vassbotn (1973) omtaler populismen som en av samfunnets *nye strømninger* i det overindustrialiserte samfunnet og Kleppe (1973) omtaler den "*Den nye norske populismen*". Det at Sætra (1970) skriver om den *nye kretsen med ungdommer* er spesielt interessant, fordi populismen og politikken i denne perioden var preget av at ungdommer engasjerte seg. Madsen (2001) skriver eksempelvis at Senterungdommen, sammen med flere av de partipolitiske ungdomsorganisasjonene, var spesielt opptatt av distriktpolitikk (s. 77). Sætra (1969) hevder at Unge Venstre også har et populistisk distriktpolitisk syn som ligner på Sosialistisk Folkeparti sitt syn. En student ved Universitetet i Tromsø sier også i en artikkel av Ulateig (1972) at studentmiljøet er nok så radikalt og at det var stor interesse for populisme i Tromsø. Selv om Ulateig refererer til én student var nok dette en utbredt oppfatning. Blant annet gjenspeilet dette seg i en

⁸ Per Vassbotn: Statssekretær (AP) ved Statsministerens kontor i regjering fra 1980-1981. Sto som journalist sentralt i begivenhetene rundt regjeringen Bortens fall i 1971.

vanlig brukt omtale av universitetet som «det røde universitetet» (Universitetet i Tromsø, 2018).

5.3 Begrepets konnotasjoner

I denne delen av analysen blir disse empiridelene brukt:

- Thor Listau (1973) *Stortingsforhandlinger 1973-1974* (s. 271-272)
- Bjørn Unneberg (1973) *Grønt valg* i *Samtiden* (s. 477-483)
- Lars Roar Langslet (1973) *Gressbrann i vente* i *Nå* (s. 23)
- Hartvig Sætra (1969) *SF - ei livsforsikring for norsk opposisjon* i *Syn og Segn* (s. 267-276)

I forskningsmetodekapitlet introduserte jeg to begrep fra semiotikken som kan brukes som verktøy for å avdekke hvilken mening som blir etablert og kommunisert i politiske prosesser (Heradstveit & Bjørge, 1992). Begrepene, hentet fra kommunikasjonsteori, er denotasjon og konnotasjon. Førstnevnte handler om den bokstavelige eller direkte betydningen av et begrep, eksempelvis definisjonen eller den kollektive betydningen. Konnotasjonen, som er mest interessant og mest brukt i analysen, går ut på verdi- og følelsesladde tilleggsassosiasjoner man kan ha til et begrep (Heradstveit & Bjørge, 1992, s. 41). Sistnevnte relateres til subjektet og deres egne verdibaserte konnotasjoner.

Senterpartipolitiker Unneberg (1973) skrev etter stortingsvalget i 1973 om ALP at "*Mange korser seg over Anders Lange, og det er det vel sakens grunn til*" (s. 482). Han beskriver det høyrebaserte opprøret som et misforstått folkelig opprør og som en slags *pervertert populisme*. Ut fra dette kan man tydelig tolke at Unneberg ikke har veldig positive konnotasjoner til høyrepopulismen. Unneberg virker frastøtt av denne, og det virker som om han mener at det ikke burde regnes som populisme. Hvis man ser på bruken av ordet *pervers* er det opplagt at det ikke forbindes med noe positivt, og at det i dette tilfellet handler om at Unneberg mener at Lange har forvrengt populismen bort fra slik man "vanligvis" kjenner den. Unneberg og deler av Senterpartiet var som sagt talsmenn for den grønne varianten av populistisk politikk. Derfor kan man tolke det som om Unneberg forkaster den type populisme som ligger til høyre i politikken.

Påstander om fordomsfullhet er ikke sjeldent å se i kritikk av høyrepopulismen og i likhet med Unneberg kritiserer Høyrepolitiker Langslet (1973)⁹ ALP. Han hevder ALP er en folkelig protestbevegelse som protesterer for nedsettelse av "*en rekke mislikte ting*" (s. 23). Han skriver at protestbevegelser har til felles at de appellerer til misnøye med det som bestemmes på sentralt hold, spesielt skattepolitikken. Langslet (1973) hevder at protestbevegelsene kjennetegnes av fordommer, overdrivelser og manglende hemninger. Eatwell og Goodwin (2018) skriver om lignende negative konnotasjoner i forbindelse med britiske nasjonalpopulister i nyere tid. De hevder at de som støtter populistisk politikk eller populistiske partier ofte blir sett på som rasister, sexister, homofober og fremmedfiendtlige (Eatwell & Goodwin, 2018, s. xvii).

Man kan også finne mer positive utsagn og konnotasjoner til populismen. Sætra (1969) skriver at det er oppmuntrende å skimte aksept og velvilje til det populistiske

⁹ Lars Roar Langslet: Høyrepolitiker og idéhistoriker. Redaktør i *Minerva*. Satt på stortinget i nesten 20 år, 1960-1989.

tankegodset, spesielt i Unge Venstre. Det fordi han tidligere har blitt møtt med hånsord og negativitet rundt de populistiske ideene. Brox (1966)¹⁰ omtalte populisme nærmest som et hedersord i boka *Hva skjer i Nord-Norge?* som var et polemisk angrep på den rådende teknokratiske politikken. Brox inntok med stolthet en populistisk posisjon og diskusjonsform, noe som formet hans videre karriere (Neumann, 2021).

I likhet med populistene Brox og Sætra, som naturligvis omtalte populisme i positive ord, kan man se invitasjon til positive konnotasjoner i Høyrepolitiker Listau (1973)¹¹ sitt utsagn "*Nå er jeg ikke så redd for ordet populisme*" (s. 863). Han hevder at populistiske ideer heller mot å være konservative, ikke radikale. Det mener han fordi det å bevare ressursene og bevare bosetting i kyststrøkene, som har blitt tolket som populistiske holdninger, er mer verdikonservative ideer. Han ser derfor ikke noe problem i å bli kalt populist, men han velger selv å kalle dette for verdikonservatisme. Listau (1973) hevder *populisme* har blitt et radikalt moteord. Ut fra hans utsagn kan man tolke at han mener populismen feilaktig vekker negative konnotasjonsrekker hos andre politikere. Sett i lys av samfunnskonteksten finner man at Høyre, Arbeiderpartiet og antipopulistene hadde hatt en nedtur etter folkeavstemningen i 1972. Det distriktspolitiske engasjementet i sin populistiske form var en sentral kraft for nederlaget. Den norske offisielle politikken var derfor en kort periode en slags konkurranse om distriktspolitisk velvilje. Det kan også derfor være en tolkning av Listau og andre fra Høyre og Arbeiderpartiet at de til en viss grad nettopp derfor uttrykte en forståelse for populismen. Politikere er ikke bare prinsipielle idépolitikere, de kan også forstås som opportunister som prøver å ta del i viktige bevegelser til inntekt for sin egen tenkning og eventuelt prøve å harmonisere forholdet mellom bevegelsene, i dette tilfellet populismen, og eget parti.

5.4 Styreform

I denne delen av analysen blir disse empiridelene brukt:

- Den Konservative Studenterforening (1972) *Nærdemokrati i populisme og konservatisme* i Minerva (s. 2)
- Gunnar Skirbekk (1969) *Distriktshøgskolar, mot-ekspertise og populisme* i Syn og Segn (s. 511-523)
- Gaute Gunleiksrud (1971) *Distriktplanlegging og politiske interesser* i Kirke og Kultur (s. 459-469)

Populistene hevder at det representative demokratiet ikke er representativt for folket. En av grunnene til dette er fordi det representative liberale demokratiet representerer et system hvor eliten har mer makt enn de egentlig burde ha (Mudde og Kaltwasser, 2017, s. 1). Teknokrati står i kontrast til populismen ved at den fremmer et ekspertvelde (Hofstad, 2022). Populismen ønsker i motsetning til teknokratiet å åpne for større folkelig innflytelse og kritiserer den sentraliserende og teknokratiske eliten (Populistiske arbeidsgrupper, 1972, s. 161). Furedi (2018) presenterer i tabellen om konkurrerende kulturelle verdier et skille mellom *popular sovereignty* og *authority of the expert*, hvor populistene ønsker folkesuverenitet og antipopulistene ifølge Furedi (2020) sakraliserer

¹⁰ Ottar Brox: Samfunnsviter og politiker i SF og SV. Vokst opp i utkanten av Norge, noe som har preget hans faglige interessefelt. Talsmann for populismen.

¹¹ Thor Listau: Høyrepolitiker fra Lofoten. Var stortingsrepresentant for Finnmark fra 1973. Født i Svolvær med en far som var fiskematprodusent.

autoriteten til ekspertene. Sammenhengen mellom styresett og populisme er også noe DKSF (1972), Skirbekk (1969) og Gunleiksrud (1971) tar for seg. Gunnar Skirbekk (1969) skriver om hvordan man kan forbedre styringen av samfunnet. Han hevder kapitalen i renessansen tvang fram nasjonalstaten, mens kapitalen og den økonomiske utviklingen i 1969 sto for nedbrytingen av den. Han skisserte en strategi for å arbeide for nødvendig demokratisk og rasjonell kontroll av den internasjonale økonomien. Det ville man oppnå ved å utdanne folket, eksempelvis gjennom at distriktshøgskolene arbeidet for mot-ekspertise og maktspredning gjennom parlamentarisk populisme. Både Gunleiksrud (1971) og Skirbekk (1969) hevder at populismen krever et bevisstgjøringsstadium gjennom en motekspertise. Gunleiksrud trekker fram skissen til Skirbekk som et godt alternativ til datidens utvikling. Alternativet fører til en antibyråkratisk og desentralistisk politikk, som sprer makten nedover og utover i systemet slik at mer av makten blir spredt til den enkelte. Mot-ekspertisen, fremmet av distriktshøgskolene, skulle bidra til et mer reelt demokrati ved at flere folk blir egnet til å ta velbegrunnede valg og motvirke den ensrettede informasjonen fra byene. Skirbekk og Gunleiksrud ønsket altså et alternativ til datidens styreform, da de mente at den ikke representerte distriktene tilstrekkelig.

Nærdemokratiet har som formål å involvere befolkningen i saker som angår dem for å styrke lokaldemokratiet (Regjeringen, 2018). DKSF (1972) refererer til et møte om nærdemokratiet mellom Senterpartipolitiker Unneberg og Høyrepolitiker Svarstad¹². Unneberg representerte den grønne sosialismen, også kalt populisme, mens Svarstad representerte et mer konservativt grunnlag. Unneberg kritiserte det industrielle produksjonsamfunnet og ideologiene som hadde dominert samfunnsutviklingen. Svarstad argumenterte mot Unneberg og forsvarte Norges demokrati, med folkevalgte representanter som gjennom grunnloven skulle ivareta folkets interesser. Han mente nærdemokratiet var overromantisert og at skylden lett ble lagt på sentraladministrasjonens byråkrater. I lys av Furedi (2018) ser man et tydelig skille mellom en populist som ønsker folkesuverenitet og en antipopulist som forsvaret autoriteten til ekspertisen, i dette tilfellet politikerekspertisen.

Furedi (2020) hevder at hovedargumentet for å støtte den politiske ekspertisen handler om at det kan være vanskelig for folk flest å forstå kompleksiteten i beslutningene de står ovenfor (s. 106). Det er kanskje det tradisjonelt vanligste forsvaret for teknokratiet og den vanligste kritikken av populisme. I vår tid kan ekspertene blant annet være byråkrater med ulik type kompetanse, rene fagekspertiser eller politikere. Svarstad, som forsvaret demokratiet i Norge, ligger i nærheten av en antipopulistisk tankegang. Svarstad mener det er korrekt at beslutninger bør ligge hos den representative politikereliten. Man trenger en ekspertise i stedet for mennesker som ikke setter seg godt nok inn i politiske beslutninger og som derfor kan være en fare for demokratiet. Unneberg, Skirbekk (1969) og Gunleiksrud (1971) mener det motsatte og ønsker at enkeltmennesket må få tilbake mer av makten, gjennom eksempelvis motekspertise og parlamentarisk populisme.

¹² Paul Svarstad: Høyrepolitiker og stortingsrepresentant 1965-1973. Senere ordfører i Stryn.

5.5 Distriktpolitikk

I denne delen av analysen blir disse empiridelene brukt:

- Guttorm Hansen (1969) *Stortingsforhandlinger 1969-1970* (s. 154-159)
- Arne Kielland (1969) *Stortingsforhandlinger 1969-1970* (s. 195-196)
- Gaute Gunleiksrud (1971) *Distriktsplanlegging og politiske interesser* i Kirke og Kultur (s. 459-469)
- Patrick Ncube og Øystein Sande (1972) *Sentralisering eller desentralisering* i Syn og Segn (s. 540-549)
- Gunnar Skirbekk (1969) *Distriktshøgskolar, mot-ekspertise og populisme* i Syn og Segn (s. 511-523)
- Einar Førde (1972) *Stortingsforhandlinger 1972-1973* (s. 161-163)

Perioden var preget av en bred motstand mot sentraliseringen som hadde foregått etter andre verdenskrig, men også en kamp for utbygging av distriktene og mer makt til enkeltmennesket. Da Brox (1966) «lanserte» begrepet populisme i boka *Hva skjer i Nord-Norge?* var det ment som et polemisk innlegg i den daværende politiske diskusjonen om distriktsutbyggingen (jfr. kapittel 2.2). Ifølge PAG (1972) representerte populismen en protest mot den sentraliserende og teknokratiske politikken (s. 161). Sentraliseringspolitikken så man eksempelvis i stor skala ved kommunesammenslåingene på tidlig 1960-tall (Wale, 2015, s. 301). Motreaksjonene så dog ut til å få gjennomslag, blant annet gjennom opprettelsen av distriktshøgskolene fra 1969. De hadde som mål å møte behovet for utdanning i distriktene, ikke bare ved universitetene i de største byene (Skoie, 2021).

Ncube og Sande (1972)¹³ hevdet at den økende sentraliseringen var en av årsakene til den daværende desentraliserende motstanden i Norge. Derfor kan også oppsvinget for populismen ses på som et resultat av sentraliseringstendensen, en såkalt vekstkritikk (Paulsen, 1984). Gunleiksrud (1971)¹⁴ spør «*Hvilket menneske er det vi planlegger distriktene for?*» (s. 458). Han viser til at man i forståelsen av distriktsproblemer gjerne opererer med et skille mellom bygdekultur og bykultur, altså en interessekonflikt der målet for bygdene er å bremse urbaniseringen i byene. Som tidligere nevnt i forbindelse med Gunnar Skirbekk (1969)¹⁵ mener Gunleiksrud at populismen, som han beskriver er å ta utgangspunkt i folkets behov og ønsker på grunnplanet, krever en bevisstgjøring av egne behov. Gunleiksrud mener at det er en undertrykkelse av bygdene å frata dem mulighetene til å skaffe seg motekspertise. Han mener at ved å etablere distriktshøgskoler ville man fått et verktøy til å planlegge etter egen situasjon og egne behov. Ncube og Sande (1972) hevder i likhet med Gunleiksrud (1971) at sentraliseringen fører til en undertrykkelse av folket. Gunleiksrud hevdet at en slik skolepolitikk ville kunne føre til strid fordi "*Den grunnleggende interessekonflikt mellom det sen-kapitalistiske samfunns profitører p.d.e.s*¹⁶ *og det norske bygdefolk p.d.a.s*¹⁷ *ville da bli synlig*" (Gunleiksrud, 1971, s. 469).

¹³ Forfattere i Syn og Segn.

¹⁴ Gaute Gunleiksrud: Universitetsstipendiat i 1970. Kristensosialist og frigjøringsteolog.

¹⁵ Gunnar Skirbekk: Intellektuell tungveker i norsk samfunnsdebatt. Preget ordskiftet om blant annet politikk i over 50 år og en har spilt viktig rolle i det akademiske Norge.

¹⁶ *På den ene siden.*

¹⁷ *På den andre siden.*

I en trontaledebatt under Stortingsforhandlingene (1969) ser man at arbeiderpartipolitikerne Hansen (1969) og Kielland (1969) er uenige om hva populismen er og hva den kan bidra med. Selv om de på tidspunktet var partifeller hadde de klart ulike tilnærminger i viktige politiske saker, slik som EF-saken. Hansen, som hadde et nært forhold til partielitene, var for EF-medlemskap og antipopulist. Kielland var mot EF-medlemskap og mer kritisk til partielitene. Kielland gikk over til SF etter folkeavstemningen i 1972 (Tvedt, 2022). Som tidligere nevnt uttalte Hansen (1969) at distriktspolitikken som SP og SF førte, romantiserte bygdesamfunnet og viste ulyst overfor utvikling av tettstedene og byene. Han argumenterer for at Arbeiderpartiet også fokuserer på lokalsamfunnet med at «for første gang vil man i et politisk partis program i Norge, nemlig i Arbeiderpartiets arbeidsprogram, finne egne poster om utviklingen av bysamfunnet og bygdesamfunnet» (Hansen, 1969, s. 155). Hansen anerkjenner ikke populisme i Arbeiderpartiet. Kielland (1969) uttaler «I motsetning til en av partifellene mine i formiddag finner jeg liten grunn til å harselere over populistiske tankeeksperiment som blir foretatt» (s. 195). Kielland (1969) mener det finnes tendenser til realistisk populisme i Arbeiderpartiets nye program, noe han hilser velkommen. Noen år etter forlot han likevel partiet. Olstad (2021) har også identifisert populistiske trekk tidligere i Arbeiderpartiets historie. Kielland (1969) mener at Hansen (1969) ikke har grunn til å omtale populisme med negative konnotasjoner og stiller seg klart uenig med sin partifelle. I likhet med arbeiderpartipolitiker Kielland hevder arbeiderpartipolitiker Førde (1972) at det er lite vits i å dømme populismen nord og ned selv om man sterkt misliker ideene.

5.6 Overnasjonale samarbeid

I denne delen av analysen blir disse empiridelene brukt:

- Bjørn Unneberg (1970) *Stortingsforhandlinger 1970-1971* (s. 3291-3292)
- Oddvar Stølen (1972) *Venstre i oppløsning* i *Aktuell* (s. 24-27)
- Sigmund Grønmo (1975) *Skillelinjer i partipolitikken 1969-1973: Noen virkninger av EF-striden* i *Tidsskrift for samfunnsforskning* (s. 119-153)

Forholdet mellom det nasjonale og det overnasjonale har preget den politiske historien i lang tid (Olstad, 2017, s. 405). *Overnasjonal* betyr den makten som utøves av internasjonale aktører uten mandat fra nasjonalstaten (Matlary, 2022, s. 112). Føring av en slik type politikk kan skape store debatter og skiller i befolkningen. I perioden 1969-1975 var det diskusjonen om Norges mulige tilslutning til EF som dominerte debatten. I 1972 ble det gjennomført en folkeavstemning der flertallet stemte nei til EF-medlemskap (Tvedt, 2019). Et av de viktigste argumentene mot medlemskap omhandlet nasjonalstatens tap av kontroll og suverenitet, mens et av argumentene for var at det var nødvendig for utvikling og vekst.

Senterpartipolitiker og motstander av EF-medlemskap, Unneberg (1970), uttalte at han ikke kunne se for seg hvordan et medlemskap i EF ville kunne ivareta alles interesser. Han mente at en konsekvens av et slikt samarbeid ville føre til en reduksjon av folkestyret. Dette i form av redusert verdi av både stemmeseddelen og andre former for politisk deltakelse og påvirkning. Større samfunnsenheter fører til mindre muligheter for de nederst i samfunnet, derfor argumenterte han for desentralisering og nasjonal og lokal styring. Den grønne populistiske sosialismen kjempet for folkestyret og imot den sentraliserende kapitalismen.

Et av partiene som ble splittet etter EF-folkeavstemningen var Venstre. Dette fordi det var stor uenighet innad i partiet om de ønsket medlemskap eller ikke. Stølen (1972)¹⁸ skrev om da Venstres landsmøte på Røros endte med at formann Helge Seip brøt ut av partiet og dannet Det Nye Folkepartiet (DNF). Han så i etterkant av folkeavstemningen at de radikale elementene i partiet ikke kunne fortsette og siktet mot innslagene av populisme og NATO-holdningene. Det var dog ikke bare DNF som ble dannet i kjølvannet av folkeavstemningen. Den politiske situasjonen i Norge hadde endret seg såpass mye at det var en gunstig tid for nye partidannelser (Bjørklund, 2005, s. 14). Statsviter og sosiolog Grønmo (1975)¹⁹ hevder at både DNF og Sosialistisk Valgforbund ble dannet i direkte sammenheng med etterdønningene av striden. Han skriver også at ALP og Arbeidernes Kommunistparti (marxist-leninistene) ble dannet i kjølvannet av EF-striden selv om koblingen ikke er like sterk som til de to andre partidanningene. Grønmo (1975) hevder oppsvinget av populisme var en av de viktigste skillelinjene i det utvidede partisystemet i 1973. Han plasserte ALP nærmest høyrepopulismen, mens Venstre og Sosialistisk Folkeparti ble plassert nærmest venstrepopulismen. Folkeavstemningen ble av Slagstad (1998) omtalt som et tilfelle der eliten ble nedkjempet av en folkedannet populistisk koalisjon. Dette fordi store deler av den politisk-økonomiske eliten mente medlemskap i EF var det beste for Norge.

¹⁸ Oddvar Stølen: Skribent i Ukebladet Aktuell.

¹⁹ Sigmund Grønmo: Norsk statsviter og sosiolog fra Sømna. Med i redaksjonsrådene i *Sosiologisk tidsskrift* og *Tidsskrift for samfunnsforskning*.

6 Analyse av tidsskriftsartikler i perioden 2015-2021

Videre følger analysen av datamaterialet fra den andre tidsperioden. Det er verdt å merke seg at denne perioden kan være vanskelig å analysere siden man ikke har samtiden tilstrekkelig på avstand, slik som i den første perioden. Det kan være krevende å skulle reflektere over Norge i samtiden og uten den avstanden som man trenger for å vurdere historiske sammenhenger. Her kan også samme tidsskriftartikkel dukke opp i analysen av flere kategorier. Faglitteratur som i hovedsak blir brukt i etablering av samtidsbildet er: *Den lange oppturen: Norsk historie 1945-2014* av Olstad (2017).

6.1 Samtidsbilde for perioden 2015-2021

Oppløsningen av Sovjetunionen utløste på 1990-tallet en tro på at liberal økonomi og globalisering var den rette veien framover. Dette ga en klart sterkere tro på et samlet Europa gjennom EU og færre reguleringer og grenser. Siden godt før tusenårsskiftet har samfunnet vært preget av økende globalisering og internasjonal integrering. Man kan se på dette som starten på «den lange høyrebølgen» som mer eller mindre har vart frem til i dag. Fukuyama (1992) signaliserer disse tankene i boka *The End of History And the Last Man*. Denne tette sammenvevingen med resten av verden kan på den ene siden ses på som frigjørende for Norge, mens man på den andre siden kan se sammenvevingen som et utgangspunkt for problemer og trusler mot tradisjonelle institusjoner og levevis. De ulike synene på denne globale utfordringen skiller befolkningen (Olstad, 2017, s. 349).

Norges oljeressurser har uten tvil påvirket Norges økonomi og plassering i den globaliserte markedsøkonomien. Mens den oljerelaterte industrien gikk bra, førte det imidlertid til problemer for den tradisjonelle industrien. På 2000-tallet dominerte ikke lenger jordbruket bygdene og kysten ble ikke lenger dominert av fiske (Olstad, 2017, s.353). Den teknologiske utviklingen har ført til den største endringen i hverdagen (Olstad, 2017, s.361). Den har gitt grunnlag for samfunnsendringer som vi ikke enda vet rekkevidden av. Noen ser det som en mulighet for selvrealisering og frihet, mens for andre er det en prosess som i sine ytterpunkter kan være svært ødeleggende. Man møter en overflod av informasjon, der man må navigere seg gjennom blant annet forskjellige politiske oppfatninger og falske nyheter. Et spørsmål som stadig blir stilt er om samtidens kapitalisme gjør den norske velferdsstaten bærekraftig på lengre sikt. I 2015 hadde Norge svake oljeinvesteringer, lav vekst og økende arbeidsledighet (Olstad, 2017, s. 375). Den lange oppturen etter andre verdenskrig flatet ut.

I Norge foregikk det en økning i innvandrerbefolkningen på 2000-tallet. Den kom i stor grad fra flyktninger og asylsøkere fra krigsrammede områder og EØS-innvandring etter EU innlemmet land fra Øst-Europa i 2004 (Myhre & Tønnesen, 2022). Det er ikke slik at ut- og innvandring til Norge er noe nytt, men denne store og vedvarende strømmen av innvandring har man ikke opplevd i landet tidligere. Olstad (2017) kaller flyktningstrømmene vår tids store krise (s. 376). Norge i etterkrigstiden fokuserte på å utjevne mangfoldet, derfor hadde Norge få erfaringer å bygge på da det ble et innvandringsland. Det oppstod utfordringer både i forhold til antall og konsentrasjon, da

de fleste i starten ble plassert i Oslo og på Østlandet (Olstad, 2017, s. 377). Innvandringen ble etter hvert et tema for samfunnspolitiske debatter, der enkelte kom med advarsler og bekymringer for den norske velferdsstaten. Noe av kritikken stammet fra innvandrernes deltakelse i arbeidslivet. Det ble registrert at innvandrere hadde en betydelig lavere andel yrkesdeltakere enn andre, samtidig som Norges velferdsmodell bygger på høy sysselsetting og høy vekst (Olstad, 2017, s. 385). Dette kunne utvikle seg til å bli et strukturelt problem da asylinnvandrere med generelt lave arbeidskvalifikasjoner kom til det høyproduktive og moderne arbeidslivet i Norge. På samme tid har de siste årene ført til en normalisering av etnisk mangfold i landet, der kulturelle variasjoner blir sett på som en berikelse til det nye Norge. Innvandring har kort oppsummert blitt et sterkt polarisert tema (Olstad, 2017, s. 387).

Statsminister Erna Solberg (H) og hennes regjering styrte det meste av politikken fra 2013 til 2021. Ved stortingsvalget i 2017 var det fler enn noen gang som nevnte innvandring som et viktig politisk tema (Bergh et al., 2020, s. 46). Ved lokalvalget i 1995 var innvandringsmotstandere nesten alene om å mobilisere. I 2017 så det ut til at innvandring var blitt en tofront-sak, noe som vil si at både tilhengere og motstandere av en restriktiv innvandringspolitikk nevnte innvandring som en viktig sak under valg av parti (Bergh et al., 2020, s. 46). I 2015 kom det i løpet av to måneder over 16 000 asylsøkere over grensene til Norge. Flyktningkrisen utløste store diskusjoner og forsterket motsetninger i befolkningen. Et sentralt spørsmål i denne debatten er, ifølge Olstad (2017), om Norge var og er juridisk og moralsk forpliktet til å ta imot og gi opphold til alle som fyller visse kriterier (s. 403). I sammenheng med nye tall om mindre gode økonomiske tider i Norge, ble det stilt spørsmål om disse store strømmene av flyktninger til slutt vil kunne tømme ressursene i landet (Olstad, 2017, s. 406).

Store deler av analyseperioden har vært preget av politikk som har vært styrt av høyresiden, altså Høyre, Venstre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Det skjedde dog et regjeringsskifte i 2021 der nåværende statsminister Jonas Gahr Støre dannet regjering bestående av Arbeiderpartiet og Senterpartiet (Garvik et al., 2022). Det har ikke skjedd store endringer siden regjeringsskiftet, med unntak av enkelte sider ved distriktspolitikken.

Også i denne perioden har forholdet mellom nasjonal og global politikk preget den politiske historien. Vest-Europa har hatt en utvikling mot et samfunn der man innsnevrer nasjonalstatenes politiske handlingsrom til fordel for en mer internasjonalt orientert politikk knyttet til menneskerettighetene. Menneskerettighetene går fremfor den tradisjonelle interessepolitikken og nasjonale interesser (Olstad, 2017, s. 405). Denne typen politikk viste seg i den norske politikken allerede på slutten av 1900-tallet, men den ser ut til å ha blitt en politisk kraft på 2000-tallet. Spørsmålet om hvem som styrte verden ble stadig vanskeligere, samtidig kom spørsmålet om nasjonale og demokratiske institusjoner har mistet sin makt og innflytelse. Menneskerettslovgivningen har i flere omganger blitt kritisert og fremhevet som et demokratisk problem, blant annet fordi Den europeiske menneskerettsdomstolen av noen vurderes som overordnet Norges Høyesterett. Denne ideen finner man også i Olstad (2014) sitt sitat om Norges grad av selvstendig handlingsrom i forbindelse med EØS-avtalen (jfr. kapittel 2.6).

Fra 1945 og frem til 1997 ble Norge styrt av regjeringer der det nesten kun har vært en regjeringsvariant som ikke har vært aktuell, nemlig regjering mellom Høyre og

Arbeiderpartiet (Olstad, 2017, s. 217). Siden 1980-årene har norsk politikk vært preget av brede forlik og konsensuspolitikk, fremfor politisk konfrontasjon. Stortinget har vært preget av å være en "sosial elite" og Olstad (2017) hevder man har måttet stille spørsmål om de folkevalgte representantene var representative for sine velgeres holdninger og standpunkter på sentrale områder. Selv om det har oppstått debatt og kritikk imot partipolitikken, i tillegg til en nedgang i tilliten til representativiteten i demokratiet de siste årene, blir ikke Stortinget spesielt preget av dette (Olstad, 2017, s. 420). Dette er et eksempel på et viktig delement i populistiske tankeskjema, altså av typen der man tydelig kan se et skille mellom den politiske eliten og folkets interesser.

Den sosiale ulikheten har økt i løpet av 2000-tallet. I det relativt egalitære Norge hevder Olstad (2017) at man kan skimte en økonomisk, politisk, kulturell og administrativ elite som på flere måter er høyt hevet over folk flest (s. 425). Olstad (2017) mener fremtidige historikere må stille spørsmål om sammenhengen mellom holdninger i de norske elitemiljøene og utformingen av en global politikk. Vil man da kunne se en delt nasjon? En elite i mindretall med internasjonal orientering og et folk i flertall med oppmerksomheten vendt mot det hjemlige og nasjonale (s. 427). Goodhart (2017) sine begreper om *Somewheres* og *Anywheres* bygger på en slik tankegang.

6.2 Definisjonen

I denne delen av analysen blir disse empiridelene brukt:

- Andreas H. Hvidsten og Dag Einar Thorsen (2017) *Populisme som samtidsdiagnose og faresignal* i *Agora* (s. 327-338)
- Anders Granås Kjøstvedt i Klomsæt & Stangeland (2017) *Intervju Anders Granås Kjøstvedt - å velge historie er et hjertevalg* i *Fortid* (s. 6-14).
- Allan Dreyer Hansen (2020) *Populisme: forvrængning af demokratiet, tynd moralsk ideologi eller det politiskes ontologi?* i *Agora* (s. 33-60)
- Rogers Brubaker (2020) *Hvorfor populisme?* i *Agora* (s. 11-32)
- Øyvind Østerud (2017) *"Populismen tar over verden"* i *Nytt Norsk Tidsskrift* (s. 243-258)
- Anders Ravik Jupskås (2017) *Feilslått kritikk av populismebegrepet* i *Nytt Norsk Tidsskrift* (s. 402-418)
- Albenaz Azmanova (2020) *Populisme som katarsis: om politikens fornyelse* i *Agora* (s. 279-276)
- Stein Sundstøl Eriksen (2019) *Kapitalismens krise: En samtale med Wolfgang Streeck* i *Agora* (s. 224-236).

Den faglige litteraturen som i hovedsak blir brukt i denne kategorien er den samme som i det første kapitlet, altså av forfatterne Mudde og Kaltwasser (2017) og Furedi (2018).

Selv om samfunnskonteksten har endret seg siden den første perioden, har ikke spørsmålet om hva populisme er endret seg. Hansen (2020)²⁰ sin uttalelse passer godt her: *"Antallet af publikationer om populisme er svimlende, og som om det ikke var nok, følger antallet af forskellige tilgange og definitioner med i næsten samme tempo"* (s. 33). Framveksten av populismen burde ses i lys av den vestlige politiske situasjonen, som blant annet preges av nyliberal konsensus og et økende demokratisk underskudd.

²⁰ Allan Dreyer Hansen: Doktorgrad i statsvitenskap.

Azmanova (2020)²¹ mener at populismen kan analyseres som et symptom på slike underliggende problemer. Tidligere arbeiderpartirådgiver og antipopulist Tarjei Skirbekk (2022) hevder i likhet med Azmanova (2020) at "*Når populistiske og ytterliggående partier vokser, er det et symptom på en samfunnsutvikling som ikke er bra, og en årsak til det samme*" (s. 80). Tarjei Skirbekk skisserer at løsningen på hvordan man kan «knekke» populismen, går ut på at de moderate partiene må imøtekomme innbyggernes behov langs både de økonomiske og kulturelle aksene.

Hansen (2020) anerkjenner at det finnes ulike beskrivelser av populismen og spør om det er en tynn moralsk ideologi eller en forvrengning av demokratiet. Hansen (2020) skriver "*At populisme er et fænomen (hvis det da er et fænomen) der er svært at begribe er imidlertid ikke en ny erkendelse*" (s. 33). Han skriver om at populismen blir vurdert som bekymringsverdig ut fra et demokratisk synspunkt. Hansen (2020) argumenterer mot dette fordi mange av de generelle konklusjonene om dagens populisme i stor grad er tilknyttet navn som for eksempel Donald Trump. Han argumenterer for at den beste måten å forstå populisme på er som en artikulasjonslogikk. Han hevder, i motsetning til Mudde og Kaltwasser (2017), at populisme ikke hører til andre ideologier eller bevegelser. Han definerer det som en artikulasjonslogikk som på et vis er tilknyttet en antagonistisk opposisjon til eliten eller systemet.

Brubakers (2020)²² argumenterer, i likhet med Hansen (2020), for at man kan avgrense fenomenet retorisk. Han hevder at populisme er et viktig analytisk redskap for å kunne forstå dagens politiske situasjon. Brubaker (2020) er skeptisk til å bruke populisme som analysekategori, fremfor et retorisk redskap, fordi han mener begrepet er moralsk og politisk ladet. Det brukes like mye i vitenskapelige analyser som i politisk kamp for å stigmatisere populistenes appeller ved å omtale dem som manipulerende og farlige. Denne tankegangen finner man igjen i Eriksen (2019)²³ der sosiolog Wolfgang Streeck uttrykker en skepsis til populismebegrepet fordi det brukes propagandistisk av etablerte partier mot det som ikke passer inn i deres rammer. Streeck hevder at når noen sier noe man ikke liker, så kaller man dem populistisk. Altså utløser noen brukere av begrepet populisme i større grad negative konnotasjoner enn andre. Brubakers (2020) forsvaret derfor bruken av populisme som et diskursivt og stilistisk repertoar hvor man blant annet taler på vegne av folket mot eliten og bruker en retorisk stil der man ofte kan bryte reglene for god oppførsel og høflighet.

Hvidsten og Thorsen (2017)²⁴ tar for seg populisme som samtidsdiagnose og faresignal etter populismens år 2016. Med presidentvalget i USA og EU-avstemningen i Storbritannia i tankene, skriver de om at de politiske elitene ble sjokkerte av populismens fremvekst. De hevder at det var en populistisk og nasjonalistisk *argumentasjonsform* som gjorde at tilhengerne av utmeldingen av EU vant frem selv om samtlige av de politiske partiene støttet et videre medlemskap. Liknende skjedde i Norge med EF-avstemningen i 1972, da folket gikk imot den politisk-økonomiske eliten ved at de ble nedkjempet av populistiske koalisjoner med et tyngdepunkt i folkedannede

²¹ Albena Azmanova: Forfatter og politisk kommentator. Interesse for ideologier, demokratiproblematikk og kapitalisme.

²² Rogers Brubakers: Sosiolog og professor i sosiologi- Har skrevet akademiske arbeider om innvandring, statsborgerskap, nasjonalisme og populisme etc.

²³ Stein Sundstøl Eriksen: Norsk statsviter og forsker.

²⁴ Hvidsten og Thorsen: To norske statsvitere.

bevegelser (Slagstad, 1998, s. 429). Videre hevder forfatterne at populismen for et århundre siden var knyttet til mostand mot byråkratisering og sentralisering. I likhet med Frank (2020) knytter de det til agrarsosialistene i Nord-Amerika. Både Hvidsten og Thorsen (2017) og Brubakers (2020) mener at det sentrale, nesten minimumskravet, for all populisme er en motsetning mellom folket og eliten. De hevder populismen ikke representerer noen ideologi, men kan ses på som en argumentasjonsform eller retorisk stil som man kan *velge* å benytte seg av. I likhet med Hansen (2020) mener forfatterne at ikke all populisme er like ekstrem som eksempelvis Donald Trump sin tilnærming og at det i enkelte tilfeller er på sin plass med folkelige protester mot maktfullkomne eliter.

Kjøstvedt (2017)²⁵ definerer høyrepopulisme som en type høyreradikalisme som kjennetegnes av et skarpt skille mellom folket og eliten. Det som gjør dem populistiske er ideen om at fornuften ligger hos folket, dermed burde også makten ligge der. Dette synet forsterkes av Furedi (2018) som hevder populistene er for folkesuverenitet (s. 129). Populismen er derfor en motpart til situasjonen i de fleste representative liberale demokratier, siden makten ligger hos de folkevalgte representantene, som tidligere har blitt argumentert for at ikke er representative for folket (Mudde & Kaltwasser, 2017, s. 1). Dette samsvarer med at det ofte ligger et ønske om økt bruk av eksempelvis folkeavstemninger og direkte kontaktlinjer mellom politiske ledere og folket hos både venstre- og høyrepopulister (Bjørklund, 2005, s. 35). Kjøstvedt (2017) hevder også at alle høyreradikale partier er mot EU-medlemskap, fordi det flytter for mye av makten ut av nasjonen og lenger unna folket. Dette kan man også se i lys av Furedi (2018) sine konkurrerende verdier hvor populistene er knyttet til nasjonalstaten, mens antipopulistene i større grad er knyttet til transnasjonale institusjoner (s. 129).

Jupskås (2017)²⁶ hevder at det ikke er helt enkelt å forstå forskjellene mellom populismen som en *tynn ideologi* eller som en *politisk stil*. Han anser begrepets økende popularitet som problematisk fordi det fører til at det i offentligheten blir brukt om nesten alt, og dermed ingenting. Dermed blir det i praksis tømt for konkret innhold. Jupskås (2017) mener også at det er misvisende å kalle høyre- og venstrepopulisme for nettopp dette, da det ikke er populismen som er det viktigste med disse «populistiske» partiene. For venstresiden er det den radikale kapitalismekritikken, mens på høyresiden er det den ekskluderende nasjonalismen som er viktig. Derfor mener han at man heller burde kalle dem for populistiske sosialister og populistiske nasjonalister. Eatwell og Goodwin (2018) bruker i likhet med dette merkelappen nasjonalpopulister, som de dog hevder er distinkt annerledes enn fascismen.

Østerud (2017)²⁷ hevder at «*Globaliseringens omkostninger i form av tapte arbeidsplasser, økende ulikhet og en usikker livssituasjon har i en rekke land skapt protestbevegelser som gjerne omtales som populistiske*» (s. 243). Han mener populisme ikke er en ideologi med en klar betydning, men en politisk stil som avhenger av hvem, når og hvorfor den blir benyttet og til hvilket formål. Østerud (2017) hevder populismen ikke er en homogen global bølge fordi det ikke er én enkel grunn som kan forklare opprørene mot den liberale verdensordenen. I likhet med Goodhart (2017) mener

²⁵ Anders Granås Kjøstvedt: Historiker og førsteamanuensis ved OsloMet.

²⁶ Statsviter og nestleder ved *Senter for ekstremismeforskning*. Populisme som forskningsområde.

²⁷ Øyvind Østerud: Statsviter. Publisert mye om blant annet demokrati, styreform, internasjonale konflikter og suverenitet. Redaksjonsmedlem i *Nytt Norsk Tidsskrift*.

Østerud (2017) at noe av definisjonsproblematikken til populismen skyldes at partier eller bevegelser sjelden bruker populismen som selvdefinisjon, men heller for å beskrive andres politiske virksomhet (s. 54).

6.3 Begrepets konnotasjoner

I denne delen av analysen blir disse empiridelene brukt:

- Torgeir H. Thon (2016) *Apokalypsen er de voksnes skyld!* i Natt og dag (s. 54-55)
- Marion Ravna (2017) *Troen på oss og dem - den samiske tilliten* i Røyst (s. 39-41)
- Erlend Lønnum (2017) *Ord i fjor* i Språknytt (s. 10-11)
- Liv Sannes (2020) *Sosial mobilitet* i LO-aktuelt (s.58)
- Anders Todal Jenssen (2017) Norsk høyrepopulisme ved veis ende? Fremskrittspartiets gjenfødelse som høyreparti i Nytt Norsk Tidsskrift (s. 230-242)
- Øyvind Østerud (2017) *"Populismen tar over verden"* i Nytt Norsk Tidsskrift (s. 243-258)
- Øyvind Østerud (2018) *Populisme - svar til en overdommer* i Nytt Norsk Tidsskrift (s. 95-97)

Under denne kategorien blir også mye av den samme teorien omkring begrepets konnotasjoner brukt, da i hovedsak teori av forfatterne Heradstveit og Bjørge (1992) og Eatwell og Goodwin (2018).

Populisme vekker ulike konnotasjonsrekker. Blant noen blir det nærmest beskrevet som et hedersbegrep, mens andre beskriver det som en fare for demokratiet. Ravna (2017)²⁸ vurderer populisme til å være en av de *skremmende* ideologiene som kommer til overflaten i Europas nordligste del. Hun skriver at totalitære grupper og populisme har satt menneskerettighetene under press. Sannes (2020)²⁹ hevder at problemene med sosial mobilitet fører til redusert tillit til politiske institusjoner som igjen fører til mindre demokratisk deltakelse. Dette mener hun øker «faren» for ekstremisme og politisk populisme. Populisme blir her sett på som en fare for demokratiet. Begrepet populisme ser ut til å aktivere negative konnotasjonsrekker hos både Ravna (2017) og Sannes (2020). Reybrouck (2016) mener i likhet med Sannes at mindre demokratisk deltakelse gir fremvekst av populisme. Han mener imidlertid at det er deltakelsen i demokratiet, som primært foregår gjennom valg, som er problemet.

Fremskrittspartipolitiker Siv Jensen ser i motsetning til Ravna ut til å ha mer positive konnotasjoner til populismen da hun uttaler at «*Hvis populisme er å forsøke å løse folks hverdagsproblemer så er jeg stolt av å lede et populistisk parti*» (Hvidsten og Thorsen, 2017, s. 330). Dette sitatet viser til en ganske elementær, men viktig, referanse til hva populismen egentlig er. De siste årene har det i norsk kontekst blitt skrevet om populisme i forbindelse med fremmedfrykt og innvandringsmotstandere. Det er altså ikke

²⁸ Marion Ravna: Rådgiver og sekretær for Norske Samers Riksforbunds sametingsgruppe.

²⁹ Liv Sannes: Avdelingsnestleder i samfunnspolitisk avdeling i LO.

fremmed at populisme blir fremmet som noe som truer demokratiet. Jakobsen (2020)³⁰ er en av dem som tar for seg diskusjonen om populismen er en trussel eller en ressurs for det deliberative demokratiet.

Lønnum (2017)³¹ skriver at ordkåringene i 2016 var preget av mer eller mindre negativt ladde ord. Både *fremmedfrykt* og *populisme* var blant ordene som vant. I Spania var det ordet *populismo* som vant kåringen. De som kåret vinneren begrunnet seieren med at det politiske ordet var spesielt interessant på grunn av året 2016, som innebar viktige globale hendelser som har blitt tolket som utslag av populisme. De argumenterte for at ordet var lingvistisk interessant fordi det i de senere årene har fått en mer negativ betydning på spansk. De hevder at det kan virke som om det at populisme har blitt et mer negativt ladet ord, med negative konnotasjoner, er en tendens man ser over store deler av verden, også i Norge.

Thon (2016)³² hevder at det er den eldre generasjonen sin feil at fremtiden ikke ser lys ut. Året 2016 var preget av to store populistiske politiske hendelser, EU-avstemningen i Storbritannia og presidentvalget i USA. Thon (2016) hevder begge hendelsene var sterkt preget av deltakelse av den eldre garde, med andre ord folk over 50 år. Han mener resultatene var bekymringsverdige, spesielt med tanke på det neste stortingsvalget i Norge. Han var ikke den eneste som var bekymret for disse tendensene. Både daværende statsminister Erna Solberg og Jonas Gahr Støre uttrykte bekymring for hvordan dette ville kunne påvirke Norge (Matlary, 2022, s. 148). Thon (2016) hevder "*Vi vet hvordan pensjonistenes populisme ser ut i Norge, og den ser ut som det smilende trynet til Sylvi Listhaug som kjører rundt sammen med politiet i Lillestrøm med TV 2 på slep, på jakt etter ulovlige innvandrere*" (Thon, 2016, s. 54). Det er lite tvil om at Thon sitt syn på ideene han forbinder med populisme, mer spesifikt høyrepopulismen, ikke er positivt. Hans konnotasjonsrekke for begrepet er negativt ladet. Thon mener så sterkt om populismen at han velger å harselere offentlig med Fremskrittspartiet som parti, FrP-velgere og enkeltpersoner i partiet.

Hvidsten og Thorsen (2017) skriver at ord både kan brukes deskriptivt og som våpen. De omtaler dagens populisme som:

Nærmere vår egen tid har populisme blitt et skjellsord som blir brukt i mange sammenhenger, først og fremst som en anklage mot politiske motstandere om at de bedriver en form for lettvinnt prinsipløshet, eller at de appellerer til de laveste impulser og instinkter i befolkningen. Nettopp derfor er det i dag svært langt mellom dem som på eget initiativ og med stolthet omtaler seg selv som populist (s. 328).

Både Goodhart (2017) og Østerud (2017) har pekt på at det er få som bruker populisme som selvdefinisjon. Hvidsten og Thorsen (2017) gir oss her en av grunnene til dette. De hevder i tillegg at man for et århundre siden så på populisme som en *identitetsmarkør* som var knyttet til motstanden mot byråkratiseringen og sentraliseringen gjennom agrarsosialistene i Nord-Amerika, noe som er mer positivt enn dagens bruk. I forbindelse

³⁰ Jonas Jakobsen: Filosof. Tidligere redaksjonssekretær i Norsk Filosofisk Tidsskrift og Universitetsforlaget.

³¹ Erlend Lønnum: Filolog og journalist. Redaktør i Språknytt.

³² Torgeir H. Thon: Forfatter i *Natt&Dag*.

med begrephistorie mener Skinner (2016) at fremveksten av nye former for sosial atferd i et samfunn vil kunne gjenspeiles i utviklingen av et tilsvarende vokabular (s. 135). Hvidsten og Thorsen (2017) hevder at begrepet, gjennom historien og de moralske og politiske endringene som følger med, har gått fra å bli brukt som en *identitetsmarkør* til å i større grad bli brukt som et skjellsord.

Østerud (2017) skriver at populisme i hovedsak er omtalt med negativ karakteristik. «*I etablerte politiske kretser blir denne populismen sett på som en antidemokratisk ideologi og som et uttrykk for folkelig illiberalitet og uforstand*» (Østerud, 2017, s. 243). Han hevder at den politiske eliten konnoterer populismen opp mot antidemokratiske verdier og illiberalitet, en holdning han også mener preger forskningen. Østerud (2017) skriver at når protestbevegelser blir kalt populistiske, blir de sett på som moralsk og politisk mindreverdige. I lys av Furedi (2020) kan vi tolke dette som at antipopulistene sakraliserer ekspertisen (s.107), mens de som stemmer imot og er skeptiske til ekspertisen blant annet blir sett på som rasister, sexister og fremmedfiendtlige (Eatwell & Goodwin, 2018, s. xvii). Østerud (2017) beskriver en bred spennvidde i definisjonskampen om populismen. «*Ordet har vært et synonym for folkestyre, men det har også vært et synonym for følelsesstyrt massetyranni*» (Østerud, 2017, s. 253). Populismen er derfor forbundet med folkesuverenitet og kamp mot undertrykkelse og privilegerte mindretall, men også med negative konnotasjoner i forbindelse med antidemokratiske verdier. Østerud (2017) hevder det er etter den kalde krigen at populisme i stadig sterkere grad har blitt sett på som et negativt fenomen og at det i dagligtalen nærmest brukes som et hånsord, som en påstand om kynisk utnyttelse av demokratiet. Dette kan være fordi populismen i stor grad kritiserer liberalismen som "seiret" etter den kalde krigen. Både Hvidsten og Thorsen (2017) og Østerud (2017) beskriver altså en negativ betydningsutvikling i begrepets historie.

Jupskås (2017) kritiserer Østerud (2017) sin påstand om at populismeforskere ser på populismen som en "antidemokratisk ideologi". Jupskås (2017) mener sentrale populismeforskere mener det motsatte. Han skriver "*Kort fortalt: Populister angriper dem som styrer (partiene og deres politikere) snarere enn styresettet (demokrati)*" (s. 412). Han påpeker at det ikke er ekstraordinært at populisme blir brukt av politiske aktører for å stemple politiske motstandere. Østerud (2018) svarer med at det ikke finnes noe skarpt skille mellom begrepsbruken i offentligheten og i den akademiske tilnærmingen og fastholder derfor sitt argument om at mange populismeforskere oppfatter populismen som antidemokratisk. Han er dog enig i at mange populismeforskere ikke mener det samme som han.

Når de som er mest kritiske til populismen blant politikere, pressefolk og fagfolk kritiserer populismen for å være en fare for demokratiet, bør det ikke bare vurderes ut fra hva populistene står for eller gjør, men også vurderes ut fra forhold som har med disse antipopulistene selv å gjøre. For antipopulister som er politikere er populistene konkurrenter som elitepolitikere helst vil unngå at vinner frem. Det er derfor mindre ønskelig for elitepolitikere at den offentlige samtalen handler om i hvilken grad det formelle liberale demokratiet, som de dominerer, produserer representative utfall som produserer goder for velgerflokkene. Antipopulister i medier og i forskningsverden kan også tenkes å operere innenfor slike selvpreserverende logikker, noe som ikke er rart da elitepolitikere ofte er antipopulister. For forskere finnes det knapt nok noen mer effektiv vei til å marginalisere seg selv enn å publisere populismevennlige arbeid.

6.4 Styreform

I denne delen av analysen blir disse empiridelene brukt:

- Henrik Pryser Libell (2021) *Maktens sufflører: Fagekspertenes (varierende) innflytelse* i Aftenpostens innsikt: bakgrunn, viten og meninger (s. 26-33)
- Jonas Jakobsen (2020) *Populismens retorikk: trussel eller ressurs for deliberativt demokrati?* i Agora (s. 61-87)
- Allan Dreyer Hansen (2020) *Populisme: forvrængning af demokratiet, tynd moralsk ideologi eller det politiskes ontologi?* i Agora (s. 33-60)

Som sagt hevder populistene at det representative liberale demokratiet representerer et system hvor eliten har mer makt enn de egentlig burde ha (Mudde og Kaltwasser, 2017, s. 1). I tidligere analyser har vi sett at overnasjonale samarbeid er noe som kan påvirke nasjonens evne til å styre sitt eget land. Matlary (2022) hevder at både ja- og nei-siden har legitime argumenter, men at selvstyreargumentet er viktigere nå som EU har blitt mer overnasjonalt (s. 147). Hun skriver at EØS-avtalen har ført til en demokratikostnad i Norge i den forstand at det til syvende og sist ikke er Norge som bestemmer lovene i visse sammenhenger (Matlary, 2022, s. 145). En av Furedi (2018) sine konkurrerende kulturelle verdier mellom populistere og anti-populister omhandler populisters ønske om å fokusere på det lokale og nasjonale fremfor det globale og overnasjonale (s. 129). Etter en slik tolkning vil det kunne være rett å påstå at populistene i stor grad er imot overnasjonale samarbeid fordi det svekker suvereniteten til nasjonen og gir mindre makt til nasjonens innbyggere. Mer konkret reduserer det verdien av stemmeseddelen og politisk arbeid gjennom andre kanaler.

Jakobsen (2020) diskuterer om populismens retorikk er en trussel eller en ressurs for det deliberative demokratiet. Han mener at man burde anse populisme som en retorisk graduell kategori som man «mer eller mindre» faller inn under og finnes den finnes i både høyre- og venstreorienterte varianter. Man vurderer om populismen er sterk eller svak ut fra retorikkens etos, logos og patos. Jakobsen (2020) argumenterer for at den svake populismen kan ha både positive og negative innvirkninger på de deliberative grunnfunksjonene inklusjon, opplysning og respekt. Demokratisk deliberasjon og den svake populismen er derfor ikke uforenlig. Den sterke populismen er per definisjon i konflikt med liberalt og deliberativt demokrati og kan derfor virke ødeleggende på den demokratiske offentligheten. Et eksempel kan være at «folket» defineres på en måte som ikke samsvarer med den gjensidige respekten som de deliberative demokratiene ser på som nødvendig i demokratiske diskusjoner. Jakobsen (2020) hevder altså at demokratiet kan tåle populismen til et visst nivå.

Hansen (2020) hevder, som tidligere nevnt, at politiske vurderinger heller mot at populismen ser ut til å være problematisk for den etablerte politikken og demokratiet. Selv hevder han at populisme kan være farlig for demokratiet, men at den populistiske logikken i vidt omfang er demokratisk. Han hevder likhetstegnet som har blitt satt mellom venstrepopulismen og en positiv innvirkning på demokratiet er feilaktig. Han hevder at selv om det er en forskjell mellom venstre- og høyrepopulismen er det ikke der faren ligger. Faren i populismen finner man i forbindelse med de liberale elementene og bør derfor anses som alvorlig. Hansen (2020) hevder at når man ser på populismen som en logikk avhenger forholdet til demokratiet av konkrete måter den brukes på. I lys av

Jakobsen (2020) vil det si at den svake populismen kan ha positiv innvirkning på demokratiet.

Libell (2021)³³ stiller spørsmål om hvilken makt ekspertråd har i norsk politikk. Historiker Kjetil Skogrand hevder han ikke er redd for at populismen utfordrer til ekspertrådene. Han hevder at selv om det i høyrepopulismen ligger en forakt for fagkunnskaper, har Norge hatt regjeringer med både SV og Fremskrittspartiet uten at det har hatt noen betydning for de faglige rådene. Han tror derfor ikke dette vil endre seg om Senterpartiet får regjeringsmakt. Libell (2021) skriver at Civitas Kristin Clemet er uenig i dette. Hun mener den populistiske retorikken har kommet til Norge og at vi må forvente at Senterpartiet i regjering vil fremme noe av skepsisen til den sentraliserte makten som de allerede har ytret. Clemet mener, i likhet med Hansen (2020) og Hvidsten og Thorsen (2017), at det er hensiktsmessig at vi en gang iblant vurderer statsforvaltningen. Både Matlary (2022) og Clemet mener at det er bra å være aktive kritikere til samfunnet gjennom åpen nasjonal debatt om hva slags statsforvaltning man bør ha.

Hvidsten og Thorsen (2017) skriver at populismeforskere har pekt på at populisme ikke bare er et negativt fenomen. Populismeeeksperten Jupskås sin tolkning er at populismen handler blant annet om at makten skal tilhøre folket, noe som ikke er et dårlig demokratisk prinsipp. Anders Todal Jenssen har også argumentert for at populistiske bevegelser innenfor demokratiets rammer er et sunnhetstrekk og derfor ikke noe som kun er negativt for demokratiet. Hvidsten og Thorsen (2017) hevder at idéhistorikeren Jan Werner Müller, i motsetning til Jupskås og Todal Jenssen, advarer mot populismen. Müller hevder altså at populistiske bevegelser er imot elitisme og pluralisme, noe som betyr at populismen kan bli en trussel mot demokratiet. Likevel hevder Hvidsten og Thorsen (2017) at "*Det kan med andre ord være sunt for et land å få luftet ut i maktens korridorer, i det minste av og til*" (s. 338). Det er når elitesirkulasjoner stopper opp og samfunnets toppsjikt stivner at mer ekstreme protestbevegelser dukker opp. Det er disse som kan være truende for det liberale demokratiet. Eatwell og Goodwin (2018) viser at populistiske parti og velgermassen har like positive syn på det representative demokratiet sitt prinsipp. Dette kan være et forklaringsproblem for dem som mener nasjonalpopulistene kan være en fare for demokratiet.

6.5 Innvandring

I denne delen av analysen blir disse empiridelene brukt:

- Svein-Yngve Madssen (2015) *Et brunere Europa* i LO-aktuelt (s. 30-31)
- Olve Krange og Ketil Skogen (2020) *Loven øst for Glomma* i Norsk sosiologisk tidsskrift (s.164-180)
- Ragnhild Heyerdahl (2020) *Lavere medlemskontingent for nyankomne innvandrere* i NNN-arbeideren (s. 12-13)
- Katrine Fangen og Mari N. Vaage (2015) *FrP-politikers innvandringsretorikk i posisjon og i opposisjon* i Agora (s. 30-63)

Denne kategorien blir ikke beskrevet i den første perioden. Det betyr ikke at innvandring ikke forekom da, men fordi det ikke er før de siste tiårene at innvandring har blitt sett i forbindelse med populismen. Etter flyktningkrisen ble en realitet i 2015 har innvandring

³³ Henrik Pryser Libell: Journalist, redaktør og skribent i både Universitetsforlaget og Aftenposten innsikt.

etter hvert blitt til et sterkt polarisert tema i norsk politisk debatt (Olstad, 2017, s. 387). Norges innvandring er preget av innvandring gjennom EØS-avtalen, flykninger og familieinnvandrere (Myhre & Tønnesen, 2022). Hvis man ser innvandring i forhold til innbyggere, var Norge i perioder et av verdens fremste innvandringsland (Olstad, 2017, s. 378). Bø (2019) skriver om at Norge i etterkrigstiden var avhengig av utenlandsk arbeidskraft, og at myndighetene derfor førte en liberal innvandringspolitikk i årene etter andre verdenskrig (s. 242). De siste tiårene har europeisk asyl- og innvandringspolitikk i større grad vært preget av innstramminger og utvidelse av grensekontroll.

Krange og Skogen (2020)³⁴ hevder at populismen de siste tiårene har vært høyreorientert. De viser til både Brexit og Trump i sine argumenter for en økende interesse for høyrepopulistiske partier i de vestlige landene og hevder at felles for de høyrepopulistiske partiene er at de ofte går inn for sterke innvandringsrestriksjoner. Madssen (2015)³⁵ hevder at økende klasseskiller, arbeidsløshet og sosial nød bidrar til fremveksten av populistiske og rasistiske partier i Europa. Dersom store deler av en befolkning blir marginalisert uten fremtidshåp, samtidig som samfunnet bruker vesentlige ressurser på å legge til rette for innvandringen, mener Madssen (2015) at det forståelig nok kan resultere i politiker- og innvandringskritikk. Både Eatwell og Goodwin (2018) og Madssen (2015) hevder de marginaliserte har blitt møtt med fordommer fra eliten. Det skrives at populistene vinner terreng på grunn av EU-motstand og innvandrerfrykt i en frustrert arbeiderklasse, og at terroraksjoner utført av radikale muslimer styrker de høyreekstreme kreftene. Madssen (2015) hevder at tabloidene og etablerte politikere har noe av skylden for at innvandrerne har blitt syndebukker for den sosiale nøden. Madssen (2015) trekker frem en studie som har funnet et tydelig mønster i hvem som stemmer høyrepopulistiske partier i Norge og Danmark. I stor grad var det industriarbeidere, håndverkere og ansatte i små foretak og ofte personer med lav utdanning. Fagbevegelsen viste seg å spille en viktig rolle, der fagbevegelsen er svak, styrkes de høyreradikale. Dette samsvarer med det Heyerdahl (2020)³⁶ skriver om forholdet mellom fagorganisering og innvandringbefolkningen. Som en reaksjon på at innvandrerbefolkningen i Norge ofte er dårligere organisert enn øvrige nordmenn, foreslår Tankesmien Agenda gratis norskkurs og billigere medlemskontingent for å få flere nyankomne innvandrere til å fagorganisere seg. Rådgiveren i den sosialdemokratiske dominerte Tankesmien Agenda, Sylo Tarku, påpeker at vi nå er i en tid der populisme og polarisering er på fremmarsj i Vesten. Han mener det organiserte arbeidslivet kan virke som en motvekt mot segregering og polarisering i Norge. Han antyder at populismen er årsaken til polarisering, mens en annen forklaring kan være at polariseringen fører til populisme.

Da Fremskrittspartiet kom i regjering ble det bemerket av internasjonale media. Dette fordi Norge blir sett på som likhetsfremmende og homogent. Fangen og Vaage (2015)³⁷ tar for seg FrP-politikers innvandringsretorikk i posisjon og opposisjon. De hevder at enkelte høyrepopulistiske politikere i sin antiinnvandringsargumentasjon appellerer til fremmedfrykt. I 2013 uttalte FrP at de ikke var et høyrepopulistisk og xenofobisk parti, men et klassisk liberalt eller liberalkonservativt parti. I likhet med Mudde og Kaltwasser (2017) hevder Fangen og Vaage (2015) at det viktigste retoriske elementet i

³⁴ Krange og Skogen: To norske sosiologer.

³⁵ Svein-Yngve Madssen: Redaktør i LO-aktuelt og nestleder i LO media.

³⁶ Ragnhild Heyerdahl: Journalist i LO-aktuelt.

³⁷ Fangen og Vaage: To norske sosiologer.

høyrepopulistiske partier, er todelingen mellom folket og eliten. *Folket* defineres sjeldent og det derfor vagt hvem som omfattes av dette. Ut fra disse to kjennetegnene mener Fangen og Vaage (2015) at det er rimelig å plassere FrP innenfor gruppen med høyrepopulistiske partier som ønsker en restriktiv innvandrings- og statsborgerskapspolitikk. Det er interessant i denne sammenhengen at Fremskrittspartiet i 2017 var positive til den norske endringen som gjorde det mulig å ha dobbelt statsborgerskap (Skrede & Brekke, 2017). På den ene siden blir det å åpne for dobbelt statsborgerskap av de fleste regnet som et liberalt standpunkt. På den andre siden kan dette også være en måte å legitimere fratakelse av norsk statsborgerskap som folk har fått på feil grunnlag eller når man gjør alvorlige kriminelle handlinger. Dette fordi det ikke er internasjonalt rettslig akseptabelt å utvise personer med utenlandsk bakgrunn med norsk statsborgerskap til en tilværelse der de er statsløse. Dette støtter Fangen og Vaage (2015) sin tolkning av FrP som et høyrepopulistisk parti fordi fremskrittspartipolitiker Sylvi Listhaug i sammenheng med høringen om dobbelt statsborgerskap uttalte *"Det vil gjøre at for eksempel personer som blir tatt og dømt for terrorhandlinger, kan miste sitt norske statsborgerskap. Vi kan ikke gjøre folk statsløse, men vi kan frata dem statsborgerskapet dersom de har et annet"* (Skrede & Brekke, 2017). De siste årene har partiets retorikk gått ut på at den norske majoritetsbefolkningen er på innsiden av det nasjonale vi, mens innvandrere og minoriteter er på utsiden. Dette inngår i det Jupskås (2017) omtaler som ekskluderende nasjonalisme på høyresiden av politikken. Han kaller denne retningen for populistisk nasjonalisme. Et annet interessant aspekt ved Fremskrittspartiet er at det til en viss grad er et eliteparti fordi det har vært en del av makten da var i regjering, samtidig som de har vært et parti med betydelig oppslutning over lengre tid.

7 Sammenlignende analyse av periodene

I denne delen av analysen vil jeg se på samsvar og motsetninger mellom periodene. Strukturen i kapitlet er at det begynner med en sammenligning av de to periodene, kategori for kategori. Avslutningsvis kommer det en oppsummerende helhetskonklusjon. Jeg begynner med å se på definisjonen og konnotasjonene, før jeg går over på de andre kategoriene. I hovedsak bruker jeg teori og empiri som er presentert tidligere i analysen, men unntakene er:

- Vidar Enebakk (2017) *Populisme og pålitelighet* i Nytt Norsk Tidsskrift (s. 225-229)
- Finn Olstad (2014) *Det farlige demokratiet: Folkestyrets vilkår i Norge gjennom to hundre år*
- Halvor Hegtun (2009) *Hedersordet som ble skjellsord* i Aftenposten

Etter å ha lest de to tidligere analysene ser man at det er en forskjell i hvilke tema som kan knyttes til populisme i de ulike periodene. I den første perioden var det i stor grad fokus på distriktpolitikk, i forbindelse med desentralisering, sentralisering og nærdemokrati, og overnasjonale samarbeid i forbindelse med EF-striden. I den andre perioden var det stort fokus på populisme i forbindelse med demokratiet og innvandring. Selv om det var lite av min empiri fra den andre perioden som hadde fokus på distriktpolitikk, betyr det ikke at det ikke var en viktig tematikk og at det kanskje kunne ha kommet tydeligere frem med en annen empiri.

7.1 Definisjonen

I oppgaven har brukt Mudde og Kaltwasser (2017) sin definisjon av populisme som utgangspunkt, men det betyr ikke at den er uproblematisk. Man kan eksempelvis stille spørsmål om det er opplagt at populismen har en tynnere ideologisk kjerne enn de «fullstendige» ideologiene, som konservatismen og sosialismen, som har konverget mot hverandre rundt økonomisk liberal tenking. Hammer (2020) hevder at det tradisjonelt sosialdemokratiske Arbeiderpartiet har tilpasset seg det liberale i den nyliberale ordenen. Mudde og Kaltwasser (2017) sin definisjon av *the corrupt elite* kan også være tvetydig i og med at begrepet *corrupt* på engelsk kan bety både økonomisk og juridisk korrupt eller ødelagt. Ordet har altså en dobbel betydning som man må være klar over når man bruker definisjonen.

Analysene mine forsterker inntrykket fra forskningen om at populismen er vanskelig å definere. Goodhart (2017), Østerud (2017) og Hvidsten og Thorsen (2017) trekker frem mangel på bruken av populisme som selvdefinisjon som en grunn, mens Jenssen (2021) trekker frem populismens allsidighet som en grunn. Om man er interessert i fenomenet vil det derfor være naturlig å undersøke hvilke motforestillinger og tolkninger man kan finne i populismen, heller enn å prøve å finne en klar definisjon.

I den første perioden var det flere forsøk på å beskrive populismen som en politisk ideologi, samtidig som det fantes flere argumenter for hvorfor ideologien ikke var en

fullstendig eller ferdigutviklet ideologi. DKSF (1972) hevdet for eksempel at populismen hadde for få holdepunkter og at ideene i praksis ikke var gjennomførbare. I den andre perioden ser det i større grad ut til at populisme blir sett på som en type politisk retorikk. Dette kan man se i beskrivelsene om populismen som en artikulasjonslogikk (Hansen, 2020), en politisk stil (Jupskås, 2017) og som et diskursivt og stilistisk repertoar (Brubakers, 2020). Brubakers (2020) mener at populismen er et repertoar der man snakker for majoriteten mot minoriteten og at det brukes en stil der man ofte kan bryte reglene for god oppførsel og høflighet. I likhet med dette mener Langslet (1973) at slike høyrepopulistiske bevegelser appellerer til misnøye med det som bestemmes på sentralt hold og at appellene kjennetegnes av fordommer, overdrivelser og manglende hemninger. Dette gjelder også motsatt vei, altså i kritikken av populismen. Det kan vi eksempelvis se i Thon (2016) sitt utsagn om Sylvi Listhaug.

7.2 Begrepets konnotasjoner

Man kan finne både positive og negative konnotasjoner til begrepet populisme i begge periodene. En viktig presisering her er at de fleste tidsskriftsartiklene i den første perioden omhandler populismen til venstre i politikken, mens de i den andre perioden i større grad omhandler populismen til høyre i politikken. På den ene siden finner man et forsvar av populismen, mens man på den andre siden finner kritikk. Hegtun (2009)³⁸ mener populisme har gått fra å være et hedersord til et skjellsord. Et begrep som blir brukt i politikken for å avvæpne motstanderen eller opposisjonen, isteden for å komme med relevante motargument. Populismekritikken i form av negativ omtale finner man mye av i den andre analyseperioden, men også til dels i den første perioden. Hvidsten og Thorsen (2017) trekker frem at populismens grunnprinsipp, at makten skal tilhøre folket, i utgangspunktet er demokratisk.

Begrepet har gjennomgått en endring som har ført til at konnotasjonsrekkene for mange har blitt endret. Selv om man finner kritikk mot populismen i den første perioden, er det lite tvil om at begrepet har gjennomgått en konnotasjonsendring i negativ endring. Mudde og Kaltwasser (2017) skriver at populismen *"...seldom claimed by people and organizations themselves. Instead it is ascribed to others, most often with a negative connotation"* (s. 2). At det nærmest er en hovedregel med påstander om fordomsfullhet i kritikken av dagens populisme kan være en av grunnene til at man ikke lenger omtaler seg som populist med stolthet, slik som både Sætra og Brox gjorde i den første perioden. Hegtun (2009) hevder at populismen har gått fra å være et hedersord til et skjellsord. *«Folk fra Venstre, Sp, KrF og SF kalte seg med stolthet populister. Men det var før "populist" og "populisme" ble politikkenes kjæreste skjellsord»* (Hegtun, 2009). En slik endring i begrepet blir godt dokumentert i de tidligere analysene.

I analysene ovenfor kommer det frem ulike ideer om hvordan samfunnet er, eller bør, være. Både teori og empiri viser oss at populistene på den ene siden ikke er fornøyd med hvordan samfunnet fungerer og fremmer en misnøye mot eliter som styrer. På den andre siden finner man politiske eliter som forsvare det daværende samfunnets styreform og kritiserer populismen. Et eksempel på dette finner man i Unneberg og Svarstad sin diskusjon om nærdemokratiet. Unneberg kritiserer ideologiene som hadde

³⁸ Halvor Hegtun: Journalist og forfatter tilknyttet Aftenposten. Sønn av tidligere Venstrepolitiker Halfdan Hegtun.

styrt samfunnsutviklingen, mens Svarstad kritiserer romantiseringen av nærdemokratiet og mener det er for lett å legge skylden på sentraladministrasjonens byråkrater (DKSF, 1972). Hernes (2021) argumenterer for at Brexitfolkeavstemningen viste at folk hadde tro på politikk, men ikke på politikerne. Flertallet ga beskjed om at de ønsket noe annet enn det de hadde, der de marginaliserte gikk imot eliten. Han viser til et sitat fra Morgenbladet 1.juli 2016 hvor det ble hevdet at "*Brexit viser at eliten ikke skjønner den verdenen den har skapt*" (Hernes, 2021, s. 487).

Omtalen av enkelte populistiske politikere i dag er også verdt å nevne. Dette fordi populistiske politikere de senere årene ofte blir tatt for å være ekstremister og en fare for det liberale demokratiet. Dette kan man finne igjen i Thon (2016) sin uttalelse om Sylvi Listhaug. De som støtter disse partiene og deres politikk blir som regel også omtalt med negative konnotasjoner og sett på som blant annet rasister, sexister, homofober og fremmedfiendtlige (Eatwell & Goodwin, 2018, s.xvii). Noen trekker det også så langt som å kalle dem fascist. Eatwell og Goodwin (2018) hevder likevel at "*When you consider the foundations of fascism and populism, it is clear that the likes of Trump, Le Pen and Wilders do not signal a return to fascism but stand in the populist tradition*" (s. 65). Sitatet viser at Eatwell og Goodwin (2018) kritiserer de som sammenligner fascisme og høyrepopulisme.

Jeg la merke til en forskjell i måten argumenter ble fremmet på i de ulike periodene. Det virker som om man i den første perioden prøvde å «pakke inn» fornærmelser og holdt litt igjen, mens man i nyere tid er mer direkte og konfronterende. En mulig tolkning av dette kan være at man i den første perioden var i den kalde krigens tidsalder der det er en del av dagens orden at mer eller mindre alle ideologier konkurrerte om oppmerksomheten i Norge. Den andre perioden er etter den kalde krigens slutt og det var en felles tankeretning at den liberale kapitalismen hadde seiret (Fukuyama, 1992). I 2015, cirka 25 år etter Berlinmurens fall, var det mange som hadde oppdaget at denne påståtte fullstendige liberale seieren ikke hadde løftet fram folket og at store folkegrupper protesterte ved valg. De som levde sterkest i troen på den «liberale seieren» var naturligvis være mest opprørt når de oppdaget at dette ikke var historiens slutt punkt. De som protesterte var da sinte og marginaliserte, noe som kan føre til en annen tone i samfunnsdebatten.

7.3 Styreform

I analysene finner man et tydelig motsetningsforhold i forbindelse med populisme og demokrati, spesielt i den andre perioden. På den ene siden trekkes de problematiske sidene ved populistisk retorikk frem. Dette fordi den setter viktige liberale verdier og institusjoner i fare. På den andre siden blir det lagt vekt på det demokratiske potensialet som man kan finne i (venstre) populistiske bevegelser. Furedi (2018) sitt standpunkt om at den illiberale antipopulismen er av de største farene for demokratiet i Europa i dag. Denne tanken er skiller seg sterkt fra annen populismeforskning og er derfor svært interessant, men selvsagt også omdiskutert.

I den første perioden dukker demokratispørsmålet opp i forbindelse med at byråkratene i byene «bestemmer» over distriktene. Spørsmål om populistiske ideer er en trussel mot demokratiet preger den siste perioden. Olstad (2014) skriver at dagens norske demokrati kan virke naturlig, og at det har blitt til gjennom ulike valg og politisk strid (s. 113). Han

skriver «Det er ikke ferdig utformet en gang for alle. Det må vernes og pleies i praktisk politikk» (Olstad, 2014, s. 113). Det at demokratiet må diskuteres i offentligheten og gjerne utfordres av populismen er noe man finner argumenter for i analysene. Kielland (1969) mener det er bra med diskusjoner i forbindelse med sentraliseringsproblemene og Ncube og Sande (1972) hevder populismens fokus på desentralisering er grunnleggende demokratisk. I tillegg har Clemet i Libell (2021), Hansen (2020) og Matlary (2022) i den siste perioden hevdet at det er viktig å være aktive kritikere til samfunnet gjennom åpen nasjonal debatt om hva slags statsforvaltning man bør ha. Furedi (2018) beskriver motsetningsforholdet mellom populistenes ønske om *popular sovereignty* og antipopulistenes *authority of the expert* (s. 129). Han hevder at historien tilsier at folkesuvereniteten er det mest robuste grunnlaget for det offentlige livet, men at prinsippet blir konstant utfordret av antipopulistene som ikke har tillit til folkets kapasitet til å ta intelligente valg (Furedi, 2018, s. 129). Slike idéposisjoner har vi sett innslag i artiklene til forfatterne ovenfor.

I analysene ser man, blant annet i Gunnar Skirbekk (1969) og Brubakers (2020), at populistene argumenterer for folkets vilje og representativitet i demokratiet. Populistene er for økende bruk av folkeavstemninger og prosesser som forankrer utfallet hos folket, noe både Kjøstvedt (2017) og Bjørklund (2005) er enige i. Antipopulistene argumenterer i motsetning til dette for at man er avhengige av ekspertisen, altså *authority of the expert* (Furedi, 2018). Svarstad (DKSF, 1972) hevder eksempelvis at politiske beslutninger bør ligge hos den representative politikereliten fordi det er farlig for demokratiet å la mennesker som ikke setter seg godt nok inn i beslutningene styre. Dette er noe man også kan se i Solberg sine uttalelser om folkeavstemninger (Vermes, 2018). Furedi (2020) hevder det foregår en sakralisering av ekspertisen der hovedargumentet for støtten til autoritetene er den manglende evnen vanlige mennesker har til å ta overveide politiske valg. Kan man si at alle avgjørelser som er tatt av representative demokratiske organer og forberedt av forvaltningsekspertisen er representative for folkemeningen eller faktisk fungerer? Furedi (2018) hevder det er nettopp den illiberale antipopulismen som utgjør den viktigste trusselen mot demokratiet i Europa i dag. Det finnes altså argumenter på begge sider av debatten. Hovedtrekket er at populistene ser på populismen som en ressurs eller noe positivt, mens antipopulistene mener det motsatte.

7.4 Samfunnsmessige spørsmål som splitter befolkningen

Denne kategorien har jeg valgt å kalle *samfunnsmessige spørsmål som splitter befolkningen*. Her presenterer jeg samfunnsspørsmål som var aktuelle i de ulike periodene. I den første perioden handlet det i hovedsak om EF-striden og distriktspolitikk, mens det i den andre perioden handler om høyrepopulisme, fremmedfrykt og innvandring.

7.4.1 Overnasjonale samarbeid

EF-motstanderne i 1972 framsto som representanter for folket og selvråderetten og var imot staten som var for medlemskap i unionen. Folkestyret ble altså mobiliseringsgrunnlaget for opposisjonen i en kamp mot statsmakten og den politiske eliten (Olstad, 2014, s. 198). Slagstad (1998) omtalte folkeavstemningen som et tilfelle der eliten ble nedkjempet av en populistisk koalisjon (s. 429). Den store splittelsen i befolkningen etter EF-debatten preget også det politiske landskapet. Grønmo (1975)

mener at oppsvinget av populismen i kjølvannet av avstemningen var en av de viktigste skillelinjene i det utvidede partisystemet før valget i 1973.

I forbindelse med den andre perioden hevder Olstad (2014) at EØS-avtalen er antidemokratisk fordi den bryter med prinsippene om autonomi og ansvarlighet (s. 231). Både Olstad (2014) og Matlary (2022) mener at avtalen har ført til demokratikostnader for Norge i form av tap av suverenitet og en stemmeseddel som er mindre verdt. I lys av Furedi (2018) sin tolkning av motsetningsforholdet *national culture and sovereignty* og *denationalized identity*, kan man se at populistene ønsker selvstendighet, selvråderett og suverenitet til nasjonen, mens antipopulistene er mer åpne for globale medborgerskap og en EU-identitet. Derfor skaper debatten om EF/EU en skillelinje i det norske samfunnet der populist og antipopulist har klare motstridende standpunkter. Dette kan også ses i lys av Goodhart (2017) sine begreper *Somewheres* og *Anywheres* om populist og antipopulist. Dette fordi populistene, *Somewheres*, ofte er opptatt av det nasjonale og lokale, mens antipopulistene, *Anywheres*, gjerne fremstår som globale verdensborgere. Hvis man tar utgangspunkt i det kan man se at populistene er imot overnasjonale samarbeid, mens liberalistene er mer globalt innstilte og for overnasjonale samarbeid. I norsk kontekst kan man undersøke dagens parti og deres standpunkt til EU. På den ene siden kan man se at Senterpartiet er mot EU-medlemskap. På den andre, og mer liberale, siden av politikken finner man Venstre, Arbeiderpartiet og Høyre som tradisjonelt er for EU-medlemskap.

7.4.2 Distriktpolitikk

Distriktpolitikken og skillet mellom sentrum og periferi er tema som var svært relevant spesielt i den første analyseperioden. Det oppstod vekstkritikk mot økt velstand og sentralisering etter andre verdenskrig. Furedi (2018) skiller også mellom populistene og antipopulistene i forbindelse med distriktpolitikken og det politiske fokuset på sentralisering versus desentralisering. Han skriver om et motsetningsforhold mellom det å *uphold tradition* og *post-tradition*. Eksempelvis er det norsk tradisjon å ha et ønske om spredt bosetting og næringsliv. Det at populistene ønsker å bevare tradisjoner ser vi i blant annet Brox (1966) og Listau (1973), som ønsket fokus på å bevare ressurser og bosetting i kyststrøkene. Sistnevnte mener at vernet av ressurser og tradisjonelle verdier har blitt tolket som populistiske holdninger, men han mener det heller burde omtales som verdikonservatisme. Antipopulistene ønsker i denne sammenhengen sterkere tilpasning til markeder og internasjonal konkurranse.

Det er verdt å bemerke at selv om det var lite empiri om distriktpolitikken i den andre perioden, var det fortsatt et dagsaktuelt tema. Distriktpolitikken har eksempelvis vært viktig i debattene om kommune- og fylkes sammenslåing og høyskolen i Nesna. Aksjonene mot nedleggelsen av høyskolen i Nesna, og Arbeiderpartiet og Senterpartiets lovnad om å bevare den, hadde nok ikke skjedd dersom folket ikke var opptatt av distriktpolitikken.

7.4.3 Innvandring

I hovedsak finner man omtale om innvandring og populisme i den siste perioden. Furedi (2018) introduserer motsetningsforholdet mellom *community* and *diversity*. I analysene ser man slike konkurrerende kulturelle verdier i det at høyrepopulister ofte ønsker restriktiv innvandringspolitikk for å bevare det tradisjonelle fellesskapet og

samfunnssolidariteten. Populistene mener dette blir truet av antipopulistenes fokus på dyrkingen av *diversity*. Populistene vil bevare nasjonalstaten og unngå maksimal *diversity*.

Jeg har tidligere skrevet at populismen i forbindelse med innvandring er en reaksjon på at innvandrerne, altså minoritetene, blir prioritert fremfor majoriteten av eliten. En mulig tolkning kan være at Fremskrittspartiets "fremmedfiendtlighet" er en reaksjon på dette. Altså at de er fremmedfiendtlige fordi elitene styrer politikken slik at den er fordelaktig for minoriteten, ikke majoriteten. Det kan virke som om de som kritiserer populismen er for de fleste typer mangfold, blant annet med tanke på religion, kjønn og etnisitet. Samtidig kan det være en tolkning at antipopulistene i deres kritikk av populismen ikke er like opptatt av meningsmangfold.

7.4.4 Oppsummerende helhetskonklusjon

Enebakk (2017)³⁹ beskriver godt forskjellene i bruken av begrepet fra den første analyseperiode til den andre. Han skriver som de fleste andre at den politiske populismen bygger på et motsetningsforhold mellom folket og eliten. Folkestyre settes opp mot ekspertvelde fordi maktforholdene i samfunnet ikke blir akseptert som legitime. Enebakk (2017) hevder "*Populismen er en kameleon som skifter farge etter omgivelsene*" (s. 225). Dette mener han fordi begrepet i dag ofte blir brukt med negative konnotasjoner, eksempelvis nedlatende om høyrepopulismen og FrP i norsk kontekst. I 1966 da Brox lanserte begrepet populisme var det mer positivt ladet. Datidens venstrepopulisme ble sett på som mer positiv og var forankret i folkestyre og lokalsamfunn. Denne typen populisme ble sett på som en motvekt til sentralisert ekspertvelde og teknokrati. Enebakk (2017) understreker at denne populismen sto i motsetning til datidens høyrepopulisme som var representert gjennom ALP, som eksplisitt foraktet intellektuelle. Da, som nå, viser det seg at de intellektuelle til en viss grad også forakter ALP og Fremskrittspartiet.

³⁹ Vidar Enebakk: Idéhistoriker og doktorgrad i vitenskapsteori. Har vært redaktør for Nytt Norsk Tidsskrift.

8 Konklusjoner og videre arbeid

8.1 Konklusjon

Ved å vie plass til analyser av definisjonen og begrepets konnotasjoner i begge tidsperiodene har jeg i denne oppgaven klart å finne endring i betydningsinnholdet i begrepet populisme. Det vil si at jeg kan falsifisere hypotesen om at det ikke finnes noen endring i begrepet fra den første tidsperioden til den andre tidsperioden. Endringen går ut på at populismebegrepet i stor grad har gått fra å bli brukt som selvdefinisjon i Norge på 70-tallet, til å nå bli brukt med mer negative konnotasjoner. Dette til tross for at det finnes både positive og negative konnotasjoner knyttet til populisme i begge periodene. Gjennom analysene kan man se at det ikke er noen tvil om at populisme i perioden 1969-1975 ble brukt mer positivt i forbindelse med interesse for distriktene og bevaring av ressurser og tradisjoner, enn det ble i perioden 2015-2021. I sistnevnte periode kan man derimot se at populisme i større grad blir sett på som noe negativt og at det blir diskutert om den kan være en trussel for det liberale demokratiet.

Når det gjelder definisjonen og bruken av begrepet har det også skjedd en endring fra første til andre periode. I den første perioden kan man se at begrepet var relativt nytt i den norske politikken og det var større usikkerhet rundt hvordan man skulle definere «ideologien». De fleste var derimot enige i at det fantes et motsetningsforhold mellom folket og sentrumselitene. I den andre perioden var det derimot større enighet om at det ikke var en fullverdig ideolog og det ble argumentert for at populisme er en retorisk stil som man kan *velge* å benytte seg av.

Jeg fant også tydelige endringer i begrepsinnholdet i forbindelse med tematikken i de ulike periodene. I den første perioden ble begrepet i stor grad brukt i forbindelse med distriktspolitikk og EF-spørsmål som en mostand til sentraliseringspolitikken som hadde foregått siden andre verdenskrig. I den andre perioden ser man at populisme i større grad blir brukt i forbindelse med spørsmål om innvandring, fremmedfrykt og demokrati. På grunn av både Brexit og valget av Trump som president i 2016 var det flere som ytret en frykt for populismen og hvordan den fikk tilslutning blant et folk som viste motstand mot de styrende elitene. Noen mener at dette fører til skade for demokratiet, mens andre mener slike populistiske ideer og deres fremvekst fortjener en plass i den åpne demokratiske debatten. Hernes (2021) trekker frem et utsagn i Morgenbladet 27.juli 2017 at «*Problemet med populismen er at det er noe i den*» (s. 493). Selv om det ikke utelukkende gjelder alle, bekrefter mine analyser antakelsen om at det har vært negativ endring i betydningsinnholdet og bruken av begrepet populisme fra 1969-1975 til 2015-2021.

8.2 Videre arbeid

Dette feltet er langt fra ferdig studert og videre arbeid vil være interessant. I denne masteroppgaven har både tids- og ordbegrensninger formet det empiriske materialet. Hadde man fått tilnærmet like funn av å undersøke eksempelvis andre tidsperioder, men med samme metode? Hvilke funn ville man kunne fått da? Et annet forslag vil kunne

være å undersøke de samme periodene med en annen empiri. Foruten tidsskrift hadde politiske taler eller parti- og organisasjonsmateriell vært interessant. Det ville kunne gitt et mer politisk rettet resultat, da de fleste tidsskriftsartiklene i min empiri fra den siste perioden ikke er skrevet av politikere. Det kunne også vært interessant å bruke en annen metode, eksempelvis å intervju selverklærte populistere og antipopulister.

Man kunne også undersøkt populisme mot en mer spisset diskusjon, eksempelvis om man burde ha folkeavstemninger eller ikke. Man kan altså trekke ut mye fra denne masteroppgaven som vil kunne være informativt å studere videre. Hvilke resultater de ulike nevnte undersøkelsesoppleggene kunne ledet frem til er lite hensiktsmessig å skissere her, da det sannsynligvis ville ført til løse spekulasjoner. Selv om man ikke kan vite noe sikkert, kan det være informativt å reflektere over hvilke typer resultater slike endringer *kunne* gitt.

Referanser

- Andersson, C. (2010). Populism och journalistik: stadigt sällskap eller tillfällig bekantskap? *Statsvetenskaplig Tidsskrift*, 112 (3), 271–287.
<http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/8219/7355>
- Bergh, J., Haugsgjerd, A.H. & Karlsen, R. (2020) *Valg og politikk siden 1945: Velgere, institusjoner og kritiske hendelser i norsk politisk historie*. Cappelen Damm Akademisk.
- Bjørklund, T. (2005) *Hundre år med folkeavstemninger: Norge og Norden 1905 - 2005*. Universitetsforlaget.
- Bratberg, Ø. (2017) *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Cappelen Damm Akademisk.
- Brox, O. (1966). *Hva skjer i Nord-Norge?* Pax Forlag.
- Bø, B.P. (2019) *Den grenseløse innvandringskontrollen - Et rettssikkerhetsproblem?* Nytt norsk tidsskrift 36(3). 241-254.
- Børhaug, K. (2018) *Oppseding til medborgerskap - mellom globalisering og elevens livsverd*. Nytt Norsk Tidsskrift 35(3-4), 268-278.
- Demokrati (2021, 26. desember) I *Wikipedia, den frie encyklopedi*.
<https://no.wikipedia.org/wiki/Demokrati>
- De nasjonale forskningsetiske komiteene (2021) *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*
<https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-df/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora.pdf>
- Eatwell, R & Goodwin, M. (2018) *National populism. The revolt against liberal democracy*. London: Penguin Random House UK.
- Edgren, H., Nordberg, K.H. & Roos, M. (2021) *Masteroppgaven i samfunnsfag: en håndbok for lærerstudenter*. Universitetsforlaget.
- Eggebo, H. & Staver A.B. (2020) *Mer midlertidighet - innvandringspolitikken etter asylforliket*. Nytt norsk tidsskrift 37(2), 125-136.
- Engerengen, L. (2021, 6. juli) Kortbaneflyplass. I *Store norske leksikon*.
<https://snl.no/kortbaneflyplass>
- Fieschi, C. (2004). Introduction. *Journal of Political Ideologies* 9 (3), 235-240.
<https://doi.org/10.1080/1356931042000263492>

- Frank, T. (2020) *The people, NO. A Brief History of Anti-Populism*. Metropolitan Books.
- Fossheim, H. (2020, 19. mars) Platon. <https://snl.no/Platon>
- Fukuyama, F. (1992) *The End of History And the Last Man*. Hamish Hamilton Ltd.
- Furedi, F. (2018) *Populism and the European culture Wars. The Conflict of Values Between Hungary and the EU*. Routledge.
- Furedi, F. (2020). *Democracy Under Siege: Don't Let Them Lock It Down!* Zero Books.
- Furre, B. (1992) *Norsk historie 1905-1990: vårt hundreår*. Det norske samlaget.
- Garvik, O., Aspøy, A., Tjernshaugen, A. & Berg, L.P. (2022, 29.mars) Regjeringen Solberg. I *Store norske leksikon*. https://snl.no/Regjeringen_Solberg
- Gleditsch, N.P. & Hellevik, O. (1977) *Kampen om EF*. Pax Forlag.
- Gleiss, M.S. & Sæther, E. (2021) *Forskningsmetode for lærerstudenter: Å utvikle ny kunnskap i forskning og praksis*. Cappelen Damm Akademisk.
- Goodhart, David. (2017) *The road to somewhere. The new tribes shaping British politics*. Penguin Books.
- Hammer, S. (2020) *Sosialdemokrati versus nyliberalisme: norsk styringskunst og samfunnsutforming 1814-2020*. Solum Bokvennen.
- Hegtun, H. (2009) Hedersordet som ble skjellsord. Aftenposten. <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/qA0Kg/hedersordet-som-ble-skjellsord>
- Heradstveit, D. & Bjørge, T. (1992) *Politisk kommunikasjon: Introduksjon til semiotikk og retorikk* (2.utg). Tano.
- Hernes, G. (2021) *Maktutreder og maktutøver. Observasjoner i norsk offentlighet 1960-2021*. Dreyers forlag.
- Hofstad, Knut. (2022, 28. februar) Teknokrati. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/teknokrati>
- Hovde K., Svensson, P. & Thorsen, D.E. (2022, 17. januar) Demokrati. I *Store Norske Leksikon*. <https://snl.no/demokrati>
- Jensen, A.T. (2021) Populisme mot elitisme. Teoretiske utfordringer og et måleproblem. *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* 37 (1), 26-49. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2936-2021-01-02>

- Jenssen, A.T. (2020) Et rekordvalg for Senterpartiet - et brøl fra periferien eller distriktspopulisme? I Almås, R. & Fuglestad, E.M. (Red.) *Distriktsopprør: Periferien på nytt i sentrum* (s. 54-81). Dreyers forlag.
- Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2016) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5.utg). Abstrakt forlag.
- Johansen, T.K. (2018) Teknokrati og demokrati. Platon og Aristoteles om politisk ekspertise. *Agora* 2(3), 177-198.
<https://www.idunn.no/doi/pdf/10.18261/ISSN1500-1571-2018-02-03-10>
- Knudsen, O.F. (2021, 17. mars) EØS. I *Store norske leksikon*.
<https://snl.no/E%C3%98S>
- Koselleck, R. (2016) Introduction (Einleitung) to the *Geschichtliche Grundbegriffe*. I Pernau, M. & Sachsenmaier, D. *Global conceptual history*. (s. 31-54). Bloomsbury Publishing.
- Kristjánsson, M. (2020, 5. sept.) Populisme for vår framtid. *Klassekampen*.
<https://klassekampen.no/>
- Lumen (2022, 14. mars) Farmers Revolt in the Populist Era.
<https://courses.lumenlearning.com/atd-hostos-ushistory/chapter/farmers-revolt-in-the-populist-era/>
- Madsen, R. (2001) *Motstraums: Senterpartiets historie 1959-2000*. Samlaget.
- Matlary, J.H. (2022) *Demokratiets langsomme død. Den nye intoleransen*. Kagge forlag.
- Mishra, P. (2017) *Age of anger: a history of the present*. SD Books.
- Mouk, Y. (2018) *The People vs. Democracy: Why Our Freedom Is in Danger and How to Save It*. Harvard University Press.
- Mudde, C. (2004). The Populist Zeitgeist. *Government and opposition* 39 (4), 542–563.
<https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.2004.00135.x>
- Mudde, C. & Kaltwasser, C.R. (2017) *Populism. A very short introduction*. Oxford University Press.
- Myhre, J.E. (2014) *Historie: en introduksjon til grunnlagsproblemer*. Pax Forlag.
- Myhre, J.E. & Tønnesen, M. (2.mars, 2022) Innvandring. I *Store norske leksikon*.
<https://snl.no/innvandring>

- Neumann, I.B (2021, 17. desember) Ottar Brox. I *Store norske leksikon*.
https://snl.no/Ottar_Brox
- Olstad, F. (2014) *Det farlige demokratiet: Folkestyrets vilkår i Norge gjennom to hundre år*. Aschehoug.
- Olstad, F. (2017) *Den lange oppturen: Norsk historie 1945-2015*. Dreyers Forlag.
- Olstad, F. (2021) *En historie om Arbeiderpartiet: Fra arbeiderpopulister til verdensborgere*. Dreyers Forlag.
- Paulsen, K. (1984) Da populismen seiret i Sosialistisk Folkeparti. *Tidsskrift for arbeiderbevegelsens historie*, (1), 119-137.
https://www.arbark.no/eldok/Arbeiderhistorie1984_6.pdf
- Populistiske Arbeidsgrupper i Bergen (1972) *Norsk populisme*. Det Norske samlaget.
- Populistiske Arbeidsgrupper (2020, 11. mai). I *Wikipedia, den frie encyklopedi*.
https://no.wikipedia.org/wiki/Populistiske_arbeidsgrupper
- Regjeringen (2018, 23. jan) *Nærdemokratiske ordninger*. Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunestruktur/Verktoy/lokaldemokrativeilederen/kommunen-og-innbyggerne/nardemokratiske-ordninger/id2425372/>
- Regjeringen (2020, 16. juni) *Demokrati og rettsstat*. Regjeringen.
https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/menneskerettigheter/demokrati_rettsstat/id2709389/
- Reybrouck, D.V. (2016) *Against elections*. The Bodley Head.
- Sagdahl, M.S. (2021, 18. februar) Politisk filosofi. I *Store norske leksikon*.
https://snl.no/politisk_filosofi
- Seierstad, D. (2014) *Folket sa nei: norsk EU-motstand frå 1961 til i dag*. Samlaget.
- Seip, J.A. (1963) *Fra embedsmannsstat til ettpartistat og andre essays*. Universitetsforlaget.
- Skinner, Q. (2016) Rhetoric and Conceptual Change. I Pernau, M. & Sachsenmaier, D. *Global conceptual history*. (s. 135-148). Bloomsbury Publishing.
- Skirbekk, T. (2022) *De moderate folkepartienes fall i Europa. Hvorfor falt de? Hvorfor er dette farlig? Og hvordan kan de gjenoppstå?* Cappelen Damm Akademisk.
- Skoie, H. (2021, 18. januar) Distriktshøgskole. I *Store norske leksikon*.
<https://snl.no/distriktsh%C3%B8gskole>
- Skrede, K.M. & Brekke, A. (2017, 11. okt) Regjeringen vil tillate dobbelt

statsborgerskap. NRK. <https://www.nrk.no/norge/regjeringen-vil-tillate-dobbelt-statsborgerskap-1.1379061>

Slagstad, R. (1998) *De nasjonale strategier*. Pax Forlag.

Slagstad, R (2021) *Mine dannelsesagenter: En politisk idéhistorie*. Dreyers Forlag.

Tvedt, K.A. (2019, 4. oktober) EU-kampen. I *Store norske leksikon*.
<https://snl.no/EU-kampen>

Tvedt, K.A (2022, 7. februar) Arne Kielland. I *Store norske leksikon*.
https://snl.no/Arne_Kielland

Universitetet i Tromsø (2018) *1977: "Det røde universitet"*. <https://uit.no/50>

Ustvedt, Y. (1981) *Overflod og opprør: Det skjedde i Norge 1961-72*. Gyldendal Norsk forlag.

Vermes, T. (2018, 7. juni) *Solberg i Brussel: Folkeavstemninger om EU-medlemskap er ugunstig*. ABC Nyheter.
<https://www.abcnyheter.no/nyheter/politikk/2018/06/06/195403295/solberg-i-brussel-folkeavstemninger-om-eu-medlemskap-er-ugunstig>

Wale, A. (2015) *Oppsplitting og sammenslåing - noen lange historiske linjer i et skiftende kommunelandskap*. *Heimen* 52(4), 301-310.
<https://www.idunn.no/doi/epdf/10.18261/ISSN1894-3195-2015-04-02>

Østerud, Ø. (2014) Norges selvstendighet i 1814 og 2014. I Østerud, Ø. & Baldersheim, H. (Red.) *Det norske demokratiet i det 21. århundre* (s. 27-47). Fagbokforlaget.

Empirireferanser

- Azmanova, A. (2020) Populisme som katarsis: om politikens fornyelse. *Agora*, 279-296.
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1500-1571-2020-01-02-13>
- Brubakers, R (2020) Hvorfor populisme? *Agora*, 11-32.
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1500-1571-2020-01-02-02>
- Den Konservative Studenterforening (1972) Nærdemokrati i populisme og konservatisme. *Minerva* 45(4), 2.
- Enebakk, V. (2017) Populisme og pålitelighet. *Nytt norsk tidsskrift* 34(3), 225-229.
https://www.idunn.no/nnt/2017/03/populisme_og_paalitelighet
- Eriksen, S.S. (2019) Kapitalismens krise: En samtale med Wolfgang Streeck. *Agora* (2), 224-236. <https://www.idunn.no/doi/abs/10.18261/ISSN1500-1571-2019-02-14>
- Fangen, K. & Vaage, M.N. (2015) FrP-politikerens innvandringsretorikk i posisjon og i opposisjon. *Agora* 32(3-04), 30-63.
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1500-1571-2014-03-04-03>
- Faremo, O. (1972) *Stortingsforhandlinger 1972-1973*, 117(7a), 200-202.
- Førde, E. (1972) *Stortingsforhandlinger 1972-1973*, 117(7a), 161-163.
- Grønmo, S. (1975) Skillelinjer i partipolitikken 1969-1973: Noen virkninger av EF-striden. *Tidsskrift for samfunnsforskning* 16, 119-153.
- Gunleiksrud, G. (1971) Distriktsplanlegging og politiske interesser. *Kirke og Kultur* 76, 459-469.
- Hansen, G. (1969) *Stortingsforhandlinger 1969-1970*, 114 (7a), 154-159.
- Hansen, A.D. (2020) Populisme: forvrængning af demokratiet, tynd moralsk ideologi eller det politiskes ontologi? *Agora*. 38(1-02), 33-60.
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1500-1571-2020-01-02-03>
- Heyerdahl, R. (2020) Lavere medlemskontingent for nyankomne innvandrere. *NNN-arbeideren* (7), 12-13.
- Hvidsten A.H., & Thorsen, D.E. (2017) Populisme som samtidsdiagnose og faresignal. *Agora* 35(1), 327-338.
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1500-1571-2017-01-16>
- Jakobsen, J. (2020) Populismens retorikk: trussel eller ressurs for deliberativt demokrati? *Agora* 38(1-02), 61-87.
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1500-1571-2020-01-02-04>

- Jenssen, A.T. (2017) Norsk høyrepopulisme ved veis ende? Fremskrittspartiets gjenfødelse som høyreparti? *Nytt Norsk Tidsskrift* 3, 230-242.
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.1504-3053-2017-03-02>
- Jupskås, A.R. (2017). Feilslått kritikk av populismebegrepet. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 34(4), 402–418. <https://www.idunn.no/doi/abs/10.18261/issn.1504-3053-2017-04-07>
- Kielland, A. (1969) *Stortingsforhandlinger 1969-1970*, 114(7a), 195-196.
- Kielland, A. (1970) Sosialistisk populisme. *Syn og Segn* 76, 463-479.
- Kleppe, P. (1973) Kvifor eg ikkje er populist. *Syn og Segn* 79, 131-140.
- Klomsæt, S.J.F. & Stangeland, J. (2017) Intervju Anders Granås Kjøstvedt - å velge historie er et hjertevalg. *Fortid* 14(1), 6-14.
<https://www.nb.no/items/d83c108f83218c36b85cfe48fad81804?page=5&searchext=kloms%C3%A6t%20stangeland>
- Kneppen, K. (2015) Norsk sosialistisk arbeiderreising: historien om et dødfødt naziparti. *Fortid* 12(4), 64-69.
<https://www.nb.no/items/91756058ad24e23cefba42f938879b9e?page=67&searchText=fortid>
- Krange, O. & Skogen, K. (2020) Loven øst for Glomma. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 164-180.
- Listau, T. (1973) *Stortingsforhandlinger 1973-1974*, 118(7a), 863-865.
<https://www.nb.no/items/c50d639868ed9cff49870afa50b8b753?page=0>
- Langslet, L.R. (1973) Gressbrann i vente. *Nå*, (28), 23.
- Libell, H.P. (2021) Maktens sufflører: Fagekspertenes (varierende) innflytelse. *Aftenpostens innsikt: bakgrunn, viten og meninger* 9, 26-33.
- Lønnum, E. (2017) Ord i fjor. *Språknytt* 45(1), 10-11.
- Madssen, S. (2015) Et brunere Europa. *LO-aktuelt* 110(2), 30-31.
- Ncube, P. & Sande, Ø. (1972) Sentralisering eller desentralisering. *Syn og Segn* 78, 540-549.
- Ravna, M. (2016) Troen på oss og dem – den samiske tillitten. *Røyst* 48, 39-41.
- Sannes, L. (2020) Sosial mobilitet. *LO-aktuelt* 12, 58.
- Skirbekk, G. (1969) Distriktshøgskolar, mot-ekspertise og populisme. *Syn og Segn* 75, 511-523.

- Språkrådet (2017) Ord fra i fjor. *Språknytt* 45(1), 10-11.
<https://www.nb.no/items/aac52e5277a40c86ea10c1a9e68cb53a?page=9&searchText=populisme>
- Stølen, O. (1972) Venstre i oppløsning. *Aktuell* 27(47), 24-27.
- Sætra, H. (1969) Populismen og den urbane fascismen. *Tuntreet*, 24(3), 10-11.
- Sætra, H (1969) SF – ei livsforsikring for norsk opposisjon. *Syn og Segn* 75, 267-276.
- Sætra, H. (1970) Populismen i sosialismen. *Syn og Segn* 76, 329-229.
- Thon, T.H. (2016) Apokalypsen er de voksnes skyld! *Natt og dag*, 54-55.
<https://www.nb.no/items/109b05be856de538c039c9d3ece12ace?page=53&searchText=apokalypsen>
- Ulateig, E. (1972) Universitetet i Tromsø – nordligst i verden. *Aktuell* 27(53), 20-23.
- Unneberg, B. (1970) Populismen – den grønne sosialismen. *Syn og Segn*, 84-91.
- Unneberg, B (1970) *Stortingsforhandlinger 1970-1971* 116(7c), 3291-3292.
- Unneberg, B. (1973) Grønt valg. *Samtiden* 82, 477-482.
<https://www.nb.no/items/52ebc79e0bda6fe4e02a96d0223bbfb1?page=7&searchText=gr%C3%B8nt%20valg%20unneberg>
- Vassbotn, P. (1973) Venstre-sprekken måtte komme. *Syn og Segn* 79, 9-13.
- Østerud, Ø. (2017) «Populismen tar over verden». *Nytt Norsk Tidsskrift*, 34(3), 243-258. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.1504-3053-2017-03-03>
- Østerud, Ø. (2018) Populisme – svar til en overdommer. *Nytt norsk Tidsskrift* 35(1).
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.1504-3053-2018-01-09>

Vedlegg

Vedlegg 1: Tabell for tidsskriftsartikler perioden 1969-1975

Vedlegg 2: Tabell for tidsskriftsartikler perioden 2015-2021

Vedlegg 3: Tabell for type tidsskrift 1960-1975

Vedlegg 4: Tabell for type tidsskrift 2015-2021

Vedlegg 5: Stikkord til fotnoter

Vedlegg 1: Tabell for tidsskriftsartikler i perioden 1969-1975

- Blå: Definisjonen
- Rosa: Konnotasjoner
- Grønn: Styreform
- Gul: Distriktpolitikk
- Oransje: Overnasjonale samarbeid

Tidsskrift	Forfatter	Tittel	Dato	Sidetaill	Stikkord
Stortingsforhandlinger 1969-1970 114(7a)	Guttorm Hansen	Innlegg: Trontaledebatt	1969	154-159	Uttaler at populismen er en politisk retning som har vokst frem. Kategoriserer det som et fremmedord som han ikke har fått tak i elementene i. Mener populismen romantiserer bygdesamfunnet og viser ulyst for utvikling.
Tuntreet 24(3)	Hartvig Sætra	Populismen og den urbane fascismen	1969	10-11	Populistisk sosialisme som alternativ til teknokapitalismen. Vanskelig med en tydelig definisjon, men populistiske bevegelser protesterer mot sentrale sider ved samfunnsmønsteret. Formulerer en sentral populistisk prioriteringsliste der fokuset på den globale balansen i den menneskelige økologien og vern om ressursene kommer først. Videre på prioriteringslista er desentralisering av makta og fokuset på det pluralistiske samfunnsmønsteret. Til slutt skriver Sætra at populistene ønsker teknologisk og økonomisk vekst, så lenge den ikke strider med de foregående punktene.
Syn og Segn 76	Hartvig Sætra	Populismen i sosialismen	1970	329-339	Populismen har lange røtter i Norge, men en ny krets de siste årene med ungdommer som følger populistiske linjer. Populistiske bevegelser har et antibyråkratisk og antikapitalistisk preg, men uklar ideologi. Lokalt og nasjonalt selvstyre fremfor økonomi og teknologi. Påstår at all norsk populisme er sosialistiske bevegelser. Ser på SF som et parti som

					aksepterte populistiske tankemåter og ville samle de populistiske kreftene i SF, inkl. seg selv.
Syn og Segn 76	Arne Kielland	Sosialistisk populisme	1970	463-479	Populismen som et supplement til sosialismen eller en del av den? Tankemåte som peker på at enhetene må være små og at folket må rå over ekspertisen.
Minerva 45(4)	DKSF	Nærdemokrati i populisme og konservatisme	1972	2	Konservative tanker om populismens ideer som økonomisk uavhengighet i kommunene fullstendig urealistisk og praktisk ikke gjennomførlig. Mer på side med de miljøvennlige ideene. Hevder populismen som ideologi hadde svært få holdepunkter.
Syn og Segn 79	Per Vassbotn	Venstre-sprekken måtte komme	1973	9-13	Om det tradisjonsrike Venstrepartiet sprakk i etterdønningene av EF-debatten og avstemningen. Mener sprekken ikke var tilfeldig og at den fundamentale uroen over utviklingen nå var en del av norsk partipolitikk. Nye strømninger i samfunnet som en av grunnene til splittelsen, blant annet økologiske og desentraliserte tanker, misvisende betegnet som «populisme». Uferdig og diffus «ideologi», lett å skyve unna seg i forakt, men bygger på fortsettelse av norsk radikalisme og nasjonal suverenitet.
Syn og Segn 79	Per Kleppe	Kvifor eg ikkje er populist	1973	131-140	DNA som en skyteskive for populistisk kritikk i Norge. Partiet representerer en politikk som er stikk motsatt av populismen. Mener det ikke er lett å få et klart bilde av populismen, men en kamp for lokalsamfunnet som man ikke skal endre. Motsetninger mellom småkapitalistene i bygdene og storkapitalen, altså antikapitalisme. Umulig å løse økoproblemene med et slikt fokus på lokalsamfunnene. Krever innsats på nasjonalt og internasjonalt plan og kritiserer Brox og Sætra.

Aktuell 27(53)	Egil Ulateig	Tromsø – nordligst i verden	1972	20-23	Universitetet i Tromsø blir beskyldt for å være rødt. Forelesningskatalogen forsterker dette inntrykket. Professor Hjort enig om at de har et radikalt gjennomsnitt, men ansetter de dyktigste. Studentene også langt til venstre med en interesse for populismen.
Samtiden 28	Bjørn Unneberg	Grønt valg	1973	477-483	Analyse av valgresultatet i seks punkter, en av dem er Anders Lange som mange korser seg over. Man må erkjenne at noen opprør går mot høyre p.g.a skepsis til etablerte partier. Ofte går de mot venstre, men Lange er et misforstått folkelig opprør til høyre. Kaller det en pervertert populisme.
Nå 28	Lars Roar Langslet	Gressbrann i vente	1973	23	Dagens norske grasrot er Anders Lange parti som er for sterk nedsettelse av en rekke mislikte ting. ALP som et nytt skudd på stammen folkelige protestbevegelser. Felles for protestbevegelsene er at de fremmer primitive appeller mot det som bestemmes høyere opp i systemene. Karakteriseres ved fordommer, overdrivelser og manglende hemninger.
Syn og Segn 75	Hartvig Sætra	SF – ei livsforsikring mot norsk opposisjon	1969	267-276	Ment å være en kritisk artikkel, men synes på partiet endret seg etter landsmøtet i 1969. Hevder at Unge Venstre sitt distriktpolitiske syn kommer fra SF sitt, sensasjonelt. Kanskje det som er vanskeligst for Seip å fordøye fordi populisme er mer enn velviljen kan tåle. Mener det er oppmuntrende å se at andre aksepterer tankegodset som han og andre har lagt frem under «hånsord eller drepende togn».
Stortingsforhandlinger 1973-1974	Thor Listau	Innlegg: Statsbudsjettet	1973	271-272	Ikke redd for ordet populisme i forbindelse med fiskeribudsjettet. Nærmest blitt et radikalt moteord, men han mener de populistiske ideene er mer konservative enn radikale. Bevare bosetting i kyststrøkene og verne om ressurser er verdikonservatisme. Kan kalle seg populist, men kaller det heller verdikonservatisme.

Stortingsforhandlinger 1972-1973 117(7a)	Einar Førde	Innlegg: Trontaledebatt	1972	161- 163	Presiserer at selv om man sterkt misliker den nye EF-debatten, må man ikke kalle det «populisme» og dømme det nord og ned. Han er sikker på at tankegodset vil være etablert i de fleste politiske parti i Norge om noen år. Understreker likevel at han ikke er populist.
Stortingsforhandlinger 1972-1973 117(7a)	Osmund Faremo	Innlegg: Trontaledebatt	1972	200- 202	Uttaler at han ikke har den minste tro på overflatisk populisme. Om utvikling og vekst er målet på ulike områder, må man ned på det konkrete plan å gjøre jobben i samarbeid og felleskap, slik som i AP.
Minerva 45(4)	DKSF	Nærdemokrati i populisme og konservatisme	1972	2	Debatt om nærdemokrati mellom Bjørn Unneberg, forsvaren av den grønne sosialismen/populismen, og konservative høyrepolitiker Paul Svarstad. Unneberg forsøkte å få frem hvordan produksjonsamfunnet har fratatt mennesket identitet og kritiserte ideologiene som har dominert samfunnsutviklingen. Svarstad argumenterte for det representative demokratiet i Norge og at det å ivareta folks interesser gjennom demokratiet var nedfelt i grunnloven. Mye romantikk rundt nærdemokrati og lett å legge skyld på byråkratene.
Syn og Seg 75	Gunnar Skirbekk	Distriktshøgskolar, mot-ekspertise og populisme	1969	511- 523	Om den økonomiske og teknologiske utviklingen. Kapitalen som tidligere tvang frem nasjonalstaten, bryter den nå ned. Skisserer en strategi for å arbeide mot demokratisk og rasjonell kontroll av den internasjonale økonomien gjennom mot-ekspertise og parlamentarisk populisme. Maktspredning til folk flest, ikke i toppsjiktet er viktig. En antibyråkratisk og desentralistisk politikk, mest mulig reell medstyringsrett. Bondesamvirket ligner mest på en slik populisme. Krever et medvitende folk, og derfor må distriktshøgskolene skape en slik mot-ekspertise.

Stortingsforhandlinger 1969-1970 114(7a)	Guttorm Hansen	Innlegg: Trontaledebatt	1969	154- 159	Om Arbeiderpartiets gode ambisjoner i motsetning til dagens regjering (SP, H, V og KrF). Mot den borgerlige regjeringens skatte- og økonomiske politikk. Forstår det som om SP og Sosialistisk Folkeparti har gjort seg til talsmenn for populistisk politikk. Ulyst for utvikling av tettsteder og byer og romantisering av bygdesamfunnene.
Stortingsforhandlinger 1969-1970 114(7a)	Arne Kielland	Innlegg: Trontaledebatt	1969	195- 196	Kielland skriver at det ikke finnes noe utviklingspolitikk i det «borgerlige opplegget». Han anerkjenner den distriktpolitisk diskusjon og mener i motsetning partifelle Hansen at det er tendenser til realistisk populisme i AP sitt nye program og hilser det velkommen. Han mener det ikke er grunn til at Hansen skal harselere over populistiske tankeeksperiment.
Kirke og Kultur 76	Gaute Gunleiksrud	Distriksplanlegging og politiske interesser	1971	459- 469	Hvilket menneske er det vi planlegger distriktene for? En konflikt mellom distriksplanlegging og mennesket, et skille mellom bygdekultur og bykultur. En interessekonflikt mellom sentrum og periferi som omhandler urbanisering. Mener populismen forutsetter et bevisstgjøringsstaduim, derfor kreves det en motekspertise. I 1971 var det det urbane byråkrati og de internasjonale og nasjonale næringslivsinteressene som besatt nesten all ekspertise. Trekker frem Skirbekk, enig med at motekspertise og distriktshøyskoler kan funke som et alternativ.
Syn og Segn 78	Patrick Ncube og Øystein Sande	Sentralisering og desentralisering	1972	540- 549	Grunnleggende begreper i debatten om økonomisk vekst. Stadig mer sentralisering har ført til et oppsving av populisme i Norge. En reaksjon på sentralisering. Desentralisering tar bedre vare på verdier som frihet, demokrati og personlig utfoldelse, mens makt i sentrum fungerer som en type understrykkelsesapparat. Bør arbeide for desentralisering.

Stortingsforhandlinger 1972-1973 117(7a)	Einar Førde	Innlegg: Trontaledebatt	1972	161-163	Presiserer at selv om man sterkt misliker den nye debatten (etter EF-debatten) må man ikke kalle det «populisme» og dømme det nord og ned. Han er sikker på at tankegodset vil være etablert i de fleste politiske parti i Norge om noen år. Understreker likevel at han ikke er populist.
Stortingsforhandlinger 1970-1971 116(7c)	Bjørn Unneberg	Innlegg: Norges tilslutning til DE Europeiske Fellesskap	1970	3291-3292	Tror ikke medlemskap i EF vil være en like stor mulighet for alle å ivareta interesser. Vil kunne medføre en direkte reduksjon av folkestyret. Nederste på utdannelsesstigen har krav på å få ivaretatt interesser, men jo større enheter, jo mindre muligheter. EF vil føre til større enheter. Populisme og grønn sosialisme har til felles at de tror på folkestyret som utgangspunkt og vil kjempe mot konsentrert kapitalisme. Krever da desentralisering ved nasjonal og lokal styring.
Aktuell 27(47)	Oddvar Stølen	Venstre i oppløsning	1972	24-27	Skrevet i sammenheng med et av de mest dramatiske landsmøtene i partiets historie. Førte til splittelse i partiet p.g.a uenighet om norsk medlemskap i EEC. Formann Seip uttalte at de nåværende forholdene i Venstre ikke kan fortsette. Han hadde bestemt seg for et endelig oppgjør med de radikale elementene i partiet, m.t.p populisme og anti-NATO.
Tidsskrift for samfunnsforskning 16	Sigmund Grønmo	Skillelinjer i partipolitikken 1969-1973: Noen virkninger av EF-striden	1975	119-153	EF-striden førte til minst to av de nye partiene som ble dannet før valget i 1973, Det Nye Folkepartiet og Sosialistisk Valgforbund. ALP og AKP ble også dannet i 1973, selv om koblingen mellom disse og EF-konflikten ikke er like sterk, er det ikke tvil om at den politiske situasjonen var gunstig for nye partidannelser. ALP nærmest høyrepopulismen og Venstre og SF nærmest venstrepopulismen.

Vedlegg 2: Tabell for tidsskriftsartikler i perioden 2015-2021

- Blå: Definisjonen
- Rosa: Konnotasjoner
- Grønn: Styreform
- Lilla: Innvandring
- Andre: Grå

Tidsskrift	Forfatter	Tittel	Dato	Sidetall	Stikkord
Agora	Andreas H. Hvidsten og Dag E. Thorsen	Populisme som samtidsdiagnose og faresignal	2017	327-338	2016 var populismens år der de politiske elitene ble sjokkerte av populistenes inntog i samfunnet, spesielt m.t.p presidentvalget i USA og folkeavstemningen i Storbritannia. Sistnevnte var preget av en populistisk og nasjonalistisk argumentasjonsform som til slutt vant fram. Enten det er snakk om selvdefinisjon eller ikke, er det sentralt for all populisme at politikere kan være representanter for folket mot den korrupte eliten. Ikke noe ideologi, men en argumentasjonsform eller retorisk stil en kan benytte seg av.
Fortid 14(1)	Simen J.F. Klomsæt og Julia Stangeland	Intervju Anders Granås Kjøstvedt - å velge historie er et hjertevalg	2017	6-14	Intervju av historiker Kjøstvedt om høyrepopulisme og høyre-radikalisme. Han ser på høyrepopulisme som en type høyre-radikalisme som kjennetegnes av et skarpt skille mellom folk og elite. Det populistiske ligger i tanken på at fornuften ligger hos folket og derfor bør også makten ligge der. Han snakker også om motsetningsforholdet mellom sentrum og periferi og at man kan se dette i EU-skepsisen i Europa. Han tror alle høyre-radikale parti er mot EU fordi det flytter for mye av maten ut av nasjonen.
Agora	Allan Dreyer Hansen	Populisme: forvrængning af	2020	33-60	Svimplende antall publikasjoner om populisme, nesten like mange definisjoner. Overveiende retning i politiske vurderinger er at populisme

		demokratiet, tynd moralsk ideologi eller det politiskes ontologi?			er et negativt fenomen og at det er bekymrende ut fra et demokratisk synspunkt. Forstår populisme som en type artukulasjonslogikk, ikke som et fenomen eller avgrenset objekt. Knyttes sammen i en antagonistisk opposisjon til eliten.
Agora	Rogers Brubaker	Hvorfor populisme?	2020	33-60	Populisme som vet viktig analytisk redskap for å kunne forstå dagens politiske situasjon. Definerer og avgrenser fenomenet retorisk. Skepsis mot å bruke populisme som analysekategori blant annet p.g.a det brukes om ulike politiske sider, men også p.g.a det er moralsk og politisk ladet. Brukes både i vitenskapelige analyser og politisk kamp. Brukt for å stigmatisere appellene til populistene som manipulerende og farlige, altså antidemokratisk.
Nytt Norsk Tidsskrift (3)	Øyvind Østerud	«Populismen tar over verden»	2017	243-258	Ikke en politisk ideologi, heller en politisk stil der mistillit til elitene er fellesnevner. Utbredt fenomen, men uklar betydning. Ikke en homogen global bølge, fordi det ikke er én faktor som kan forklare opprører mot den liberale verdensorden. Vanskelig å definere fordi får bruker det som selvdefinisjon. Avhenger av hvem, når og hvorfor den politiske stilen brukes.
Nytt Norsk Tidsskrift (4)	Anders Ravik Jupskås	Feilslått kritikk av populismebegrepet	2017	402-418	Tar opp debatten om populisme som tynn ideologi eller politisk stil. Ikke lett å forstå forskjellen helt konkret. Økende popularitet som problematisk, siden bruken rammer nesten alt og dermed ingenting. Populisme er ikke det viktigste med de «populistiske» partiene, for høyresiden er de den ekskluderende nasjonalismen mens for venstresiden er det den radikale kapitalismekritikken.

Natt og dag	Torgeir H. Thon	Apokalypsen er de voksnes skyld	2016	54-55	Eldre generasjonen har skyld for den mørke fremtiden. De unge kan redde verden, men de tror ikke på demokratiet, som er deres viktigste våpen sammen med internett. Viser bekymring for stortingsvalget i 2017 etter det populistiske året 2016 med Trump og Brexit-valget. Redd for et slikt jordskjelv fra pensjonistene i Norge også. Han kaller de unge som stemmer FrP for populistiske innvandringsmotstandere.
Røyst 48	Marion Ravna	Troen på oss og dem – den samiske mistilliten	2017	39-41	Om samenes mistillit til storsamfunnet og hvordan dette påvirker livene til samer i Norge. Populismen blir nevnt i sammenheng med skremmende ideologier som kommer til overflaten i Nord-Europa og at totalitære grupper og populisme har satt menneskerettighetene under press.
Språknytt 45(1)	Erlend Lønnum	Ord i fjor	2017	10-11	Om de mer eller mindre negativt ladde ordene som vant ordkåringene i fjor (2016), der populisme og fremmedfrykt var et par av dem. Populisme som et politisk ord som vekker stor interesse. Kåringen av årets ord i Spania var det <i>populismo</i> som vant. Argumentene for det var på grunn av det viktige politiske året med globale hendelser, men også at ordet er interessant lingvistisk fordi det i senere år har fått mer negativ betydning på spansk.
LO-aktuelt (12)	Liv Sannes	Sosial mobilitet – viktig del av ulikhetsdebatten	2020	58	Økonomisk og sosial ulikhet har fått økt oppmerksomhet i samfunnsdebatten, uten at problemene med sosial mobilitet har vært fremme. Den sosiale mobiliteten, som betyr at man kan styrke sin sosiale posisjon gjennom livet, gå utover samholdet og følelsen av betydningen i samfunnet. Hun skriver videre at det kan redusere tilliten til politiske institusjoner, noe som igjen fører til mindre demokratisk deltakelse. Dette mener hun øker faren for ekstremisme og politisk populisme.

Nytt Norsk Tidsskrift (3)	Anders Todal Jenssen	Norsk høyrepopulisme ved veis ende? Fremskrittspartiets gjenfødselse som høyreparti	2017	230- 242	FrP sin utvikling fra 2013-2017 kan være vanskelig å kalle høyrepopulistisk, heller markedsliberalt høyreparti. Mistet flere av sine høyrepopulistiske kjennetegn. Alle politikere som formulerer seg enkelt og har tydelige meninger blir stemplet som populist og i norsk politikk er populisme et skjellsord. Hyppig bruk tømmer det for innhold. FrP som en moderat og balansert variant innenfor høyrepopulisme-kategorien, men det mest innvandringskritiske partiet i Norge, og da helt de som er nyankomne og muslimer. Skriver at av de tre kjennetegnene på høyrepopulisme (homogent folk, elitekritikk og eksklusjon av utgrupper), kan bare FrP karakteriseres av sistnevnte, derfor vanskelig å kalle de høyrepopulistisk.
Agora	Andreas H. Hvidsten og Dag E. Thorsen	Populisme som samtiddiagjønse og faresignal	2017	327- 338	Populisme er ikke et gammelt ord, men har en rik historie. For et århundre siden var det en «identitetsmarkør» knyttet til motstand mot byråkratisering og sentralisering, og det vises til agrarsosialistene i Nord-Amerika. Populisme i vår tid blir brukt som skjellsord i flere sammenhenger, i hovedsak mot politiske motstandere som omtales som om prinsippløse. Derfor det er store mellomrom mellom de som med stolthet bruker populisme som selvdefinisjon. Tradisjonelle eliter kan eksempelvis anklage om populisme for å marginalisere det som måtte finnes av opposisjon.
Nytt Norsk Tidsskrift (3)	Øyvind Østerud	«Populismen tar over verden»	2017	243- 258	Populisme er i hovedsak omtalt med negativ karakteristikk. Protestbevegelser mot globaliseringens omkostninger som tapte arbeidsplasser og økende ulikhet kalles gjerne populistiske. I noen politiske etablerte kretser blir populismen sett på som noe antidemokratisk og som et uttrykk for folkelig illiberalitet. Denne holdningen mener Østerud også preger forskningen på populisme.

Nytt Norsk Tidsskrift (4)	Anders Ravik Jupskås	Feilslått kritikk av populismebegrepet	2017	402-418	Viser Jenssen (2017) og Østerud (2017) sine kritiske artikler i den forrige utgaven av NNT på bruken av populismebegrepet. Han mener imidlertid at de bygger på en selektiv og uinformert lesning og derfor er feilslått. Han tar for seg det han mener er de største svakhetene med Østerud og Jenssen sine analyser som gjør at konklusjonene er misvisende og unøyaktige.
Nytt Norsk Tidsskrift	Øyvind Østerud	Populisme – svar til en overdommer	2018	95-97	Svar til Jupskås (2017). Han forsvarer sin kritikk av populismen med at det ikke rammer den akademiske tilnærmingen til fenomenet med at det ikke finnes noe skarpt skille mellom begrepsbruken i offentligheten og den akademiske tilnærmingen. Mange populismeforskere, til og med norske, har bidratt i innlegg der de advarer mot populismen og forteller hvordan den kan bekjempes. Han fastholder på sitt argument om at mange populismeforskere oppfatter populismen som antidemokratisk, men er også enig i at mange populismeforskere ikke er enige i dette og fremhever det demokratiske aspektene ved populismen.
Agora (2)	Stein Sundstøl Eriksen	Kapitalismens krise: En samtale med Wolfgang Streeck	2019	224-236	Skildrer en samtale mellom forskeren Stein Sundstøl Eriksen og sosiolog og politisk økonom Wolfgang Streeck. Kommer inn på tolkningen av moderne populisme. Da sier Streeck at han er skeptisk til populismebegrepet fordi det brukes som et propagandistisk begrep av etablerte partier mot de som ikke passer inn i de etablerte partienes rammer. Han mener at når noen sier noe man ikke liker, så kaller man dem populistisk.

<p>Aftenpostens innsikt: bakgrunn, viten og meninger (9)</p>	<p>Henrik Pryser Libell</p>	<p>Maktens sufflører: Fagekspertenes (varierende) innflytelse</p>	<p>2021</p>	<p>26-33</p>	<p>Spør hvilken makt ekspertrådene har i norsk politikk og hvorfor politikerne lytter mer til noen enn andre. Historiker Kjetil Skogrand uttaler at han ikke er redd for at populisme og "sunn fornuft" er utfordrere til ekspertråd og at det særlig i høyrepopulismen ligger en kime av forakt for fagkunnskaper. Vi har i Norge hatt regjeringer med både SV og FrP uten at det har hatt noen betydning for de faglige rådene og Skogrand tror ikke det vil endre seg dersom SP får regjeringsmakt. Civitas Kristin Clemet er ikke helt enig i dette. Hun mener den populistiske retorikken har kommet seg til Norge og at vi må forvente at SP i regjering vil fremme noe av den skepsisen de allerede har ytret til det de mener er den sentraliserte makte. Hun mener det dessverre kanskje ikke blir noen reelle tiltak av den grunn og peker på at det er sunt at vi en gang iblant vurderer om statsforvaltningen er hensiktsmessig eller ikke. Man trenger en åpen debatt om hva slags statsforvaltning vi bør ha. Hun mener alle norske regjeringer har overkjørt fagekspertene i noen tilfeller og begrunnet dem i overordnede hensyn. Hun mener det er det beste av to verdener, en kombinasjon av demokrati og teknokrati, men at demokratiet har siste ord.</p>
<p>Agora</p>	<p>Jonas Jakobsen</p>	<p>Populismens retorikk: trussel eller ressurs for deliberativt demokrati?</p>	<p>2020</p>	<p>62-87</p>	<p>Drøfter om populismen er en trussel eller ressurs for deliberativt demokrati. Anerkjenner og kritiserer både den agnostiske og den ideologiske definisjonen av populisme. Agnostisk kritiserer han på grunn av en manglende kritisk distanse til kravet populismen har om å snakke på vegne av folket. Han er enig i at appellen mellom folket og eliten han ha demokratiserende aspekter, men peker på at definisjonen ikke skiller mellom produktive og problematiske virkninger av denne appellen. I tillegg kritiserer han enten/eller-tendensen i den ideologiske modellen, som vil si at man enten hører til eller ikke. Man burde se på populisme som en graduell kategori som <i>man mer eller mindre</i> faller inn under. Kommer frem til at man bør forstå populisme som en type politisk retorikk som finnes i både venstre- og høyreorienterte varianter.</p>

					Avhengig av retorikkens etos, logos og patos kan populismen ses på som sterk eller svak. Argumenterer for at den svake populismen kan ha en rekke ulike innvirkninger, både positive og negative, på de deliberative grunnfunksjonene inklusjon, opplysning og respekt. Den sterke populismen er per definisjon i konflikt med liberalt demokrati og prinsipielt uforenlig med det deliberative demokratiet, og kan derfor virke ødeleggende på den demokratiske offentligheten
Agora	Allan Dreyer Hansen	Populisme: forvrængning af demokratiet, tynd moralsk ideologi eller det politiskes ontologi?	2020	33-60	Dominerende retning i de politiske vurderinger av populismen er at det er negativt ladet fenomen som ser ut til å være problematisk for etablert politikk og demokratiet. Man kan ikke alene dra konklusjoner om at populismen er skadelig for demokratiet da den populistiske logikken i vidt omfang faktisk også er demokratisk. Det han mener populismen truer er derimot de liberale elementene i de liberale demokratiene. Det å se på populismen som en logikk gjør at forholdet til demokratiet avhenger av konkrete måter logikken brukes på. Hansen mener ikke man kan sette likhetstegn mellom venstrepopulisme og en positiv innvirkning på demokratiet. Han mener at den mulige faren som ligger i populismen må ses på som alvorlig, spesielt i forbindelse med de liberale elementene.
Agora	Andreas H. Hvidsten og Dag E. Thorsen	Populisme som samtidsdiagnose og faresignal	2017	327-338	Daværende leder av Fremskrittspartiet, Siv Jensen, uttalte i en tale fra 2007 at hun var stolt av å lede et populistisk parti hvis populisme er å prøve å løse problemer i hverdagen for folket. Populismeforskere, blant annet Jupskås og Todal Jenssen, har pekt på at populisme ikke nødvendigvis er noe negativt. Populisme kan være et demokratisk prinsipp, som kan være et sunnhetstrekk for demokratiet. Det skrives også om Muller som mener populistiske bevegelser skiller seg fra andre bevegelser ved at de er imot elitisme og pluralisme, noe som kan få populismen til å være en trussel mot demokratiet. De trekker frem Sylvi

					Listhaug sitt utsagn om at man i Norge spiser svin, drikker alkohol og viser ansiktet som et eksempel på at Fremskrittspartiet kanskje lefler med et ekskluderende begrep om "folket".
Agora	Albena Azmanova	Populisme som katarsis: om politikkenes fornyelse	2020	279-296	Forfatteren distanserer seg fra de dystre samtidsdiagnosene for det liberale demokratiet og argumenterer for at populisme ikke er årsaken til dette, men heller en virkning av den. Fremhever argumenter for at fremveksten av populisme må forstås i sammenheng med den politiske situasjonen i Vesten. Den er preget av en nyliberal konsensus, lite økonomisk utvikling, klasseforskjeller og demokratisk underskudd. Populismen kan ses på som et symptom på disse problemene.
LO-aktuelt 110(2)	Svein-Yngve Madssen	Et brunere Europa	2015	30-31	Om hvordan økende klasseskiller, arbeidsløshet og sosial nød øker framveksten av populistiske partier i alle nyanser i Europa. Vinner på EU-motstand og innvandrerfrykt. Henter mye av oppslutningen i en frustrert arbeiderklasse. Det har blitt presentert en konsekvensanalyse av de populistiske partienes fremvekst i Europa. Der ble det vurdert at det ikke ville være noe populistisk parti på verken høyre eller venstresiden som ville kunne få regjeringsmakt alene. Analysen som ble gjort av finanskonsernet Unicredit konkluderte med en oppfordring til politikerne at om man skal hindre dårlige økonomiske tider er det nødvendig å sette inn mottiltak, for å forhindre fremveksten av populismen. Det skrives at innvandrerskepsisen tenderer til å fylle tomrommet når de økonomiske og sosiale problemene blir mer betente, og at tabloidene og politikere har noe av skylden for at innvanderne har blitt syndebukkene.

NNN-arbeideren (7)	Ragnhild Heyerdahl	Lavere medlemskontingent fro nyankomne innvandrere	2020	12-13	Tankesmien Agenda anbefaler å gi gratis norskkurs og billigere medlemskontingent for å få flere innvandrere til å fagorganisere seg. En reaksjon på at innvandrerbefolkningen i Norge er dårlige organisert enn øvrige nordmenn. Rådgiver Taraku i tankesmien Agenda hevder at man er i en tid der populisme og polarisering er på fremmarsj i Vesten, og mener det organiserte arbeidslivet kan virke som en motvekt mot segregering og polarisering i Norge. LO-sekretær Olsson uttaler at lavere medlemskontingent ikke er noe han har tro på, men at han ønsker debatten om hvordan organisere flere innvandrere velkommen.
Norsk sosiologisk tidsskrift	Olve Krange og Ketil Skogen	Loven øst for Glomma	2020	164-180	Populismen har de siste tiårene har vært høyreorienterte. Viser til Brexit og Trump og den økende interessen for høyrepopulistiske partier i vestlige land. Partiene går ofte inn for sterke restriksjoner for innvandring og i en viss økende grad en politikk som reduserer tiltak mot menneskeskapt klimaendringer. Den internasjonale forskningslitteraturen, selv om forklaringene spriker en del, bekrefter at det finnes en sammenheng mellom fremmedfiendtlighet og klimaskepsis. Om konfliktene som utspiller seg rundt forvaltningen av ulv i den norske politiske offentligheten. Viser at aksepten kan ses i sammenheng med et mønster av motsetninger. Det kan man se ved fenomener som eksempelvis anti-elitisme, fremmedfiendtlighet og klimaskepsis. Definerer populistiske bevegelsers syn på eliten som en gruppe som er samlet i et homogent privilegert interessefellesskap. De skriver at dette samsvarer med nyere forskning om populisme i rurale områder og at et av kjerneelementene i det vage begrepet er politisk mobilisering mot den illegitime eliten, forbundet med misnøyen som eksisterer i den rurale arbeiderklassen om forvaltning, råderett og vern i utmarka. Mye med ulvekonflikten som korresponderer med elementer i den politiske populismen.

Agora (3)	Katrine Fangen og Mari N. Vaage	FrP-politikers innvandringsretorikk i posisjon og opposisjon	2015	30-63	Undersøker høyrepopulistiske partier i regjeringsposisjon fordi de er anti-establishment samtidig som enkelte i sin antiinnvandringsargumentasjon appellerer til fremmedfrykt. FrP i regjering ble bemerket av internasjonale media fordi Norge blir sett på som homogent og likhetsfremmende. FrP uttalte i 2013 i en pressemelding at de ikke var et høyrepopulistisk og xenofobisk parti, men at de var et klassisk liberalt eller liberalkonservativt parti. Det viktigste retoriske elementet som ligger til grunn i høyrepopulistiske partier, er todelingen mellom folket og eliten, men at det ofte er typisk at <i>folket</i> aldri defineres og det er derfor vagt hvem som omfattes av dette. Mener at det er rimelig å plassere FrP innenfor gruppen med høyrepopulistiske partier siden de ønsker en restriktiv statsborgerskapspolitikk, samt et ønske om å redusere innvandringen fremheves ofte som en viktig årsak til fremveksten av høyrepopulistiske partier i Europa. Konkluderer det med at det er noen vesentlige forskjeller mellom hva rasisme er om partiet er i posisjon eller opposisjon og det har blitt pekt på hvordan styrkene til høyrepopulistiske partier i opposisjon blir til svakheter når de blir en del av regjeringen.
Nytt Norsk Tidsskrift	Vidar Enebakk	Populisme og pålitelighet	2017	225-229	Populisme bygger på at folkestyre settes opp mot ekspertvelde fordi maktforholdene i samfunnet ikke er legitime. Populismen som en kameleon som skifter farge etter omgivelsene. Et begrep som blir brukt for å beskrive høyrepopulisme og FrP nedlatende. Da Brox lanserte begrepet i 1966 var konteksten annerledes, forankret i lokalsamfunn og folkestyret på en positiv måte. Videreført av Sætra som presenterte en motvekt til det sentraliserte ekspertvelde og teknokratiet. Denne populismen var ikke anti-intellektuell, og sto derfor i motsetning til den høyrepopulismen som ble fremmet i Anders Lange sitt parti som foraktet intellektuelle og appellerte til det sunne folkevettet.

Vedlegg 3: Tabell for type tidsskrift i perioden 1969-1975

Navn	Type	Stikkord
Stortingsforhandlinger	Politisk	Består av offisielle publikasjoner fra regjeringen og Stortinget samles slik at Stortingets konstitusjonelle virksomhet blir dokumentert.
Tuntreet	Litteratur og miljø	Studentavis med ti utgaver i året. Drives av studenter ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet på Ås. https://no.wikipedia.org/wiki/Tuntreet
Syn og Segn	Politikk, litteratur og samfunn.	Nynorsk Tidsskrift fra 1894 med utgivelser fire ganger i året. Har rykte som en pålitelig kilde for kunnskap og saklig ordskifte. Alltid vært preget av de norske folkebevegelsene og motkulturene. https://samlaget.no/pages/syn-og-segn https://snl.no/Syn_og_Segn
Minerva	Politikk, kultur og aktuelle spørsmål.	Konservativt kvartalstidsskrift. I perioden var det eid av Den Konservative Studenterforening (DKSF). Hevdet selv at de var en motvekt til sosialdemokratiet og velferdssamfunnet på den ene siden og Libertas på den andre. https://no.wikipedia.org/wiki/Minerva_(norsk_tidsskrift)
Aktuell	Politisk	Et ukeblad som hadde til hensikt å fremme arbeiderbevegelsen. Ble ikke grunnlagt som et kamporgan, men for å drive opplysningsvirksomhet. Eierskap delt mellom blant annet LO og Arbeiderpartiet. I 1974 ble det ikke mer av ukebladet delvis fordi redaksjonen, i motsetning til eierne, gikk mot norsk medlemskap i EF-avstemningen i 1992. https://no.wikipedia.org/wiki/Aktuell
Samtiden	Politikk, litteratur og samfunnsspørsmål	Norges eldste og allmenkulturelle tidsskrift og kommer ut fire ganger i året.

Profil	Politisk	Tidsskrift som introduserte og utforsket trekk ved den internasjonale modernismen. Tok etter hvert klar stilling for venstresiden i politikken. https://snl.no/Profil
NÅ	Politisk	Skarpt konservativt ukeblad. Grunnlagt av den næringspolitiske opplysningsforeningen Libertas i 1952. Motsvar til arbeiderbevegelsens <i>Aktuell</i> . https://no.wikipedia.org/wiki/N%C3%85
Kirke og Kultur	Kultur og religion	Fagfelleurdert tidsskrift som Universitetsforlaget gir ut. https://no.wikipedia.org/wiki/Kirke_og_kultur
Tidsskrift for samfunnsforskning	Vitenskapelig	Et fullt fagfelleurdert tidsskrift for samfunnsvitenskap. Utgis av Universitetsforlaget. https://no.wikipedia.org/wiki/Tidsskrift_for_samfunnsforskning

Vedlegg 4: Tabell for type tidsskrift i perioden 2015-2021

Navn	Type	Stikkord
Nytt Norsk Tidsskrift	Vitenskapelig	Fagfellevurdert kritisk tidsskrift utgitt av Universitetsforlaget. Fagfelt innenfor litteraturvitenskap, kulturvitenskap, statsvitenskap og organisasjonsteori. https://no.wikipedia.org/wiki/Nytt_Norsk_Tidsskrift
Agora	Filosofisk	Fagfellevurdert filosofisk tidsskrift utgitt av Aschehoug forlag. Fagfelt innenfor humaniora og filosofi. https://no.wikipedia.org/wiki/Agora_(tidsskrift)
Natt og Dag	Tabloid	Annonsefinansiert gratisavis i lokale varianter i Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger. Dekningsområder er blant annet litteratur og samfunnsstoff. https://no.wikipedia.org/wiki/Natt%26Dag
Røyst	Politisk	Venstresidetidsskrift i Bergen som samler venstresiden om fremtidens radikale politikk. https://nn.wikipedia.org/wiki/Tidsskriftet_R%C3%B8yst
Språknytt	Lingvistisk	Tidsskrift utgitt av Språkrådet siden 1973. https://no.wikipedia.org/wiki/Spr%C3%A5knytt
LO-aktuelt	Politisk	LOs offisielle organ med Svein-Yngve Madssen som redaktør. Har som formål å bidra til debatt for norsk fagbevegelse. https://no.wikipedia.org/wiki/LO-Aktuelt
Aftenpostens innsikt: bakgrunn, viten og meninger	Politikk og samfunn	Et månedlig aktualitetsmagasin. Journalistikk om blant annet politikk, samfunn, viten og klima. https://innsikt.aftenposten.no/

NNN-arbeideren	Næring og politikk	Blad som går ut til blant annet Norsk Nærings- og Nytelsesarbeiderforbunds medlemmer, politikere og presse. Jan-Erik Østlie er redaktør. https://lomeia.no/vare-blader/nnnarbeideren/
Norsk sosiologisk tidsskrift	Vitenskapelig	Fagfellevurdert vitenskapelig tidsskrift for sosiologi. Utgis av Universitetsforlaget. https://no.wikipedia.org/wiki/Norsk_sosiologisk_tidsskrift
Fortid	Historie	Historierelatert fagtidsskrift som gir artikler og bokanmeldelser. Gis ut av historiestudentene ved Universitetet i Oslo. https://no.wikipedia.org/wiki/Fortid_(tidsskrift)

Vedlegg 5: Stikkord til fotnoter om forfattere av datamaterialet

Perioden 1960-1975:

- **Arne Kielland:** Daværende arbeiderpartipolitiker og journalist. Først Venstre, så AP og SF(SV). Forlot AP etter folkeavstemningen om EF i 1972. https://snl.no/Arne_Kielland
- **Bjørn Unneberg:** Senterpartipolitiker og ivrig samfunnsdebattant. Talsmann for populismen, som han også kalte grønn sosialisme. https://no.wikipedia.org/wiki/Bj%C3%B8rn_Unneberg
- **Den konservative studenterforening:** Studentorganisasjonen til Høyre i Oslo. Gir ut kvartalstidsskriftet Minerva. Minerva-kretsen besto hovedsakelig av unge intellektuelle. https://no.wikipedia.org/wiki/Den_Konservative_Studenterforening
- **Egil Ulateig:** Journalist og forfatter. Skrev for Ny Tid, som var partiavis for SV. https://no.wikipedia.org/wiki/Egil_Ulateig
- **Einar Førde:** Stortingsrepresentant 1969-1989 og Arbeiderpartipolitiker. Var som politiker en viktig ideolog og strateg. Ble født i industristedet Høyanger under andre verdenskrig. https://no.wikipedia.org/wiki/Einar_F%C3%B8rde
- **Gaute Gunleiksrud:** Universitetsstipendiat i 1970. Kristensosialist og frigjøringssteolog. <https://arkiv.klassekampen.no/article/20160416/PLUSS/160419826>
- **Gunnar Skirbekk:** Intellektuell tungveker i norsk samfunnsdebatt. Preget ordsiftet om blant annet politikk i over 50 år og en har spilt viktig rolle i det akademiske Norge. https://snl.no/Gunnar_Skirbekk
- **Guttorm Hansen:** Arbeiderpartipolitiker og journalist. En del av partielitene til AP som var for EF-medlemskap og type antipopulist. https://nbl.snl.no/Guttorm_Hansen
- **Hartvig Sætra:** Politiker og samfunnsdebattant. I SF, SV og NKP, omtalt som en venstreradikaler og talsmann for populismen. Kritisk til vekstsamfunnet og industrielt landbruk. Opptatt av blant annet lokale løsninger og større grad av selvberging. https://snl.no/Hartvig_S%C3%A6tra
- **Lars Roar Langslet:** Akademiker og høyrepolitiker. Redaktør i Minerva. Satt på stortinget i 20 år, 1960-1989. https://snl.no/Lars_Roar_Langslet
- **Oddvar Stølen:** Skribent i Ukebladet Aktuell.
- **Osmund Faremo:** Arbeiderpartipolitiker og stortingsrepresentant fra 1965 til 1985. Jernbanemann av yrke. https://no.wikipedia.org/wiki/Osmund_Faremo
- **Ottar Brox:** Samfunnsviter og politiker i SF og SV. Vokst opp i utkanten av Norge, noe som har preget hans faglige interessefelt. Talsmann for populismen. https://nbl.snl.no/Ottar_Brox
- **Patrick Ncube:** Forfatter av *Sentralisering og desentralisering* i Syn og Segn.
- **Paul Svarstad:** Høyrepolitiker og stortingsrepresentant 1965-1973. Senere ordfører i Stryn. https://no.wikipedia.org/wiki/Paul_Svarstad

- **Per Kleppe:** Samfunnsøkonom og arbeiderpartipolitiker. Sterk og innflytelsesrik finansminister i Trygve Brattelis regjering. For EU-medlemskap.
- **Per Vassbotn:** Journalist og forfatter. Statssekretær (AP) ved Statsministerens kontor i regjering fra 1980-1981. Sto som journalist sentralt i begivenhetene rundt regjeringen Bortens fall i 1971. https://no.wikipedia.org/wiki/Per_Vassbotn
- **Sigmund Grønmo:** Norsk statsviter og sosiolog fra Sømna. Med i redaksjonsrådene i *Sosiologisk tidsskrift* og *Tidsskrift for samfunnsforskning*.
- **Thor Listau:** Høyrepolitiker Fra Lofoten og var stortingsrepresentant for Finnmark fra 1973. Født i Svolvær med en far som var fiskerimatprodusent. https://snl.no/Thor_Listau
- **Øystein Sande:** Forfatter av *Sentralisering og desentralisering* i Syn og Segn.

Perioden 2015-2021:

- **Albena Azmanova:** Forfatter og politisk kommentator. Interesse for idelogier, demokratiproblematikk og kapitalisme. <https://www.azmanova.com/>
- **Allan Dreyer Hansen:** Doktorgrad i statsvitenskap ved Roskilde Universitet. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1500-1571-2020-01-02-03>
- **Anders Granås Kjøstvedt:** Historiker og førsteamanuensis ved OsloMet. <https://www.oslomet.no/om/ansatt/angrkj/>
- **Anders Ravik Jupskås:** Statsviter og nestleder ved *Senter for ekstremismeforskning*. Populisme som et av forskningsområdene. https://no.wikipedia.org/wiki/Anders_Ravik_Jupsk%C3%A5s
- **Anders Todal Jenssen:** Samfunnsviter og professor i statsvitenskap. Konsentrert seg om forskning om politisk adferd, altså valgforskning og politisk psykologi. https://no.wikipedia.org/wiki/Anders_Todal_Jenssen
- **Andreas H. Hvidsten:** Forfatter og doktorgrad i statsvitenskap. Forsker innenfor politisk filosofi, idehistorie og internasjonal politikk. <https://andreashv.com/>
- **Dag Einar Thorsen:** Førsteamanuensis i statsvitenskap med interesse for samtidshistorie og politisk filosofi. <https://www.usn.no/kontakt-oss/tilsette/dag-einar-thorsen>
- **Erlend Lønnum:** Filolog og journalist. Redaktør i Språknytt. <https://no.linkedin.com/in/erlend-l%C3%B8nnum-0210b5136>
- **Halvor Hegtun:** Journalist og forfatter tilknyttet Aftenposten. Sønn av tidligere Venstrepolitiker Halfdan Hegtun. https://no.wikipedia.org/wiki/Halvor_Hegtun
- **Henrik Pryser Libell:** Journalist, redaktør og skribent. Finner han i både Universitetsforlaget og Aftenposten innsikt. <https://no.linkedin.com/in/henrik-pryser-libell-6020153>
- **Jonas Jakobsen:** Filosof. Tidligere redaksjonssekretær i Norsk Filosofisk Tidsskrift og Universitetsforlaget. <https://uit.no/ansatte/jonas.jakobsen>

- **Katrine Fangen:** Sosiolog. Særlig forskning på migrasjon og innvandrere, men også nasjonalisme, rasisme, høyreekstremisme og radikalisering. https://no.wikipedia.org/wiki/Katrine_Fangen
- **Ketil Skogen:** Sosiolog. https://no.wikipedia.org/wiki/Ketil_Skogen
- **Liv Sannes:** Avdelingsnestleder i samfunnspolitisk avdeling i LO. <https://frifagbevegelse.no/i-skolen/okte-ulikheter-en-trussel-for-den-norske-arbeidslivsmodellen-mener-liv-sannes-i-lo-6.158.801949.2fa86b6614>
- **Mari N. Vaage:** OsloMet. Utgitt to vitenskapelige artikler med Katrine Fangen. <https://www.oslomet.no/om/ansatt/marinv/>
- **Marion Ravna:** Rådgiver og sekretær for Norske Samers Riksforbunds sametingsgruppe. <https://www.utenforallfarvei.no/forfatter-data/2016/10/4/marion-a-ravna>
- **Olve Krange:** Sosiolog og forsker ved Norsk institutt for naturforskning. <https://www.cappelendamm.no/forfattere/Olve%20Krange-scid:21610>
- **Ragnhild Heyerdahl:** Journalist i LO-aktuelt. <https://agendamagasinet.no/forfatter/ragnhild-heyerdahl/>
- **Rogers Brubaker:** Sosiolog og professor i sosiologi ved blant annet University of California og Los Angeles. Har skrevet akademiske arbeider om innvandring, statsborgerskap, nasjonalisme og populisme etc. https://en.wikipedia.org/wiki/Rogers_Brubaker
- **Stein Sundstøl Eriksen:** Norsk statsviter og forsker.
- **Svein-Yngve Madssen:** Redaktør i LO-aktuelt og nestleder i LO media. <https://lomediat.no/om/ledelsen/>
- **Torgeir H. Thon:** Forfatter i *Natt&Dag*. <https://nattogdag.no/author/torgeir-holljen-thon/>
- **Vidar Enebakk:** Idéhistoriker og doktorgrad i vitenskapsteori. Har vært redaktør for Nytt Norsk Tidsskrift. <https://www.pax.no/enebakk-vidar.6387254-328168.html>
- **Øyvind Østerud:** Statsviter. Publisert mye om blant annet demokrati, styreformer, internasjonale konflikter og suverenitet. Redaksjonsmedlem i *Nytt Norsk Tidsskrift*. https://no.wikipedia.org/wiki/%C3%98yvind_%C3%98sterud

